

Atharvaprascittani

Julius von Negelein

Journal of the American Oriental Society, Vol. 33 (1913), 71-120.

Stable URL:

<http://links.jstor.org/sici?sici=0003-0279%281913%2933%3C71%3AA%3E2.0.CO%3B2-4>

Journal of the American Oriental Society is currently published by American Oriental Society.



Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of JSTOR's Terms and Conditions of Use, available at <http://www.jstor.org/about/terms.html>. JSTOR's Terms and Conditions of Use provides, in part, that unless you have obtained prior permission, you may not download an entire issue of a journal or multiple copies of articles, and you may use content in the JSTOR archive only for your personal, non-commercial use.

Please contact the publisher regarding any further use of this work. Publisher contact information may be obtained at <http://www.jstor.org/journals/aos.html>.

Each copy of any part of a JSTOR transmission must contain the same copyright notice that appears on the screen or printed page of such transmission.

JSTOR is an independent not-for-profit organization dedicated to creating and preserving a digital archive of scholarly journals. For more information regarding JSTOR, please contact jstor-info@umich.edu.

Atharvaprāyaścittāni. Text mit Anmerkungen von Prof.
JULIUS VON NEGELEIN, University of Königsberg,
Germany.

Om namo 'tharvavedāya¹ || athā 'to yājñe karmaṇi prāya-
ścittāni vyākhyāsyāmo vidhy-aparādhe² | sarvatra³ punaḥ kā-
ryam⁴ kṛtvo 'ttarataḥ prāyaścittam prāyaścittam vā kṛtvo 'ttara-
taḥ samādhānam⁵ | yat pūrvam prāyaścittam karoti grhāḥ paśu-
bhīr evai 'nam samardhayati | yad uttarataḥ svargenai⁶ 'vai 'nam⁶
tal lokena samardhayati⁶ | katham⁷ agniṁ ādhāyā 'nvāhārya

¹ B om namo brahmavedāya C om namo gaṇeśāya || atharvavedāya
namah || ² A 'yarādhe; dafür setzt K. Ś. 25. 1. 1 folg.: karmopapāte
und fügt hinzu: sa ca catuḥprakāro bhavati akaraṇam nyūnakaraṇam
atiriktakaraṇam ayathākaraṇam ce 'ti; Āśv. Prāy. 1b: ... śrautaprāyaściti-
ttāni ... vihitā-karaṇe anyathā-karaṇe ca bhavanti | Śrautaprāyaścitta-
candrikā 1. 1: śrauta-karmasu bhrama-pramādaḥ anyathā-karaṇasya 'nyathā-
karaṇasya vā sambhāvitatvena karmaṇām asāṅgatvā-'pattisāṅkayā lokāṇām
apavṛtter āśakyā-'nuṣṭhāna-lakṣaṇam apramāṇyaṁ praeajyeta | ato 'karaṇā-
'nyathākaraṇa-doṣa-duṣṭāny api karmaṇi kṛta-prāyaścittāni sāṅgāni bha-
vamti 'ti karma-nirvāhikāni prāyaścittāny ucyamte | yathā 'hur ācārya-
pādāḥ | prāyo vināśa-paryāyāḥ | sa cā 'py akaraṇād bhavet | anyathā-
karaṇād vā [pi] tat-samdhā 'cittiko 'cyate | tāni dvividhāni mamtrāmnātāci
ganāmnātāni ca | mamtra-liṅgenā 'mnātāni mamtrā-'mnātāni | ābhi[r]
gīrbhir ity ādāni gaṇenā 'mnātāni mīmāḍādi-gaṇādāni | prāyaścitta-homa-
kālas trayāḥ | pradhāna-sauviṣṭakṛt-samīṣṭa-yajusām prāg ity evam-ādayāḥ |
iṣṭi-rūpāni prāyaścittāni upakramte-'ṣṭau samāptāyām bhavamti | . Zwei
Arten der Sühne: a. Ann. 6. ³ B sarva ⁴ B karyam kṛtvo 'ttarataḥ
samādhānam ⁵ C svagnaṁ ⁶ Nach K. Ś. 25. 1. 1 sollen
rituelle Verfehlung und Sühne gleichzeitig erfolgen; vgl. Agn. Prāy.
1b: vidhy-aparādhe prāyaścittih | vihitasyā 'karaṇe anyathā-karaṇe prā-
yaścittih kartavyā 'parādhe sati tad-arthatayā vihitam asti cet tad eva
kartavyam | tan nā 'sti cet vyāhrtihomah kartavyāḥ | kālas tu prāyaści-
ttānām nimittā-'nantaram | ṛṣṭā-'bhāve pratinidhiḥ; dazu Comm.: mukhya-
syā 'bhāve pratinidhir upādātavya eva | pratinidhiḥ sadṛśāḥ | ājya-payasoh
parasparaṁ pratinidhitvam | yathāha kauṇḍinyah | ... tadrśa-yathokta-
vast-alābhe tu grāhyam (!) tad-anukāri yad yavā-'bhāve tu godhūmā (!)
vrihy-abbāve tuśāle tu sāvelaya iti manuḥ (corrupt!). ⁷ Vgl. Ait.
Brāhm. 7. 12. 4.

śraṇaṇam⁸ āharet | katham iti | prāṇā⁹ vā⁹ ete⁹ yajamānasyā
 'dhyātmaṃ nidhiyante yad agnayas | teṣu huteṣu dakṣiṇāgnāv¹⁰
 ājyāhutim¹⁰ juhuyād agnaye 'nnādāyā 'nnapataye svāhe 'ti | ka-
 tham agniṃ ādhāya pravasaṭi¹¹ | yathai 'nān¹² na virodhayed¹³
 api ha¹⁴ śasvad¹⁴ brāhmaṇanigamo bhavati | prāṇān vā eṣo
 'nucarān¹⁵ kṛtvā carati yo 'gniṃ ādhāya pravasaṭi¹⁶ 'ti | katham
 agniṃ ādhāya pravatsyan¹⁷ proṣya vo 'patiṣṭheta¹⁷ | tūṣṇim eve
 'ty āhuḥ | tūṣṇim vai¹⁸ śreyāṃsam¹⁹ ākāṃkṣanti¹⁹ | yadi manasi
 kurvitā²⁰ 'bhayaṃ vo²¹ 'bhayaṃ²¹ me 'stv ity abhayaṃ
 hai 'vā 'sya bhavaty evaṃ upatiṣṭhamānasya || ekavacanam
 ekāgnau²² | purā chāyānām²³ sambhedād²⁴ gārhapatyād āhava-
 niyam²⁵ abhyuddharen²⁵ | mṛtyuṃ vai pāpmānaṃ chāyāṃ
 tarati²⁶ | sampraiṣaṃ kṛtvo²⁷ 'ddharā "havanīyam iti | sam-
 praiṣavarjaṃ ekā'gnau || 1 || vācā tvā hotrā prāṇenā²⁸ 'dhvar-
 yuṇā²⁹ cakṣuṣo 'dgātrā³⁰ manasā brahmaṇā śrotreṇā "gnī-
 dhreṇai³¹ 'tais tvā pañcabhir rtvigbhir daivyaḥ abhyuddha-
 rāmy³² | uddhriyamāṇa uddhara pāpmāno mā yad avidvān yac
 ca vidvāṃś cakārā³³ | 'hnā yad enaḥ kṛtam asti pāpaṃ sarva-
 smād³⁴ enasa uddhṛto³⁴ muñca tasmād iti sāyam | rātryā yad
 enaḥ kṛtam asti pāpaṃ³⁵ iti prātar | amṛtā "hutim amṛtāyāṃ ju-
 homy agniṃ prthivyā adityā upasthe | tayā 'nantam lokam ahaṃ
 jayāmi prajāpatir yaṃ prathamam jigāyā | 'gnir³⁶ jyotir jyotir

⁸ B śraṇaṇam ⁹ A prāṇapṛte ¹⁰ B 'nāgnādyaḥ āhutim ¹¹ Ait. Brahm. I. c. 8. ¹² A yathai 'nām B yathai 'nān ¹³ BC navarohayed
¹⁴ A hayaśa B ha śasva C ha śasvat ¹⁵ A navarānū B nucaran ¹⁶ B prasavati; — es ist zu unterscheiden zwischen der mindestens über eine Nacht sich hinausziehenden, vorübergehenden Ortsveränderung (Āp. 6. 24. 1) und der dauernden Übersiedelung (Āp. 6. 28. 1). ¹⁷ AB pravatsyan proṣyaṃ co 'patiṣṭheta BC ... co 'bhayaṃ haivāsyupatiṣṭheta (D 'tiṣṭhet). Vielleicht: pravatsyan proṣivāṃś co 'patiṣṭhetā 'bhaye hai 'vā syām iti ¹⁸ A cai 'va ¹⁹ A śreyāsam ākāṃkṣanti B śreyāsa kāmāṃkṣanti C śreyāsam ākāṃkṣanti ²⁰ C kurvito ²¹ fehlt bei B ²² Dieser, wie mir scheint, ohnehin anfechtbare Passus ist bei C verderbt. ²³ B chāyānām ²⁴ A sambhedanād; vgl. die Zeitbestimmung Āp. 6. 1. 2: adbhivṛkṣasūrya āvihsūrye vā ... ²⁵ D 'yam iti abhyuddharen ²⁶ In den Mes. verderbt. Verbessert nach Ait. Brahm. 7. 12. 3. ²⁷ H kṛtvā ²⁸ B mānōnā ²⁹ A dvaryuṇa ³⁰ B 'dgātra ³¹ BCD "gnīdhriyēnai"; vergl. Āp. 6. 1. 6ff. ³² B 'rābhy ³³ Āp. 6. 1. 7. Dieser Passus ist bei B verderbt: | uddharāmy uddhriyamāṇa uddharaṇa pāpmāno mā yad vidvān yac ca vidvāṃś cakārā | C wie A, nur: pāpmāno ³⁴ A sarvasmād pāpmāno dhṛto BD sarvasmād enasa uddhṛto C sarvasmād enasamuddhṛto D sarvasmād uddhṛto ³⁵ B pāpasarvam ³⁶ Āp. 6. 1. 8.

agnir iti sāyam | sūryo jyotiḥ jyotiḥ sūrya³⁷ iti prātar |
 hiranyam antar dhārayed | ārṣeyas tat paśyann āhavanīyam
 abhyuddhared | atha³⁸ yasyā "havanīyam abhyuddhṛtam ādityo
 'bhyastam iṣāt kā tatra prāyaścittir³⁹ | darbheṇa hiranyam
 baddhvā paścād dhārayed | ārṣeyas⁴⁰ tat paśyann agnim⁴¹
 āhavanīyam abhyuddhared | atha yasyā "havanīyam abhyuddhṛ-
 tam ādityo 'bhyudiyāt kā tatra prāyaścittir | darbheṇa rajatam
 baddhvā purastād dhārayed⁴² ārṣeyas tat paśyann āhavanīyam
 abhyuddharet | atha yasya sāyam ahutam agnihotram prātar
 ādityo 'bhyudiyāt kā tatra prāyaścittir | maitraḥ puroḍāśaś
 carur vā | nityāḥ purastāddhomāḥ samsthitahomeṣu mitraḥ
 prthivyā adhyakṣa⁴³ iti madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ
 samsthāpayed | atha yasya prātar akṛtam agnihotram sāyam
 ādityo 'bhyastamiyāt kā tatra prāyaścittir | vāruṇaḥ puroḍāśo
 nityāḥ⁴⁴ purastāddhomāḥ⁴⁵ | samsthitahomeṣu yat kim ce'dam
 varuṇe | 'ti⁴⁶ madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed |
 atha yasya prātar ahutam agnihotram ādityo 'bhyudiyāt kā
 tatra prāyaścittir | maitraḥ puroḍāśo nityāḥ purastāddhomāḥ |
 samsthitahomeṣu⁴⁷ mitraḥ prthivyā adhyakṣa iti madhyata opya
 samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | āhuti⁴⁸ vai 'tābhyām rgbhīyām
 juhuyāt || 2 ||

atha yo 'gnihotreṇo 'deti⁴⁹ svargam vā eṣa lokam yajamānam
 abhivahati | nā⁵⁰ 'hutvā "varteta | sa yady āvarteta svargād
 evai 'nam tal lokād āvarteta | 'tha yasyā 'gnihotram hūyamā-

³⁷ Ap. 6. 10. 8. ³⁸ B ātha ³⁹ C fügt iti ein. ⁴⁰ K. Ś. 25. 3. 17.
⁴¹ agnim fehlt bei D ⁴² K. Ś. 25. 3. 20 bestimmt, daß in analoger Weise
 in östlicher Richtung ein Silberstück aufgehängt werden soll.
⁴³ vgl. Kauś. S. 6. 9. ⁴⁴ C ni ⁴⁵ C 'ddhomām D 'ma ⁴⁶ AV.
 6. 51. 3. ⁴⁷ B 'samsthita' ⁴⁸ A āhutiḥ C āhutiḥ ⁴⁹ udeti dem
 Sinn nach gleich: prāñ udeti; der Adhvaryu wendet sich, nachdem er
 die zum Agnihotra-Opfer erforderliche Milch auf dem Gārhapatya-Feuer
 zum Kochen gebracht hat, in östlicher Richtung zum Ahavanīya.
 Vergießt er dabei die Opferspeise teilweise oder ganz, so darf er nicht
 etwa rückwärts (nach Westen zu) umkehren, denn das hieße: den Opfer-
 herrn von der Himmelswelt wegwenden, den er durch seinen Gang nach
 Osten dieser entgegenführt; s. Ait. Brāhm. 7. 5 und Komm. dazu; daselbst
 eine kleine Differenz im Ritual gegenüber dem unseres Textes; vgl. Agn.
 Prāy. 7b: punar-unmayane 'yam viśeṣaḥ | prācīna-harane yāvati gate
 skannam bhavati tāvaty eva 'dhvany upaviśya sthālīm anyena prāci[m]
 nītvā tatraivo 'paviṣṭa unnayet | na svayam arug vā pratyag gachet | sthā-
 lyām api yadā nā 'sti tadā tatraivā "jyam grhītvā (!) unniya tena
 homaḥ | ⁵⁰ D mā

nam skandet kā tatra prāyaścittir | aparenā "havanīyam dakṣi-
 nam jānva ācyo 'paviśati | yat srucy atīṣiṣṭam syāt taj juhuyād |
 atha yatrai 'vā 'vaskannam bhavati tam deśam abhivimrjya
 vimrgvarīm prthivīm āvadāmi⁵¹ 'ti prānmukho(?) 'paviśyā⁵²
 'gnir bhūmyām⁵³ iti tisrbhir⁵⁴ ālabhya 'bhīmamtrayeta | 'tha
 cet sarvam eva skannam syād yac carusthālyām atīṣiṣṭam
 syāt taj juhuyād⁵⁵ | athā "havanīya ājya-"hutīm juhuyād | yan
 me skannam⁵⁶ ity etayarcā | yan me skannam manaso jāta-
 vedo yad vā 'skandad dhaviṣo yatra-yatra utpruṣo vipruṣaḥ
 samjuhomī satyāḥ santu yajamānasya kāmāḥ svāhe 'ty | atha
 yasyā 'gni-hotre 'medhyam āpadyeta kā tatra prāyaścittir | apa-
 renā "havanīyam uṣnam iva bhasma nirūhya tatra tām āhutīm
 juhuyāt | tad dhutam cā 'hutām⁵⁷ ca bhavati⁵⁸ | yac carusthā-
 lyām atīṣiṣṭam syāt taj⁵⁹ juhuyād⁶⁰ | atha cec carusthālyām
 evā 'medhyam āpadyeta kā tatra prāyaścittis | tat tathai 'va
 hutvā 'thā 'nyām āhūya dohayitvā śrapayitvā tad asmai tatrai
 'vā "sīnāyā⁶¹ 'nvāhareyur | (atha ūrdhvam prasiddham agni-
 hotram) | atha yasyā "havanīya-gārhapatyāv amtareṇa yāno vā
 ratho⁶² vā nivarteta śvā vā 'nyo vā 'bhīdhāvet kā tatra prā-
 yaścittir⁶³ |

⁵¹ AV. 12. 1. 29. ⁵² cf. K. Ś. 25. 2. 11. ⁵³ AV. 12. 1. 19. ⁵⁴ Mit
 tisrbhir bricht C ab. Die Lücke reicht bis zu den Worten: tvayā ('gne
 pratham) des Citats MS. 2. 13. 22c. ⁵⁵ Vgl. K. Ś. 25. 2. 5—11,
 wo zugleich des Zerbrechens der sruc gedacht wird; s. auch unten 1. 5.
 Vgl. Ait. Brāhm. 7. 5. ⁵⁶ Kauś. 6. 1; Vait. 16. 17. ⁵⁷ Comm.
 zu Ait. Brāhm. erklärt: tad etad bhasmana uṣatvād dhutam api bha-
 vati | agni-rābityād ahutam api bhavati | ⁵⁸ Nach K. Ś. 25. 5. 10 soll
 man alles, was durch Haare, Würmer, Kot, Berührung von Unreinem,
 Beschnupern u. s. w. besudelt ist, in Wasser oder heiße Asche werfen;
 cf. unten 2. 6; 3. 7; 4. 1; 4. 3. ⁵⁹ BC tatra ⁶⁰ cf. Ait. Brāhm. 7. 5.
⁶¹ A sīnāyām ⁶² K. Ś. 25. 4. 19. ⁶³ cf. unten Text und Parallelen
 von 5. 2; ferner Anm. 143; — Nach K. Ś. 25. 4. 17 f. soll man im all-
 gemeinen bei störendem Eindringen zwischen zwei Feuern u. s. w. von
 einer Sühne absehen, wenn es sich um das Agnihotra-Opfer handelt; da-
 gegen wird, wenn ein Hund, ein Wildschaf und ein Wildschwein (so
 geg. Comm.) in den geweihten Raum eindringt, ein Wasserstrahl vor-
 geschrieben, der vom Gārhapatya- zum Āhavanīya-Feuer führt; cf. unten
 Anm. 143. Vgl. Āśv. Prāy. 13 b f.: nirupte haviṣi samīṣṭa-yajusaḥ pūr-
 vaṃ manuṣyādīr yadi vihāram atikramet | tadā yena pathā vyavāyo jātas
 tena pathā gau[r] netavyā | tato, gārhapatyād āhavanīya-paryamtaṃ bha-
 smalekhām udaka-dhārām ca samtanuyāt | tantum tanvann (RV. 10. 53. 6)
 iti mantrēṇa pratyekam mantrāvṛttiḥ || tata āhavanīyam anugamayitvā
 punaḥ prañīya yad agne pūrvaṃ vājavatyā (Āśv. 3. 10. 16) tvam agne
 saprathā aśi 'ti (Āśv. 3. 10. 16) co 'patiṣṭheta | tatas tad eva tamtram upajīvyā

mantravanti ca kār्याṇi sarvāṇy adhyayanam ca yat |
nā'ntarāgamanam teṣāṃ sādhu vichedanād bhayam ||

iti gārhapatyād adhy āhavanīya udatantum⁶⁴ niṣiñcan⁶⁵
iyāt⁶⁶ || tantum tanvan rajaso bhānum anv ihi⁶⁷ jyotiṣmataḥ
patho rakṣa dhiyā kṛtān || anulbanam vayata joguvām apo ||
manur bhava janayā daivyaṃ janam || tamnavam tantur upa se-
dur agne tvam⁶⁸ pathā rajasi devayānah⁶⁹ | trayā 'gne prṣṭham⁷⁰

sūrpādānādi-pāthikṛtiḥ kār्या || samīṣṭa-yajusa ūrdhvaṃ cet tadaiva gavā-
'tikramā-'dy-upasthānāntam kṛtvā karma samāpya tesv evā 'gōiṣv anvādhā-
nā-'di-pāthikṛti kār्या || agnirā vyavāye tu pāthikṛty eva || aṣṭākāpālāḥ
vetthā hi vedbo . . . sukrato (Āsv. 3. 10. 12) || ā devānām api kalpayati 'ti
(ibid.) anadṛvān dakṣiṇā || tato viṣṇu-smaraṇam || karma-madhyād anyatra
puruṣādina vyavāye manasvatyā caturgrhīta-bomaḥ || baudhāyana-mate[ḥ]
karma-madhye dvipadānām catuspadānām mārjārā-'dinām agnimadhye
gamane rtvig-agnimadhye gamane vā 'dhvanyur nimittā-'namtaram aṣṭi-
kājyā-siddhau ājyam samakṛtya sruk-sruvaṃ sammrjya tat-siddhau tenaivā
'jyabhāgādy-anamtaram yathāsambhavam jubvām sakṛd grhītvā 'havanīye
juhōti || yan ma ātmāno (Āp. 9. 12. 11) 'ni svāhā || agnaya i° || punar agnis
cakṣur adāt (ibid.) 'kṣyoh svāhā || agnīm i° || bhūh svāhā || agnaya i° || bhuva
svāhā || yām ava i° || suvaḥ svāhā || sūryāye 'dam || bhūr bhuvaḥ suvaḥ sva-
hā || prajāpataya i° || om svāhā || brahmaṇe i° || imam me varuṇa (RV. 1.
25. 19; Āsv. 2. 17. 15) tat[ti]vā yāmi (Āsv. 7. 4. 3) tvan no agne (RV. 4.
1. 4) iti tirah || tamtum tanvan . . . janam (RV. 10. 53. 6) svāhā || agnaye
tantumata i° || udbudhyasvā 'gne . . . tamtum etam (V. S. 18. 61) svāhā ||
agnaye tamtumata iṣṭiḥ trayastrimśat tamtavo dadhāmi (Āsv. 3. 14. 10)
svāhā gharṇo devām apyetu svāhā || agnaye tantumata iṣṭiḥ || anv agnir
uṣasām . . . ātatāna (T. S. 4. 1. 2. 3) svāhā || agna[ye] jātavedasa idam namaḥ ||
mano jyo° || bhūr agnaye ca prthivyaḥ ca mahate ca svāhā || agnaye prthi-
vyai mahate i° || bhuvo vāyave cā 'ntarikṣāya ca mahate ca svāhā || vāyave
'ntarikṣāya mahate iṣṭiḥ || suvar ādityāya ca dive ca mahate svāhā || ādi-
tyāya dive mahata i° || bhūr bhuvaḥ suvaḥ caṃdramase ca nakṣatrebhyas
ca digbhyas ca svāhā || caṃdramase nakṣatrebhyo digbhyo mahate i° || sapta
te agne samidhaḥ gṛtēna (V. S. 17. 79) svāhā || agnaye vata i° || prajā-
pate 'rayiṇām svāhā || prajāpataya i° || tato viṣṇusmaraṇam || antarāgama-
nādikāni cin nimittāny apanyupasy āha bhagavān baudhāyanah || mīmā-
huti ca hotave vyābṛtyaḥ praṇavādhikāḥ || varuṇyas tamtumatyaḥ cā
'nvagnis ca manasvati || mahāvyaḥrtayaḥ sapta prajāpatyaṃ tathaiva ca ||
prasandhānāya yajñasyai 'te mantrāḥ prakīrtitāḥ || sapte 'ti sapta te agne
iti mantrōktiḥ || ayaṃ mīmādi-gaṇah ||

⁶⁴ Neben dem Wasserstrahl ist Asche möglich: s. unten Anm. 143 und
vgl. Āsv. Prāy. 2: gārhapatyād āhavanīya-paryantam bhasma-lekhām
udaka-dhārām ca samtanuyāt | ⁶⁵ AB niṣiñcamn D niṣiñcint ⁶⁶ Der
Śloka hat zweifellos als Interpolation einen Mantra verdrängt; cf. Āp.
9. 8. 5; Āsv. 3. 10. 15. ⁶⁷ RV. 10. 53. 6; cf. K. Ś. 25. 4. 19. ⁶⁸ M. S.
2. 13. 22; Āp. 9. 8. 6. ⁶⁹ A ebenso, jedoch corrumpt und . . . 'jati
devayānah; dieser Passus fehlt bei BC. ⁷⁰ D prṣṭhe

vayam āruhemādā devaiḥ sadhamādāmadema || svāhe 'ti
sarvatrai 'tat prāyaścittam antarāgamane smṛtam⁶⁶ ||

yajñasya saṃtatir asi yajñasya tvā saṃtatyā saṃtanomi |
vasūnām rudrānām ādityānām marutām ṛṣinām bhṛgūnām
amgirasām atharvanām brahmaṇaḥ saṃtatir asi brahmaṇas
tvā saṃtatyā saṃtanomi⁷¹ | yan me chidram manaso yac ca vā-
caḥ sarasvati manyumantaṃ jagāma viśvais tad devaiḥ saha
saṃvidānaḥ saṃdadhātu bṛhaspatiḥ || 3 || mā na āpo medhām
mā brahma pramathistana | śuśyadā yūyam syandadhvam upa-
hūto 'haṃ sumedhā varcasvi | mā no medhām mā no dīkṣām
mā no himṣiṣtam yat tapaḥ śivā naḥ saṃsvanta āyuṣe śivā bha-
vantu mātaraḥ⁷² | namas te pathyā revati⁷³ svasti mā parā-
yanaḥ⁷⁴ | svasti mā punarāyanaḥ⁷⁵ | mā na āpo medhām⁷⁶ |
punar maitv indriyam⁷⁷ iti ca || 4 ||⁷⁸ atha yasyā "havanīyo"⁷⁸ 'gnir"⁷⁸
jāgryād gārhapatyā upaśāmyet kā tatra prāyaścittir⁷⁹ | yat

⁷¹ Nach B. & Conc. nicht zu belegen. ⁷² Soweit A.V. 19. 40. 1 ff. Das Folgende ist corrupt. ⁷³ Vielleicht ist an RV. 5. 51. 14 b gedacht.

⁷⁴ H parāyanaḥ ⁷⁵ A svastimāpunarāyanaḥ; gemeint ist vielleicht svasti mā saṃpāraya s. Conc. — B svasti mā punarāyanaḥ. Die Mes. lassen mā weg.

⁷⁶ A.V. 19. 40. 2; D wiederholt: mā no medhām (B vedhām) ⁷⁷ A.V. 7. 67. 1.

⁷⁸ cf. in dem parallelen Passus des Ait. Brāhm. 7. 4: "niye hā 'gnir" ⁷⁹ K. Ś.

25. 3. 5; Agn. Prāy. 11 a: āhavanīye ced dhriyamāne gārhapatyō 'nugacchet svebhya eva (pra[?]va) kṣāmebhya mamthehur anugamaye tv itaraṃ kṣāmā-bhāve bhasmanā 'raṇi saṃsprāya mamthayet | vidyamāna āhavanīye gārhapatyō yady anugacchet tadā (!) anugataṃ gārhapatyam utpādayiṣyāmi 'ti saṃkalpya bhasmanā 'raṇi lepayitvā tato mamthayet | ito jajñe prathamam prajānann (VS. 13. 34) iti pratiprayatnaṃ mamtrāvṛttiḥ |; vgl. Āśv. Prāy. 5b: āhavanīye dhriyamāne gārhapatyō 'nugacchet tadā tadiyo- 'lmukebhya mamthayeyuh | āhavanīyam anugamayet || ulmu[kā]-bhāve bhasmanā 'raṇi saṃsprāya (!) ito jajñe prathamam prajānann (Āśv. S. 3. 12. 22) iti mamthayeyuh | nā 'nyatra mamtrah | tato gārhapatyād āhavanīyam praṇīya agne samrād iṣe dadha (Āśv. Ś. 3. 12. 23) ity upati- śṭheta || tataḥ prākṛtaṃ karma samāpya tapasvatīṣṭim kuryāt | athavā "ha- vanīyād eva (!) āhavanīyam praṇīya dakṣiṇāgneś ca "haraṇaṃ kṛtvā prākṛ- taṃ tapasvatī[ṣṭi]ḥ | athavā sababbhasmānam āhavanīyam dakṣiṇato viḥa- raṇaṃ gatvā gārhapatyā- 'yatane nidhāya tataḥ prāpcam āhavanīyam uddha- ret || homaṃ samāpya tapasvatīṣṭiḥ | tasyām pradhāna-devatā agne tapas- vān janadvān yāvakavān | āyāhi tapasā jagnev agne dadat (Āśv. 3. 12. 27) || cf. Āśv. Prāy. 10 a: āhavanīye dhriyamāne anvāhita-gārhapatyā- nāśe dakṣiṇena viharāṃ sarvaṃ āhavanīyam gārhapatyāyatane (!) āniya āha- vanīyam praṇīya pūrvavat prāyaścittam hutvā gārhapatyasya paścād upa- tyasya mamagne varca (RV. 10. 128. 1) ity ādinā trīṇi kṣāṭhāny ādhāya vyābr- tyupasthānam kṛtvā "havanīye 'nvādhāno- 'pasthāne kuryāt | cf. Agn. Prāy. 12 a: yadi gārhapatyō 'nugacched anvāhitaṃ gārhapatyam anugataṃ utpādayiṣyāmi 'ti saṃkalpya gārhapatyā- 'nugata-bhasmanā pradhānā- 'raṇi

prāñcam udvartayati tenā "yatana[c] cyavate"⁷⁹ yat pratya-
ñcam asuravad yajñam tanoti | yad anugamayati "śvarā vai
'nam tat prāṇa"⁸⁰ hāsyur"⁸⁰ iti"⁸¹ vā"⁸¹ | 'tha nu katham"⁸² iti |
sabhasmakam āhavanīyam"⁸³ dakṣiṇena"⁸⁴ dakṣiṇāgnim parihr̥tya
gārhapatyasyā "yatane pratiṣṭhāpya tata āhavanīyam"⁸⁴ pra-
ṇayed"⁸⁵ | bhadrād abhi śreyah prehi"⁸⁶ 'ty etayarcā gārha-
patya"⁸⁷ ājyam"⁸⁷ vilāyo 'tpūya caturgr̥hitam gr̥hitvā "havanīya-
gārhapatyāv antareṇa vyavetya juhuyād | ayam no agnir
adhyakṣa iti dvābhyām"⁸⁸ etena u vā asya samtvaramāṇasyā
"havanīya-gārhapatyau janitā vayam mā loko 'nusamtanutām
ity | etena ha vā asya samtvaramāṇasyā "havanīyagārhapata-
tyau"⁸⁹ pāpmānam apabataḥ | so 'pahatapāpmā jyotir bhūtvā
devān"⁹⁰ apy eti"⁹¹ 'ti | athā "havanīya ājyāhutim juhu-
yād asapatnam purastād"⁹² ity etayarcā | 'tha yasyā 'gni-
hotram śrāpyamānam viṣyandeti"⁹³ tad adbhīr upaninayeti"⁹⁴ |
tad anumantrayate | prthivīm turīyam"⁹⁵ ity etābhiḥ | prthivīm
turīyam"⁹⁶ manuṣyaṇ"⁹⁶ yajño 'gāt | tato mā draviṇam āṣṭa"⁹⁷ |
amtarikṣe turīyam"⁹⁸ | divi turīyam"⁹⁸ | (apsu"⁹⁸ turīyam |
apsv"⁹⁹ ity"⁹⁹ āha"⁹⁹ bhūtāni tāni | devān yajño 'gāt"¹⁰⁰ | tato
mā draviṇam āṣṭa"¹⁰¹) trātāram iadram | yayor ojase | 'ti"¹⁰²
cai "tā viṣṇu-varuṇa-devatyā rco japati"¹⁰³ | yad vai yajñasya
vriṣṭam tad vaiṣṇavam | yad guṣṭitam"¹⁰⁴ tad vāruṇam"¹⁰⁴ |
yajñasya vā"¹⁰⁶ rddhir"¹⁰⁶ | bhūviṣṭhām rddhim āpnoti yatrai "tā
viṣṇu-varuṇa-devatyā rco japaty"¹⁰⁷ | athā 'dbhutesv etā eva

samspṛśya mathitvā "yatane nidhā[ya] bhūr iti upasthānādi vrato-'pāsa-
niya-yajur-japāntam samānam |

⁷⁹ A cyavante ⁸⁰ vielleicht prāṇa jahyur gemeint; Opt. des s.-Aorist.

⁸¹ D iti dve ⁸² B vā 'tha m ⁸³ D 'ya ⁸⁴ II läßt diese und die

inzwischenliegenden Worte aus. ⁸⁵ cf. Gop. Brāhm. 1. 3. 13. ⁸⁶ AV.

7. 8. 1. ⁸⁷ ABCD lesen: gārhapatyā-'jyam ⁸⁸ Kauś. S. 89. 13. Hier lesen

ABCD: AD etena ha vā asya samtvaramāṇasyā "havanīyagārhapatyau

B ebenso, nur samtvaramāṇasyā C etena vahavā — — — caramāṇasyā "

⁸⁹ Hier schieben BC von neuem ein: II janitā (C: janisā) vayam mā loko

nusamtanutām ity etena ha vā asya samtvaramāṇasyā "havanīyagārhapatyau

(C: 'tyo) ⁹⁰ BCD devānām ⁹¹ ACD etv B emtv ⁹² AV. 19. 16. 1.

⁹³ cf. Ait. Brāhm. 7. 5. 2: yasyā 'gnihotram adhiṣṭam skandati vā viṣya-

ndate vā ...; cf. unten Anm. zu 4. 3. ⁹⁴ vgl. oben Anm. 55.

⁹⁵ cf. Conc. *vim tr̥ti* ⁹⁶ BD devān ⁹⁷ ACD āriṣṭam

B āriṣṭam ⁹⁸ Daß hier eine Interpolation beginnt, ist logisch

selbstverständlich, textkritisch aber interessant; dieselbe fehlt bei D.

⁹⁹ A śvinyāha B śvityāha ¹⁰⁰ AC amgāt B gāt ¹⁰¹ ABC āriṣṭam

¹⁰² AV. 7. 25. 1. ¹⁰³ BCD statt dessen: yatrai "tā viṣṇu(r)varuṇa-

devatyā rco japanti ¹⁰⁴ A duṣitam C uṣitam ¹⁰⁵ C varuṇam

¹⁰⁶ B vatyā rddhi ¹⁰⁷ BD japamty

tisro japet | tisro japet || 5 || iti¹⁰⁸ yajñaprāyaścittasūtre
prathamo 'dhyāyah samāptak¹⁰⁸ |

atha yasya puroḍaṣe 'medhyam āpadyeta kā tatra prāya-
ścittir | ājyenā 'bhigbāryā 'psv antar¹⁰⁹ iti sakṛd eva 'psu
hutvā 'thā "havanīya ājyā-"hutim juhuyād asapatnam pura-
stād¹¹⁰ ity etābhyām rgbhyām | atha yasya puroḍaṣaḥ kṣāmo
bhavati kā tatra prāyaścittiḥ | so 'gnaye kṣāmapate 'ṣṭākāpā-
lam puroḍaṣam nirvapen¹¹¹ | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthi-
tahomeṣu prānājitam sahamānam¹¹² iti madhyata opya tathā
samsrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | athā "havanīye tābhyām
rgbhyām | atha yasyā 'gnihotram trītiye nityahoma-kāle¹¹³ vi-
chidyeta kā tatra prāyaścittiḥ | so 'gnaye tantumate 'ṣṭāka-
pālam puroḍaṣam nirvapen¹¹⁴ | nityāḥ purastāddhomāḥ | sam-
sthitahomeṣu tvam agne saprathā asi juṣṭo hotā vareṇyah |
tvayā yajñam vitanvata¹¹⁵ iti madhyata opya samsrāvabhāgaiḥ
samsthāpayed | asapatnam purastād¹¹⁶ ity etābhyām rg-
bhyām | atha yasya¹¹⁶ sānnāyāḥ¹¹⁷ vyāpadyeta kā tatra prā-
yaścittiḥ | prātardoham¹¹⁸ dvaidham kṛtvā tena yajetā¹¹⁹ |
'tha āhavanīya ājyā-"hutim juhuyāt trātāram indram¹²⁰ ity
etayarcā | prātardoham ced apahareyuh sāyamdoham dvai-
dham kṛtvā tena yajetā | 'thā "havanīya ājyā-"hutim juhuyāt
trātāram indram¹²⁰ ity etayarcā | 'tha cet sarvam eva sā-
nnāyāḥ¹²¹ vyāpadyeta kā tatra prāyaścittir | aindram puro-
ḍaṣam mādendram vā sānnāyāsyā¹²² "yatane pratiṣṭhāpya
tena yajetā | 'thā "havanīya¹²³ ājyā-"hutim juhuyāt trātāram
indram¹²⁰ ity etayarcā | 'tha yasya havimṣi vyāpadyeran kā
tatra prāyaścittir | ājyasyai 'tāni nirupya¹²⁴ tena yajetā | 'thā
"havanīya ājyā-"hutim juhuyāt trātāram indram¹²⁰ ity etaya

¹⁰⁸ D ity atharvavede vaitānasūtre prāyaścitta-prāsaṅge navamo 'dhyā-
yah || ¹⁰⁹ AV. 1. 4. 4. ¹¹⁰ AV. 19. 16. 1. ¹¹¹ cf. Brahm. Prāy. 67a:
yad agnaye kṣāmapate 'ṣṭākāpālam nirvapet yai 'vā 'ya kṣāmapriyā
tanus tā(m) evā 'ya bhāgadheyena śamayati; s. auch K. Ś. 25. 8. 18 ff.
¹¹² AV. 7. 63. 1. ¹¹³ A homakale ¹¹⁴ Brahm. Prāy. 69a: yasyā
'jasram vichidyeta 'mtaritan homān(?) hutvā 'gnaye tantumate 'ṣṭākāpālam
nirvapet ¹¹⁵ RV. 5. 13. 4. ¹¹⁶ cf. Ait. Brāhm. 7. 4. 1. ¹¹⁷ B
sānnāyāḥ CD sānnāyāḥ ¹¹⁸ Nach Analogie des Folgenden müßten
wir vor prātara ergänzen: sāyamdoham ced apahareyuh; vgl. unten 4. 1;
s. auch Ait. Brāhm. 7. 4. ¹¹⁹ Brāhm. Prāy. 21 b: [sānnāyāḥ] keśakīṭādinā
yadi vikriyeta tatra kim prāyaścittam iti || prātardoham dvaidham dohayitvā
(m)ātameya pracareta; cf. unten 4. 1. ¹²⁰ AV. 7. 86. 1. ¹²¹ B sānnā-
yāḥ CD sānnāyāḥ ¹²² B sānnāyāsyā C sānnāyāsyā D sān-
jyāsyā ¹²³ B "havanīyā ¹²⁴ ACD nirupya B tirupya

rcā | 'tha cet sarvāny eva haviṃṣi vyāpadyeran kā tatra
 prāyaścittir | ājyasyai 'tāni nirupyai 'tayā 'jyahaviṣe-ṣṭyā
 yajerann | ity api hi kīrtita[m] | madhyā[s] tv eva¹²⁵ bhavanti |
 tair yajeta | 'thā 'havanīya ājyāhutim juhuyāt trātāram in-
 dram¹²⁰ ity etayarcā || 1 || athā 'to¹²⁶ drṣtā- 'bhyuddrṣtāni 'ty¹²⁷
 ācakṣate | 'dya sāyam amāvāsya¹²⁸ bhaviṣyati 'ti | na pratihara-
 nāya ca¹²⁹ sa syād | atha sa yo 'nyo brūyād adarśam cā
 'dya purastād iti tam tu kim iti brūyād | atha vā¹³⁰ | sa syād
 evā 'dhas | tām eva prāyaścittim kṛtvā yajete 'ti dvaipāyanaḥ |
 kṛtasya¹³¹ vai prāyaścittir bhavati 'ti lāngaliḥ | samāpyai 'va¹³²
 tena haviṣā yad-daivatam tad¹³³ dhavi[h]¹³³ syād¹³³ | athā
 'nyad dhavir nirvaped agnaye dātre puroḍāsam indrāya pra-
 dātre puroḍāsam viṣnave śipiviṣṭāya puroḍāsam | athai 'tān¹³⁴
 yathāniruptāms¹³⁴ tredhā kuryād yathā brāhmaṇo-ktam¹³⁵ |
 nityāḥ purastaddhomāḥ | samsthitahomeṣv¹³⁶ agnim vayam trā-
 tāram havāmahe¹³⁷ ya imam trāyatām asmād yakṣmād asmād¹³⁸

¹²⁰ A aiva ¹²⁶ cf. Kauṣ. Brāhm. 4. 2. Aśv. Prāy. 14b: haviṣāṃ skannam
 abhimṛśet | devāmjane 'ty || (gemeint ist etwa Aśv. 3. 13. 15; Āp. 9. 18. 5) ava-
 śiṣṭena pracaret | śeṣā- 'bhāve punar mantravan nirvā[pā]di kuryāt || ājya-
 bhāgā- 'namtarāṃ sarvapṛāyaścittam viṣṇusmaranāṃ ca kuryāt || pakāb
 pūrvaṃ haviṣāṃ keśā- 'dy-upahatau (cf. unter 2. 6) prakṣālanena prokṣa-
 ṇena vā śuddhiḥ || ... yadā havir apakvaṃ bhavati ... vidagdhe [haviṣi]
 ... sarvadāhe tasmin prayoge śūrpādānādi havir utpādyā sarva-pṛāya-
 ścittam kṛtvā viṣṇuṃ smṛtvā tena yajeta || yad vā 'dhvaryur vidagdham
 jale prāsyā 'jyabhāgā- 'namtarāṃ sruveṇa juhuyād āhavanīya || yan ma
 (bhr)ātmano (Āp. 9. 12. 11) punar agniś cakṣu' (ibid.) iti dvābhyāṃ || tataḥ
 sarvapṛāyaścittam viṣṇusmaranāṃ ca kṛtvā 'jyena pracaret || dravye 'dhvar-
 yur ājya-bhāgā- 'namtarāṃ sruveṇa juhuyāt || vāyave svāhā (cf. Āp. 9. 10. 5)
 vāyava idam || tatas tena yajeta || cf. Aśv. Prāy. 17b: pradhāna-haviṣāṃ
 vyāpattāv api punar-yāgā- 'śaktau ājyabhāgā- 'namtarāṃ adhvaryur juhvām
 sakṛd grhītvā juhōti || yan ma ātmanaḥ (Āp. 9. 12. 11) punar agniḥ
 (ibid.) || mano jyotiḥ (Āp. 9. 8. 1) || tato viṣṇuṃ smṛtvā dhruvājyāt pra-
 caret || yad āha bhagavān baudhāyanaḥ || ājyena vā pracaret || sai 'va tatra
 pṛāyaścittir api khalu kṣipra-saṃskāratam (I.: 're tad?) ājyam ku[r-]vata
 iti miṃdāhuti hutvā manasvatīm juhōti || sai 'va tataḥ pṛāyaścittir iti
 vijñāyata iti || tad etad yadākadāpi || baudhāyanenā 'vāhanādi-pūrvakālādy-
 anukter iti || ¹²⁷ A drṣṭābhyuṣṭānity' H drṣṭābhyuṣṭānity' C drṣṭābhyu-
 drṣṭānity'; cf. K. Ś. 25. 4. 37 ff. ¹²⁸ A āvāsya ¹²⁹ D vā ¹³⁰ vā
 fehlt bei B; D kā ¹³¹ C kṣatasva D kṛtasyai ¹³² A samāthaiva
 B samāpyeva ¹³³ D yad dhaviṣyād ¹³⁴ BC athāniruptāms
 D athāniruptās ¹³⁵ Deutet auf Gop. Brāhm. 2. I. 9. ¹³⁶ A sa-
 samsthitahomeṣv BCD samsthitahomeṣu ¹³⁷ A hūvāmahe ¹³⁸ B
 asmādāma punaḥ D 'smādāmayutaḥ s. Paipp. 2. 50. 1.

āmayata[h]¹³⁸ || trātāram indram¹³⁹ | uru viṣṇo vikramasve 'ti¹⁴⁰
madhyata opya¹⁴¹ | samśrāvabhāgaḥ samsthāpayet | pāthikṛti¹⁴²
'ty ācakṣate¹⁴³ paurṇamāsy-amāvāsyē 'ti cā 'tipanne¹⁴⁴ || 2 ||

¹³⁸ AV. 7. 86. 1.¹³⁹ AV. 7. 26. 3.¹⁴⁰ A ūtha? BC ūpya?

¹⁴² D yathapākrū; cf. Aśv. Prāy. 8 b: athā 'māvāsyā-bhrameṇa cātura-
daśyām sānnāyye parigrhīte candrodāye na jāte 'kāle prakṛtiṣṭi-devatā-
sthāne agnir dātā imdraḥ pradātā viṣṇuḥ śipiviṣṭa iti devatā yaśtavyāḥ ||
tatra nirvāpāt pūrvam akāle pravṛttam iti jñāne uktadevatābhyo vṛbīn
nirupya samkṣāla(ha)na(?)-ninayanāntam kṛtvā taṇḍulāms tredhā vibhajya
(cf. u. 5. 3) apūn sthūlān sthūlātārān kṛtvā sthūlānām agnaye dātre juṣṭam
adhivāpāmi | jati (hati? dati?) adhvāpādy aṣṭasu kapāleṣu adhiśrayati | sthū-
lātārān taṇḍulān indrāya dātre iti budhyā caru-dharmeṇa sāyamdohe
adhiśrayati apūn taṇḍulān caru-dharmeṇa viṣṇave śipiviṣṭāya prātardohe
'dhiśrayati || śeṣam a[mā]vāsyā-tantram || tāsām yajyānuvākyāḥ || agne dā
..... sūnumataḥ (RV. 3. 24. 5) sa yamā magham (RV. 3. 13. 3) ity agner
dātuh || dīrghas te astu sunvate (RV. 8. 17. 10) bhadrā te hastā ...
u (RV. 4. 21. 9); iti indraśya pradātuh | vaṣaṭ te viṣṇuḥ (Ś. Ś. 1. 8. 8 vgl.
RV. 7. 99. 7); pra tat te adya (RV. 7. 100. 5); iti viṣṇoḥ śipiviṣṭāya || nir-
vāpād ūrdhvam akāla-jñāne tām eva taṇḍulāms tredhā vibhajya pūrvavad
iṣṭim kuryāt | nā 'tra punaryāgaḥ | puroḍāśa-śrapanānamtaram prātardohe
dugdhe jāte puroḍāśam ājye vinikṣipet || dugdham api yathā na naśyati
agni-samsargeṇa tathā rakṣāniyam || vratacārī sāyam-doham dugdhvā śvo
bhūte darśayāgaḥ kāryaḥ || yāge kṛte akālajñāne prāyaścittam punaryāgaś
ce 'ty eke | aśomayāginō 'pi(!) akālajñāne sarva-prāyaścittam punaryāgaś
cety eke |

¹⁴³ Agn. Prāy. 3 a: | yady amāvāsyām paurṇamāsiṃ vā
'tīyād yadi vā 'nyasyā 'gniṣu yajeta yadi vā 'syā 'nyo 'gniṣu yajeta (cf. unten
5. 5) yadi vā 'syā 'nyo gñir agnir vyaveyād (d. h. wenn ein weltliches
Feuer die sakralen stört; s. unten 2. 7; 5. 4) yadi vā 'syā 'gnihotre upa-
sanne haviṣi vā nirupte cakrīvāc chvā puruṣo vā vihāram antariyād (cf. oben
1. 3) yadi vā 'dhve(!) pramiyete 'ṣṭiḥ (vgl. unten 2. 8). — Comm.: yady amā-
vāsyām paurṇamāsiṃ vā svakāle 'kṛtvā 'tīyāt(!) yady agnihotradravye
kuṣeṣu 'pasādite yadi darśapūrnāmāsādiṣu haviṣi nirupte cakrīvāc ratha-
śakāṭādiḥ śvā agniḥ puruṣo vā manuṣyajātiḥ sarvā (Text: sarve) agnīnām
madhyenā 'tikramet | yadi vā yajamāno 'dhvani grāmāntare mriyeta | teṣv
anyatara-nimitteṣu nimitṭā-namtaram | agniḥ pāthikṛd vetthā hi vedho
adhvana ā devānām api pāntham aganme 'ti (RV. 6. 16. 3; 10. 2. 3) | anadvām
dakṣiṇā | vyavāye tv anagninā prāg iṣṭe gamīntareṇā (l.: gām āntareṇā)
'tikramāyēd bhasmanā śunah paṭam pratipadēd yajñur vicakrama iti
(RV. 1. 22. 17 vgl. unten 5. 2) gārhapatyā-¹⁴⁴havanīyayor āmtaram bhasmarājyō
[s. oben Anm. 64] 'daka-rājyā ca samtanuyāt tamtu[m] tanvan rajaso bhānum
anivhi 'ty anugamayitvā cā 'havanīyam punaḥ prāṇīyo 'patiṣṭheta | tatra
prayogaḥ | nimitṭā-namtaram gavā-di-kramaṇam kāryam | tataḥ tamtu[m]
tanvan janam | (cf. oben 1. 3) iti māntreṇa gārhapatyād āhavanīya-paryam-
tam bhasmarājy-udakarājibhyām samtānam kṛtvā 'havanīyam anugamayet |
Mit diesem Passus stimmen Aśv. Prāy. 2 a ff. fast wörtlich zusammen;
doch lesen sie: manuṣya-jātir vā vihāram atikramet ... yena pathā vya-
vāyo jātas tena pathā gaur netavyā | śva-vyavāye tu bhasmanā śunah pa-

athā 'to¹⁴⁵ 'bhyu[d]dr̥ṣtāni 'ty ācakṣate | 'dya sāyam amāvāsyā
bhaviṣyati 'ti¹⁴⁶ na pratiharanāya¹⁴⁷ ca¹⁴⁸ sa syād | atha sa
yo 'nyo hrūyād adarṣam cā 'dya paścād iti tam tu kim iti
brūyād | atha vā sa syād evā 'dhas | tām eva prāyaścittim
kṛtvā yajete 'ti dvaipāyanah | kṛtasya vāi prāyaścittir bhavati
'ti lāṅgalir | yena pathā vaivasvato¹⁴⁹ yamo rājā no yayau
agnir naṣ tena nayatu¹⁵⁰ prajā[na]n vaiśvānarah pathikṛd vi-
śvagr̥ṣṭih | samāpyai 'va tena haviṣā yad daivatam tad dha-
viḥ¹⁵¹ syād¹⁵¹ | athā 'nyad dhavir nirvaped | agnaye pathi-
kṛte¹⁵² puroḍāṣam indrāya vṛtraghne puroḍāṣam vaiśvāna-
raṁ¹⁵³ dvādaśakapālam puroḍāṣam | nityāḥ purastāddhomāḥ |
samsthitahomeṣu¹⁵⁴ tvam agne saprathā asi¹⁵⁵ | yena pathā
vaivasvataḥ¹⁵⁶ śāsa itthā mahān asi¹⁵⁷ | vaiśvānaro na ūtaya¹⁵⁸
iti madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayen | mahāpā-
thikṛti 'ty ācakṣata | ubhayor api¹⁵⁹ pattayos¹⁶⁰ | tad āhur na
te vidur ye tathā kurvamty | atha nu katham iti | gārhapā-
tyājyaṁ vilāyo¹⁶¹ 'tpūya caturgr̥hitam gr̥hitva "havanīya-gārha-
patyāv antarenā 'tivrāja juhuyād | asau ya udayāt puro
vasāno nilalohito 'tha dr̥ṣtam adr̥ṣtam no duṣkṛtam tat¹⁶²
svāhe 'ty | evam evā 'bhyu[d]dr̥ṣte | asau ya udayāt paścād
vasāno nilalohito [tya]¹⁶³ 'tha dr̥ṣtam adr̥ṣtam no duṣkṛtam
karat¹⁶⁴ svāhe'ti | sa ya¹⁶⁵ evam etena¹⁶⁶ tejasā "jyena¹⁶⁷
yaśasā prīṇāti so 'syai 'śa¹⁶⁸ dr̥ṣtaḥ prāṇān yaśasā¹⁶⁹

dam idam viṣṇur vicakrama ity rcā pūrayet || pratipadam mamtrāvr̥ttir ity
adhikam || tato gārhapatyād āhavanīyaparyantam bhasma-lekhām udaka-
dhārām ca samtanuyāt tantum tanvan ... anvihī jyotiṣmata ity mamtrenā ||
pratyekam mamtrāvr̥ttih || tata āhavanīyam anugamayitvā 'gnihotra-madhye
(agnihotravad-iṣṭi-madhya) iṣṭivat punaḥ prāṇīya yad agne pūrvam ...
vitānata (Āśv. 3. 10. 16) iti mantradvayeno 'patiṣṭheta || tato 'gnihotram
samāpya teṣv evā 'gniṣu pāthikṛti kāryā ||¹⁴⁴ A cātipattre B nvātipamte
C cātipamte (kann heißen: atipāte oder atipattau; korrupt); cf. in 2. 3.

¹⁴⁵ B tsayāto ¹⁴⁶ D tay; cf. Kauṣ. Brāhm. 4. 3. ¹⁴⁷ C 'haranādyā
¹⁴⁸ B tva? nva? ¹⁴⁹ Bei C ist dieser pāda verderbt. ¹⁵⁰ A nayata
C nayat ¹⁵¹ BCD haviṣyād ¹⁵² K. Ś. 25. 4. 22-26 bestimmt die Fälle,
in denen dem Agni pathikṛt geopfert werden soll. ¹⁵³ B vaiśvānarim
C 'narām ¹⁵⁴ Hier wiederholt B einen Passus des Textes, nämlich 2. 3:
agnim vayasam trātāram havāmahe bis samsthāpayen [mahāpāthikṛtity].
¹⁵⁵ RV. 5. 13. 4. ¹⁵⁶ Unermittelbar. ¹⁵⁷ AV. 1. 20. 4. ¹⁵⁸ AV.
6. 35. 1. ¹⁵⁹ BC iti statt api; l.: ati^a ¹⁶⁰ cf. oben 2. 2 letztes Wort.
l.: 'pannayos. ¹⁶¹ ACD vilīyo^a ¹⁶² ACD tat B ta statt karat; Sinn und
Metrum wären herstellbar, wenn man lesen würde: duṣkṛtam adr̥ṣtam
karat ¹⁶³ BC lassen tyā aus. ¹⁶⁴ C tat statt karat ¹⁶⁵ ya fehlt
bei BC ¹⁶⁶ B fügt tena ein. ¹⁶⁷ B tejasābdhrena ¹⁶⁸ B jāṣt 'śa
aus; D liest statt sosyaśa: saumyeśa ¹⁶⁹ B yaḥ csa

prīnāti || 3 || atha yo 'hutvā¹⁷⁰ navam prāśniyād agnau vā "gama-
 yet kā tatra prāyaścittih | so 'gnaye vratapataye¹⁷¹ 'ṣṭākāpālam
 puroḍāsam nirvāpen | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣv
 agne prāśnāhi prathamas tvam hi vettha yathā haviḥ¹⁷² | vanvan
 havir yathā devebhyo yajamānam ca varddhaya 'gnis ca deva
 savitas | tvam agne vratapā asi¹⁷³ | idāvatsarāye 'ti¹⁷⁴ madhyata
 opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | yady anugataṁ agnim
 śaṅkamānā mamtheyur mathite 'gnim adhigacheyur bhadraḥ
 adhi śreyah prehi¹⁷⁵ 'ti vyābṛtibhiś ca mathitaṁ samāropyā
 'the 'tarasmin punas tvā prāṇa¹⁷⁶ iti pañcabhir ājyā-"hutir
 hutvā yatho 'ktaṁ prākṛtā vṛttir¹⁷⁷ | atha yasyā 'gnihotri
 gharmaḍughā duhyamānā vāśyet¹⁷⁸ kā tatra prāyaścittir | aśanā-
 pipāse evai 'ṣā yajamānasya samprakhyāya vāśyati 'ti¹⁷⁹
 tāṁ¹⁸⁰ tṛṇam¹⁸¹ apy¹⁸² ādayet¹⁸³ sūyavasād bhagavati¹⁸⁴ 'ty
 etaya reḥ | 'thā "havanīya ājyā-"hutir¹⁸⁵ juhuyād dhātā dadhatu
 naḥ pūrṇā darva¹⁸⁶ iti dvābhyām ṛgbhyām | atha yasyā 'gni-
 hotri¹⁸⁶ gharmaḍughā (vā¹⁸⁷) duhyamāno 'paviśet¹⁸⁸ kā tatra
 prāyaścittir¹⁸⁹ | bhayaṁ vā eṣā yajamānasya prakhyāyo 'pa-

¹⁷⁰ so rekonstruiert nach Ap. 9. 12. 10: yadi homāyo 'pasamiddheṣv ahu-
 teṣv agniṣu yajamāno 'śniyāt ... ¹⁷¹ K. Ś. 25. 4. 27 ff. bestimmt die
 Opfer für Agni vratapati.

¹⁷² Vgl. sa hi veda yathā haviḥ T. B. 2. 4. 8. 7. ¹⁷³ AV. 19. 59. 1. ¹⁷⁴ AV. 6. 55. 3. B idāvatsaroyeti O im-
 drāvaruṇāyeti ¹⁷⁵ AV. 7. 8. 1. ¹⁷⁶ Es könnte etwa an T. S. 1. 8. 14. 4.
 gedacht sein. ¹⁷⁷ O vṛttin D prāvṛtā vṛtir ¹⁷⁸ ABCD vāśyet; cf.
 hierzu Ap. 9. 5. 1; Aśv. 3. 11. 4; Aśv. Prāy. 3 b; Ait. Brāhm. 7. 3. Auch
 bei der Schlachtung darf das Opfertier nicht brüllen: K. Ś. 25. 9. 12.
 Im folg. ist pipāse bei A u. C corr. ¹⁷⁹ cf. Ait. Brāhm. 5. 2. 7. 6.

¹⁸⁰ A tāṁ ¹⁸¹ BC tṛṇam ¹⁸² A athā dadhyet D athā "dayet Aśv.
 Prāy. 3 b: tṛṇam bhakṣyaṁ prakalpayet ¹⁸³ AV. 7. 73. 11; K. Ś. 25. 1. 19.

¹⁸⁴ A "hutir B "butir; der im Anschluß hieran so überaus häufig er-
 wähnte Fall, daß die Opferkuh blutige Milch (Blut statt Milch) gibt, fehlt
 unserem Texte. ¹⁸⁵ vgl. AV 7. 17. 2; 3. 10. 7; s. auch Paipp. 1. 106. 6.

¹⁸⁶ Brahm. Prāy. 35 b kündigen an: athe 'dānim agnihotrāprāyaścittāny
 abhidhiyaṁte tad-artham idam ucyaṭe ... agnihotraṁ cet prāg adhiśra-
 yaṁā[t] skandeti iti niśided upaviśet tatra yasmād bhiṭe 'ty anena
 mamtrenābhimamtrya udatah[d] devity utthāpyo 'dapātram ūdhasi mukhe
 co 'pagrhnīyāt; cf. Ait. Brāhm. 7. 3. ¹⁸⁷ vā fehlt bei BCD. ¹⁸⁸ cf.
 Aśv. Prāy. 3 b, welches diesen Fall noch differenziert: atha yasyā 'gnihot-
 tradhenur vatsa(m)-sargād ārabhya dohana-paryāntam upaviśet | tadā
 yasmād bhiṣā milhase ity abhimamtrayet | tatas tām utthāpayet ||
 udatahād varuṇāya ca | ity etad ubhayaṁ yajamāno homakartā vā
 kuryāt | atha aśyā ūdhasi ca mukhe co 'dapātram upagṛhya dugdhvā brāh-
 maṇam pāyayet | tasya brāhmaṇasya yāvajjīvam samvatsaram vā 'nnaṁ
 nā 'śniyāt || ¹⁸⁹ cf. Aśv. 3. 11. 1; Brahm. Prāy. 40 b: yā agnihotrāyo
 'pasṛṣṭā niśided iti niśidanamamtrah; cf. Ait. Brāhm. 7. 3.

viśati | tasyā ūdhasy udapātram ninayec¹⁹⁰ eham no devir
 abhiṣṭaya¹⁹¹ iti dvābhyām | tām anumantrayate yasmād
 bhītā niṣidasi¹⁹² tato no abhayam kṛdhi paśun naḥ sarvān
 gopāya namo rudrāya miḍhuṣa¹⁹³ ity | athai 'nām utthāpaya-
 ty uttiṣṭha devy adite devān yajñena bodhaya | indrāya kṛva-
 ti bhāgam mitrāya varuṇāya ce 'ty | utthitām anumantrayate
 udasthād devy adite devān¹⁹⁴ yajñena bodhaya | āyus ca tasya
 bhūtim ca yajamānam¹⁹⁵ ca¹⁹⁵ vardhaye 'ty | athā "havanīya
 ājyā-"hutir juhuyān mā no vidan¹⁹⁶ ity etair abhayai rau-
 draś ca || 4 || atha yasya vapām āhutim vā grhitām śyenah
 śakuniḥ śvā vā 'nyo vā "hared¹⁹⁷ vāto vā vivamet¹⁹⁸ kā tatra
 prāyaścittir | divam prthivīm¹⁹⁹ ity abhimantryā 'thā "hava-
 nīya ājyā-"hutir juhuyād vāta āvātu bheṣajam²⁰⁰ iti sūktenā |
 'tha yasya somagraho grhito 'tisrāvet kā tatra prāyaścittir |
 drapsaś caskande²⁰¹ 'ty abhimantryā 'thā "havanīya ājyā-"
 hutir juhuyān manase cetase dhiya²⁰² iti sūktenā | 'tha yasyā
 'śtāpadi vaśā syāt kā tatra prāyaścittir²⁰³ | darbheṇa hiranyam
 baddhvā 'dhy-adhi garbham hiranyagarbhena juhuyād | yathā
 'mum sā garbham abhyaścotayad yathā 'mum garbham sadar-
 bham²⁰⁴ iva sahiranyam tam uddhṛtya prakṣālyā²⁰⁵ 'nupadam
 śrapayitvā prakṣīrasam udakpādyam kamasūktena²⁰⁶ juhu-
 yād anamgandhi²⁰⁷ 'ti ve 'ty²⁰⁸ aṣṭabhir nabhasvatibhir²⁰⁹
 hiranyagarbhena vā | 'tha yasyā 'samāpte karmaṇi tā-
 ntriko 'gnir upaśāmyet kā tatra prāyaścittir | yam tvam agne²¹⁰
 punas tvā "dityā rudrā vasava²¹¹ ity anyam²¹² praṇīya pra-

¹⁹⁰ cf. Āsv. 8. 11. 3. ¹⁹¹ AV. 1. 6. 1. ¹⁹² AB. 5. 27. 2; 7. 3. 2; hierher gehören auch die folgenden Zitate dieses Abschnitts; vgl. die analogen Partien Ap. 9. 17. 6 f. ¹⁹³ M. Ś. 3. 2. 1, fortgesetzt durch Āsv. 3. 11. 1; Ait. Brāhm. 7. 3. ¹⁹⁴ A. *vāṇ ¹⁹⁵ D. *mānāya ¹⁹⁶ AV. 1. 19. 1. ¹⁹⁷ Der gleiche Fall wird in dem korrupten Passus Brahm. Prāy. 77 b behandelt; vgl. unten 3. 10; a. a. Manu 7. 21: Krähen genießen von einem Opferkuchen. ¹⁹⁸ A. vivamet(?) B. viramit CD viramet ¹⁹⁹ AV. 3. 21. 7. ²⁰⁰ cf. Gop. Brāhm. 1. 3. 13. ²⁰¹ AV. 18. 4. 28. ²⁰² AV. 6. 41. 1. ²⁰³ Brahm. Prāy. 78 b: yadā 'śtāpadi syād aṣṭāpadyā garbham śūle kṛtvā madā pralipyā śāmitre nikhānayet | Komm.: yadāpi garbhīṇy āla-
 bhyate kālā[h]-parimāṇāvijnānāc cā 'śtāpadi syāt ... śāmitre nikhāpaṭot
 tasyā adbhastād ayaspātram upakṣya śrapayed ity arthaḥ | ... mā bhūd iti
 hiranyam aṣṭāpadam dakṣiṇā tasminn eva kāle samāpte ca mahi dyaus iti
 paśuśrapaṇe garbham upavasati ²⁰⁴ BCD samdarbham ²⁰⁵ B. prajvālyā
²⁰⁶ AV. 19. 52. ²⁰⁷ Wahrscheinlich Paipp. Citāt. ²⁰⁸ A. "gandhīveti
 B. "gandhīveti D. "gamdhīveti ²⁰⁹ gemeint: AV. 4. 15? ²¹⁰ ge-
 meint ist wahrscheinlich AV. 18. 3. 6 (yam tvam agne). ²¹¹ AV. 12. 2. 6;
 Vait. 28. 22; Ap. Ś. 9. 10. 9; 16. 12. 13. ²¹² A. agnim

jvālya²¹³ mamā 'gne varca²¹⁴ iti sūkteno 'pasamādhāya karma-
śeṣam²¹⁵ samāpnuyur²¹⁵ | atha yasyā 'samāpte karmaṇi barhir
ādipyeta²¹⁶ tatra tan²¹⁷ nirvāpya juhuyād yad agnir barhir
adahad vedyā²¹⁸ vāso apom²¹⁹ bhata tvam eva no jātavedo²²⁰
duritāt pāhi tasmāt²²¹ | nirdagdhā no amitṛā²²² yathe 'dam
barhis tathā | amitṛāṇām śriyam bhūtim tām eṣām parinirjahi |
yat-kāmās²²³ te²²³ juhumas tan no astu viśāmpate²²⁴ | ye devā
yajñam āyānti te no rakṣantu sarvataḥ | avadagdhām duḥsva-
pnyam avadagdhā arātayaḥ sarvāś ca yātudhānyaḥ | mā tvā
dabhyān yātudhānāḥ | mā bradhnāḥ śarmabhiḥ²²⁵ ṣṭuhi²²⁶ |
darbho rājā samudriyaḥ | pari naḥ pātu viśvataḥ | athā 'nyad
barhir upakalpyo 'dakena samprokṣya punaḥ str̥ṇāti | 'dam bar-
hir amṛtene 'ha siktam hiraṇmayam baritam tat str̥tam²²⁷
naḥ²²⁷ | tad²²⁸ vai purāṇam abhinavam str̥ṇiṣva vāsaḥ praśa-
staṁ prati me grhāne 'ty²²⁹ | atha yasya pitrye²³⁰ pranīto 'gnir
upaśāmyet kā tatra prāyaścittir | bhasmā "labhyā 'bhimantra-
yed²³¹ dviṣantam agne dviṣatām ca vittam | prajāṁ²³² dviṣad-
bhyo naya dakṣiṇena | pitrye pranīta upaśāmyamānaḥ pāp-
mānam agne tam ito nudasva | dviṣantam agne dviṣatām ca
vittam²³² gaccha tvam ādāya parāvato 'nyān²³³ | pitrye pranīta
upaśāmyamāna iha prajāṁ dirgham āyus ca dhebi | yas²³⁴
tvam agne pramattānām pranīta upaśāmyasi²³⁵ | sukalpam agne
ta[t] tvayā punas tvo 'ddipayāmasi 'ty ucyamāne²³⁶ 'gnim²³⁷
pranīya prajvālye²³⁸ 'ndrasya kukṣir asī 'ti²³⁹ dvābhyām sa-
midhāv abhyādadhyaṭ || 5 || atha yasya yūpo virohad²⁴⁰ asam-
āpte karmaṇi tatra juhuyāt yūpo virohaṇ²⁴¹ chataśākho
adhvaraḥ²⁴² samāvṛto mohayisyān yajamānasya loke | vedā-

²¹³ O prakṣālya ²¹⁴ AV. 5. 8. 1. ²¹⁵ A. karmaśeṣam karma sāpnuyur
²¹⁶ cf. AP. 37. 5. 1. ²¹⁷ A. tam; bei BCD fehlt tam ²¹⁸ A. vedyām
²¹⁹ AB apo. Auch alle für die Textgeschichte in Frage kommenden
Ms. der AP., denen dieses Zitat entnommen ist (37. 5. 2) lesen pom resp.
apom; D. aponnata ²²⁰ B. 'da ²²¹ Parallel AV. 1. 25. 1. ²²² AP
53. 7. 3: 'mitrās tu ²²³ AB vāmāste ²²⁴ AV. 7. 79. 4. ²²⁵ BC
carmabhi ²²⁶ AP. 37. 5. 6 śamyum icchata ²²⁷ AD str̥ṇantaḥ B
tastṛtam naḥ C tatstr̥tam naḥ; AP. 37. III. 8 statt tat str̥tam naḥ: te str̥ṇāmi
²²⁸ BC yad ²²⁹ D fügt hinter 'ty ein: athavā 'nyad barhiṣo prachādaye
'ty ²³⁰ B. pitrya ²³¹ D. 'yeta ²³² B. läßt diese und die in zwischen-
liegenden Worte aus. ²³³ D. 'nyāt ²³⁴ ABCD yam ²³⁵ A. upaśāmyati
B. upaśābhyeti CD upaśāmyeti ²³⁶ BC ucyatenā A. ucyamānenā
²³⁷ B. te 'gnim ²³⁸ C. prakṣālye ²³⁹ AV. 7. 111. 1. ²⁴⁰ D. varohed;
Ap. 9. 19. 15 f.; vgl. unten 5. 6. ²⁴¹ D. varo ²⁴² Kaus. Ś. 125. 2.

bhigupto brahmanā²⁴³ parivṛto 'tharvabhiḥ śāntaḥ sukr̥tām
 etu lokam || yūpo hy arukṣad dviṣatām vadhāya na me yajño
 yajamānaś ca riṣyāt | saptarṣiṇām sukr̥tām yatra lokas tatre
 'mam yajñam yajamānam ca dhehi || yo vanaspatinām upatā-
 po babbhūva²⁴⁴ yad vā grhān ghoram utā "jagāma tan nirja-
 gāmo haviṣā ghr̥tena śam no astu dvipade śam catuṣpade || yo
 vanaspatinām upatāpo na āgād yad vā yajnam no 'dbhutam
 ājagāma | sarvaṃ tad agne hutam astu bhāgaśaḥ śivān vayam
 uttaremā 'bhi vājān²⁴⁵ | tvaṣtre svāhe 'ti hutvā | tvaṣtā me
 daivyaṃ vaca²⁴⁶ iti tvāṣtram vaiśvarūpam²⁴⁷ ālabhetā | 'tha
 yasyā 'samāpte karmaṇi yūpaḥ prapatet²⁴⁸ tatra juhuyāt²⁴⁹ |
 ya indreṇa sṛṣṭo yadi vā marudbhīr yūpaḥ papāta²⁵⁰ dviṣa-
 tām vadhāya | tam nirjagāmo²⁵¹ haviṣā ghr̥tena śam no astu
 dvipade śam catuṣpade || tvaṣtre svāhe 'ti hutvā tvaṣtā me
 daivyaṃ vaca²⁵² iti tvāṣtram sarvarūpam ālabhetā | 'tha
 yasyā 'samāpte karmaṇi yūpe dhvāṅkṣo²⁵³ nipatet tatra juhu-
 yāt ā pavasva hiranyavad²⁵⁴ āsvāvat soma viravat | vājān²⁵⁵
 gomantam²⁵⁶ ābhara²⁵⁷ svāhe 'ti madhyata opya samśrāva-
 bhāgaiḥ samethāpayed²⁵⁸ | yadi²⁵⁶ duṣṭam²⁵⁶ haviḥ syāt ki-
 ṭṭvāpānam²⁵⁷ vā²⁵⁷ tat²⁵⁸ tasmin bhasmany upavaped apsu

²⁴³ D 'ṇaḥ ²⁴⁴ Kauś. S. 135. 9. ²⁴⁵ Die Wiedergabe
 namentlich des letzten Pāda in den Ms. ist überall lückenhaft und reich
 an Irrtümern. D wiederholt den Halbvers: tam nirjagāmo catuṣpade
²⁴⁶ AV. 6. 4. 1. ²⁴⁷ ABCD viśvarūpam; Brahm. Prāy. 79 b: sattre cet
 prāḡ apavargād yūpo virohet [t]vāṣtram bahurūpam ālabheran 80 b: vi-
 rohaṇam amkurādi-prādurbbhāvah ²⁴⁸ cf. Ap. 9. 11. 26; Brahm. Prāy. 80a:
 yadi yūpam āvṛmhec cālayed ve 'ti . . . ²⁴⁹ Hiervon scheint auch der
 völlig zerstörte Text von Brahm. Prāy. 76a zu handeln, der sodann folgende
 Modalität erwähnt: yadi divyān mānuṣād vā pramādā[t] svaruṃ naśyeta
 anya-yūpa-śakalam anya-grahaṇam kriyate 76 b: anyasyā 'lābhe yūpād evo
 tkṛtya samskārādi siddham ta[t] tvā svadhitiṣe āhutiṃ hutvā 'taḥ sam-
 skṛtyā 'ktvā svadhiti-karma kuryāt | caśālanāśe 'nyasmād adhikṛtya(?)
²⁵⁰ AD prapāto BC prayāto ²⁵¹ D 'gāma ²⁵² AV. 6. 4. 1.
²⁵³ K. S. 25. 6. 9 f. ²⁵⁴ RV. 9. 63. 18. ²⁵⁵ D vrajam gomantam āśvinā
 bharamtam cf. Vāj. S. 8. 6. 3. ²⁵⁶ B samethāpaye hādiṣtam ²⁵⁷ Agn.
 Prāy. 4 b: vyāpānāni haviṃṣi keśa-nakha-kīṭa-patāngair anyair vā bi-
 bhatsaiḥ | śarīrā[c] cyuta-keśa-nakhā-"dibhir haviḥ | samśargo [do]ṣāya
 bhavati | tathā kīṭa-patāngair amedhya-nivāsibhiḥ samśargo doṣāya bha-
 vati | duṣṭaram bavir apsu prakṣipyā punar-nirvāpā-"di kuryāt | atha vā-
 jasaneyi-śākhāyām devayoniḥ | śva-vāyaś(ān)ā-"khu-mānjāra-nakula-grdhṛā-
 "di-kṛtabhākṣaṇā-"vaghṛāṇa-śpārśa[nā]-"dibhir upahatānām śṛtānām puro-
 ḍāśādinām tyāgaḥ | bhākṣaṇenai 'va madhū-"daka-payo-vikāra-taila-sarpiḥ-
 prabhṛtinām ca tyāgaḥ | svedā-"śru-śleṣma-karṇavid-duṣikā (so statt 'ṣi!)

ve 'ty eke²⁵⁹ | bhuvāya svāhā | bhuvanāya svāhā | bhuvana-
pataye svāhā²⁶⁰ | bhuvāmpataye svāhā | viṣṇave svāhe 'ty | ete
ha vai devānām ṛtviṣas | ta evā 'sya tad dhutam²⁶¹ iṣṭam
kurvanti | yat prayājeṣv ahuteṣu prāg aṅgarāḥ²⁶² skanded
adhvaryave ca²⁶³ yajamānāya ca²⁶⁴ paśubhyaś cā 'gham²⁶⁵ syād
yadi dakṣiṇā²⁶⁶ brahmaṇe ca yajamānāya ca | yadi pratyag²⁶⁷
dhotre²⁶⁷ ca patnyai²⁶⁸ ca²⁶⁸ | yady udag agnidhe²⁶⁹ ca²⁷⁰
yajamānāya ca paśubhyaś cā 'gham²⁷¹ syāt | tam anuprabaret |
sahasrasrṅga²⁷² | ity etaya rcā || 6 || atha yasyā 'gnayo mi-

netramalā-ṛk-raktavasā-mānuṣa- (Text: 'śā) -sviṣṭhā-reto-mūtra-prabhṛti-
bhīr upahatānām haviṣām parityāgaḥ | śūdra-sūta-ko-'dakyā-"di-samapṛstā-
nām haviṣām parityāgaḥ |. Die Träne verunreinigt; cf. Ait. Brāhm. 7, 8:
ya āhitāgnir upavasatībe 'śru kurvīta . . . so 'gnaye vratabhṛte . . . cf.
Āśv. Prāy. 5 b: athau "pavasatīya-dine ārti-āśru-pāte pūrvoktām vrāta-
bhṛtiṣṭim kuryāt | cf. oben Anm. 58; vgl. A. P. 37. 7. 1; cf. auch Āśv. Prāy.
17 a (cf. oben Anm. 126): āvāhana-kālāt pūrvam keśa-kīṭā-"dinā pakva-
haviṛ-doṣe jāte tasyaiva ha[vi]ṣaḥ punar-utpattiṃ kṛtvā sarva-prāyaścittam
ca hutvā viṣṇum smṛtvā tena yaṣṭavyam || yad vā || adhvaryur ājya-bhāgā-
namtarāṃ juhvām sakṛd gṛhītvā juhōti || yau ma ātmano || punar agniḥ ||
mano jyotiḥ gṛhītena svāhā || tato viṣṇum smṛtvā (dhruvā)jyena (?) pracaret ||
cf. Āśv. Prāy. 17 a: āvāhanād ūrdhvaṃ pradhāna-yāgād arvāk keśa-kīṭā-
"dinā haviṛ-doṣe jāte tasya sthāne dhruvātāś caturgṛhītām ājyam āyājet ||
avyāpannais ca yatbhāpūrvam || tataḥ prayogaṃ samāpya vyāpanna-haviṛ-
mātrasyai 'vā 'nvādhānādi-punaryāgaḥ kartavyaḥ | evaṃ dvayor babhūnām
ca vyāpattau samānam || vgl. Āśv. Prāy. 11 b: duṣṭena haviṣe 'ṣṭvā samīṣṭa-
yajusaḥ prāg duṣṭam haviṛ iti jānīyāt || tadā "jyena punar-yāgaḥ || ūrdhvaṃ
cet smaraṇam tadā 'nvādhānā-"di-punaryāgaḥ || babuhaviṣke yāge yad eva
duṣṭam haviḥ smaret tasyaiva punaryāgo na sarvasya || cf. Agn. Prāy.
16 b f.: āvāhana-kālāt prāg dhaviṛ-doṣe punar-āvṛttiḥ | apy atyaṇtam guṇa-
bhūtānām | apradhānārthānām ājyādi-guṇa-bhūtānām dravyāṇām utpattir
ā karmasamāpteh | prāk aviṣṭakṛta uktaṃ pradhāna-bhūtānām | haviṣām
vyāpattāv ity asmin sūtre yā haviṛ-vyāpattir ukta sā pradhāna-bhūtānām
dravyāṇām āvāhanād ūrdhvaṃ sviṣṭakṛtāt prāk bhavati cet tadā "jyene
'ṣṭim samāpayet | avadānadōṣe punar āyatanād avadānam | gṛhītasya 'va-
dānasyā 'medhyā-"dinā nāśe jāte | abhāgi-devatāyāḥ yāge kṛte 'pi 'ti ra-
māmdārāḥ | ubhaya-madhye 'nyatara-nimitte sati punas tad avadānā-
"yatanād eva gṛhītvā yāgaḥ kartavyaḥ | na punar utpattiḥ | dveṣṭre t
iha dakṣiṇām dadyāt | kṣāme śiṣṭene 'ṣṭi[ve] 'ty asmin prayoge yā dakṣiṇā
sā dveṣṭre datavyā | dakṣadāna (i. e. dakṣiṇādāna?) urvarām dadyāt |
²⁵⁹ || tatre C tace

²⁵⁹ Āśv. 3. 10. 20-22.

²⁶⁰ Kauś. 3. 116. 2 unter abweichendem

Schlusse.

²⁶¹ BCD bhutam

²⁶² ABC aṅgarā; cf. unten 4. 1.

²⁶³ fehlt bei BC

²⁶⁴ fehlt bei A

²⁶⁵ ABC scheinen adyam zu lesen;

cf. Āp. 9. 2. 9.

²⁶⁶ A dakṣiṇa

²⁶⁷ ABCD pratyāṇ hotre

²⁶⁸ A

yatryaiva BCD patni ca

²⁶⁹ BCD agnidhre

²⁷⁰ A lāṭh ca aua.

²⁷¹ BC cādyam

²⁷² AV. 13. 1. ||; s. Āp. 9. 3. 1.

thah samsrjyeran²⁷³ kā tatra prāyaścittih²⁷⁴ | so 'gnaye vitaye²⁷⁵ 'ṣṭākāpālam purodāsam (prāñ) nirvapen²⁷⁶ | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣv agna āyāhi vitaye²⁷⁷ gr̥nāno havyatātaye ni hotā satsi barhiṣi 'ti madhyata opya samsrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | atha yasyā 'gnayo grāmyenā²⁷⁸ 'gninā samsrjyeran kā tatra prāyaścittih | so 'gnaye vivicaye²⁷⁹ 'ṣṭākāpālam purodāsam nirvapen | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣv agnim iḥe purohitam²⁸⁰ vivicim ratnadhātamaṁ pra ṇa āyūṁṣi tāriṣad | iti madhyata opya samsrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | atha yasyā 'gnayaḥ sāvenā 'gninā samsrjyeran kā tatra prāyaścittih | so 'gnaye śucaye²⁸¹ 'ṣṭākāpālam purodāsam nirvapen | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣv | agniḥ śucivratatamaḥ²⁸² śucir vipraḥ śuciḥ kaviḥ | śuci rocata āhutaḥ || ud agne śucayas tava²⁸³ śukrā bhrājanta irate | tava jyotiṁsy arcayaḥ svāhe | 'ti madhyata opya samsrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | atha yasyā 'gnayo dāvenā 'gninā samsrjyeran²⁸⁴ kā tatra prāyaścittir²⁸⁵ | annā-

²⁷³ Überhaupt gilt der Zusammenfall von Opfersubstanzen als verhängnisvoll; s. Ásv. Prāy. 16a: carv-ādinām samsrāve durgādi-gaṇaḥ prāyaścittam ||

²⁷⁴ Vgl. zu diesem Abschnitt die verkürzte Wiedergabe in 5. 4.

²⁷⁵ B titaye; cf. Ait. Brāhm. 7. 6: yasya gārhapatyā-
"havanīyau mithaḥ samarjyeyātām . . . so 'gnaye vitaye 'ṣṭākāpālam purodāsam nirvapet.

²⁷⁶ Über die dem Agni bei den einzelnen Läuterungszeremonien zukommenden Attribute spricht Agn. Prāy. 14b: agniḥ guṇbhedesu vratapatyādiko guṇaḥ | api vā prāyaścittē-ṣṭinām sthāne tasyai tasyai devatāyai pāṇābutiṁ juhuyād iti vijñāyate | dvādaśa-grhītena srucaṁ pūrayitvā 'gnaye vratapataye svāhe 'ti hūyate sū pūṇābutiḥ dvādaśa-grhītenā 'ṣṭagrhītena caturgrhītena sruva-pūṇena ve 'ti catvāraḥ pakṣo (!) bodhāyane (!) prāyaścittēṣṭiḥ saha vikalpyate |

²⁷⁷ RV. 6. 16. 10; Ásv. 3. 13. 7; Ait. Brāhm. 7. 6.

²⁷⁸ ABC grāmyenā.

²⁷⁹ A vivivaye B vivicaya; cf. Ásv. 3. 13. 5; aber Ait. Brāhm. 7. 6: yasya sarva evā 'gnayo mithaḥ samsrjyeran . . . agnaye vivicaye . . . und ibid.: yasyā 'gnayo 'nyair agnibhiḥ (Comm.: āhavanīyādy-agnayo 'nyadiyair āhavanīyādiḥbhīr laukikāgnibhiḥ vā) samsrjyeran so 'gnaye kṣāmatate . . . ; vgl. Ait. Brāhm. 7. 7: yasyā 'gnayo grāmyenā 'gninā samdahyeran so 'gnaye samvargāya . . . cf. Ásv. Prāy. 8a: grāmyenā "raṇena vā samvarge samāropya mathitvā 'gnaye samvargāya pūṇābutiḥ ||

²⁸⁰ RV. 1. 1. 1.

²⁸¹ Ásv. 3. 13. 4, dessen Komm. sich hier als vortrefflich unterrichtet erweist. K. Ś. 25. 4. 35; Ait. Brāhm. 7. 7.

²⁸² A: śucir RV. 8. 44. 21.

²⁸³ RV. 8. 44. 17.

²⁸⁴ Die Profanation der heiligen Feuer durch Wasser usw. verlangt Sühne (Ásv. Prāy. 15b): jalādinā 'goy-upaghāte punas tvā "dityā rudrā vasavaḥ samidhatām punar brāhmaṇo vasunitha rudraiḥ (!) || grhītena tvam tanuvo vardhayaṣva satyāḥ santu yajamānasya kāmāḥ (TS 4. 2. 3. 4 folg. mit Variation) svāhā || ity etayā samidham

dyam²⁸⁶ vā eṣa yajamānasya samvrjyāvṛta²⁸⁷ upa to²⁸⁷ 'ranyād
grāmam adhy²⁸⁸ abhyupaiti | so 'gnaye 'nnādāyā 'nnapataye
'ṣṭākapālam puroḍāṣam nirvāpen | nityāḥ purastāddhomāḥ |
samsthitahomeṣv | apaścād aghvānnasya bhūyāsam²⁸⁹ | iti
madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | atha yasyā
'gnayo divyenā 'gninā samśrjyeran kā tatra prāyaścittih | so
'gnaye jyotiṣmate²⁹⁰ 'ṣṭākapālam puroḍāṣam nirvāpen | nityāḥ
purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣu | vidyotate dyotate | vi-
dyuto 'gnir jihvā²⁹¹ | vidyutā bhrājanti dyotata²⁹² ā ca dyota-
ta²⁹³ | iti madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed |
atha yasyā 'gnayo 'bhiplaveran kā tatra prāyaścittih | so
'gnaye 'psumate²⁹⁴ 'ṣṭākapālam puroḍāṣam nirvāpen | nityāḥ
purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣv apām agnis tanūbhīr²⁹⁵ |
iti madhyata opya samśrāvabhāgaiḥ samsthāpayed | atha
yady anugataṃ²⁹⁶ abhyuddharet kā tatra prāyaścittih | so

ādhyā 'jyabhāgādy-anantaram yathāsammbhavam anenaiva mantreṇa
svāhākārāntena sruvāhutim juhuyāt | agnaya idam ||²⁹⁵ Hierzu
gehören die Ausführungen der Brahm. Prāy. 65 b; cf. Ait. Brāhm. 7. 7.

²⁸⁶ A atrāgham B annādy (f) C annādy ²⁸⁷ A samjyāvṛduyano
B samjyāvṛta upato C samvrta upato; D samśrjyāvṛta upato ²⁸⁸ fehlt
bei A. ²⁸⁹ AV. 19. 55. 5. ²⁹⁰ cf. Āśv. 3. 13. 8; Ait. Brāhm. 7. 7

schreibt für den gleichen Fall die gleiche Spende für agni *apsuṃant* vor.
²⁹¹ D liest hinter jihvā: vidyotate dyotate ādyotata iti madhyata

²⁹² Bei B ditiographiert. ²⁹³ Vait. 14. 1 A āvadyotata BC ātadyotata?

²⁹⁴ cf. Āśv. 8. 13. 8; KŚ. 25. 4. 33 schreibt das gleiche Opfer — offenbar
ursprünglicher — für den Fall vor, daß sich himmlische und irdische
Feuer mit einander vermengen; ebenso Āśv. Prāy. 8 a: vaidyutā 'gni-
samsarge samāropanādi agnaye 'psumate pūrṇāhutih | ²⁹⁵ AV.

4. 15. 10. ²⁹⁶ Hier scheint von dem Erlöschen irgendeines Opfer-

feuers die Rede zu sein. Brahm. Prāy. 62 a (s. folg. Anm.) beziehen sich
jedoch auf das Āhavanīya-Feuer, dessen unser Text in diesem Zusammen-
hang nicht gedenkt. Vgl. aber Agn. Prāy. 12 a: anvāhiteṣv agniṣu yady
āhavanīyo 'nugacchet tadā 'nvāhitam āhavanīyam anugataṃ utpādyaṣyā-
mī 'ti saṅkalpya | anv agniṣ uṣasām ātatāne 'ti (AV. 7. 82. 4) gārhapā-
tyād prañiṣanto bhūr iti manaso 'pasthānam kuryāt | tata ājyapūrṇena
sruveṇa juhoti | yo agniṃ devavitaye mṛḍaya (RV. 1. 12. 9) svābā ||
agnaye pavakāye 'dam tato | juhvā juhoti | idam viṣṇur ... pāṇsure (RV
1. 22. 17) svābā | viṣṇava idam | tata[h] sarva(m)-prāyaścittam | idam viṣṇur
RV. 1. 22. 17) japed ity eke | tato manasā yajamāno japati | agne vrata-
pate | vrataṃ carisyāmi vāyo vratapate āditya vratapate vratānām vrata-
pate (Āp. 4. 3. 2) | vrato- 'pāyanottaram agny-anugamane vratopāyanīya-
japo nā 'nyathā || ibid. 12 b: prāṇite 'nugate prāḡ ghomād iṣṭir
agnir jyotiṣmān varuṇaḥ || agnihotrā-rtham prāṇita āhavanīyahomāt prāḡ
anugate sāyam agnihotrārtham prāṇitam āhavanīyam anugataṃ utpāda-
yaṣyāmi 'ti saṅkalpya | prātar agnihotrā-rtham iti prātaḥ | uddharaṇa-

'gnaye 'gnimate 'ṣṭākāpālam puroḍāśam nirvāpen²⁹⁷ | nityāḥ purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣu | śivan²⁹⁸ bhavatam²⁹⁹ adya³⁰⁰ no³⁰¹ | 'gninā 'gniḥ samśrjyate³⁰² kavir grhapatir yuvā havyavād juhvāsyaḥ³⁰³ || tvam hy agne³⁰⁴ agninā vipro³⁰⁵ vipreṇa san satā sakhā sakhyā samidhyase || sa no rāsva suviryam³⁰⁶ iti madhyata opyā 'tha samśrāvabhāgaiḥ samsthā-, payet || 7 || atha³⁰⁷ ya³⁰⁷ āhitāgnis³⁰⁷ tantre³⁰⁷ pravāse mṛtaḥ syāt³⁰⁸ katham tatra kuryāt | katham asyā 'gnihotraṁ juhuyur³⁰⁹ | anyavatsāyā³¹⁰ goḥ payase | 'ty āhur³¹¹ adugdhāyā³¹² vā śūdradugdhāyā vā³¹³ | 'sarvaṁ³¹⁴ vā etat payo yad³¹⁵ anyavatsāyā goḥ śūdradugdhāyā vā 'sarvaṁ³¹⁴ vā etad agnihotraṁ yan mṛtasyā 'gnihotraṁ³¹⁵ | tāvad

mantrēno 'ddbrīya hiranyam puraskṛtya rajatam puraskṛtye 'ti prātaḥ || [sāyam] hiranyam agrato hṛtvā "havanīyasya pascād (dhiranyam) nidhāya | prātaḥ rajatam agrato hṛtvā "havanīyasya purastān nidhāye 'ti viśeṣaḥ | tato prañayana-mantrēna nidhāyā 'gnim pratiṣṭhāpayet | tato 'gnaye jyotiṣmate svāhā | agnaye jyotiṣmata idam | varuṇāya svāhā | agnaye jyotiṣmata idam | varuṇāya svāhā | varuṇāye 'dam (Ap. 9. 9. 14; corr.) | iti pūrṇahutim hutvā tasmin evā 'gnau homa-samāptiḥ | Beim Erlöschen des Āhavanīya-Feuers soll ebenso wie bei dem des Dakṣiṇāgni (cf. unten 6. 1) verfahren werden; jedoch ist ibid. folgende Differenz vorgeschrieben: Āhavanīyasyo 'ttara-pascima-deśe prabhas tiṣṭhan dhātā dhātṛpām (RV. 10. 128. 7) ity ādina tri[ni] kāṣṭhāny ādadhāti 'ti viśeṣaḥ || ubhayaor nāśe dakṣiṇāgnim prañiyā "havanīyam api prañi[ya] pūrvavad āhavanīya-prāyaścittādi kṛtvā pascāt pūrvavad dakṣiṇāgni-prāyaścittādi kuryād ||

²⁹⁷ Brahm. Prāy. 62a: āhavanīyānugame 'pi prañiḥ hutvā śvo bhūte gnaye 'gnimate 'ṣṭākāpālam nirvapet | cf. ibid. Bl. 56a folg.: yasyā 'gnē[v] agnim abhyuddhareyur (vgl. Ait. Brāhm. 7. 6) bhavatam naḥ samanasāv (Kaus. 108. 2) ity abhimamtryā 'gnaye 'gnimate 'ṣṭākāpālam nirvapet | yasya yajamānasya daivān mānuśād vā pramādād agnāv uddhṛte prāṇite vidyamāna eva punar abhyuddhareyus tatrā 'bhimukhyeno 'rddhvam uddhareyur bhava(na)tan naḥ samanasāv iti . . .

²⁹⁸ ACD śivo B śive ²⁹⁹ CD bhavatam. ³⁰⁰ ABC adhya

³⁰¹ A to; Kaus. 108. 2. ³⁰² C samśrjāte ³⁰³ RV.

1. 12. 6. ³⁰⁴ ABC fügen agnir ein. ³⁰⁵ RV. 8. 43. 14. ³⁰⁶ RV.

5. 13. 3; 8. 98. 12. ³⁰⁷ A atha āhitāgnis tantrapravāse B atha ya

āhitāgni tatre pravāse C atha yasyāhitāgniḥ tantre ³⁰⁸ cf. Ap. 9.

11. 22; K. Ś. 25. 8. 9; vgl. die Anm. 318; 514. ³⁰⁹ A juyuran

B juhuyāranye C juhuyuranye D juhuyātranye ³¹⁰ A nyavatsāyā

B 'nya^o C nyavatsāyā ³¹¹ Diese Stelle ist im Original verderbt.

A liest diese und die zwischenliegenden Worte: āhuś tad adugdhāyā vā

sarvaṁ vā pṛtanyāyo yajñenā 'nyavatsāyā gauḥ śūdradugdhāyā vā BC

āhuḥ śūdradugdhāyā vā (C vāt) sarvaṁ vā etyayojanye (C jñe) nā 'nya

(C 'nā-)vatsāyā goḥ śūdradugdhāyā evā (evā) D āhu śūdradugdhāyā vā

³¹² A sarvām ³¹³ fehlt bei CD. ³¹⁴ fehlt bei ABCD. ³¹⁵ cf.

Ait Brāhm. 7. 2.

agnim³¹⁶ paricareyur yāvad³¹⁷ asthnām³¹⁷ āharanam³¹⁸ |
 āhṛtyā 'gnibhiḥ³¹⁹ samspr̥śya tam pitṛmedhena³²⁰ samāpnuyur |
 atha yaḥ³²¹ samāropitā-samāropite mṛtaḥ syāt katham tatra
 kuryāt | so 'gnaye tantumate pathikṛte vratabhṛte³²² puroḍā-
 śam nirvapeḍ ekakapālam saptakapālam navakapālam | nityāḥ
 purastāddhomāḥ | samsthitahomeṣu | tvam agne saprathā asi³²³
 yena pathā vaivasvataḥ³²⁴ tvam agne vratapā asi³²⁵ | 'ti ma-
 dhyata opya (atha) samsrāvabhāgaiḥ samsthāpayeḍ | atha naṣṭe
 arāṇi syātām³²⁶ anyayor arāṇyor vihr̥tya tam³²⁶ mathitvai
 'tābhīr eva hutvā 'thai 'nam samāpnuyuh³²⁷ | 8 | atha yasyo

³¹⁶ D agnihotram ³¹⁷ A yāvavadasthnām (?) B yāvadasnām D yāva-
 dasthicām. ³¹⁸ Agn. Prāy. 4b: *adhvā pramītasāyā* (cf. oben Anm. 308)
 'bhivānyavatsāyāḥ payasā 'gnihotram tūṣṇīm sarvabhutam juhuyur ā sama-
 vāyāt | pāthikṛtīm kṛtvā tasmīn eva vibāre abhivānyavatsāyāḥ payasā
 tūṣṇīm | dharmakāmā 'gnihotram sakṛd eva sarvaṃ juhuyur | nā 'tra
 bhakṣo 'ti | pūrvāṅgāny uttarāṅgāny api tūṣṇīm eva bhavanti kālā tu
 sāyam prāter eva | ā śarīrasā 'gni-sambandhastvāt | pradhāne prajāpati-
 dhyānam kartavyam | yady āhitāgnir aparapakṣe mriyeta "hutibhīr
 enam pūrvapakṣam hareyuh | pakṣahoma-nyāyena |; cf. Āśv. Prāy.
 2b: atha pravāsa-mṛtasāyā "hitāgner viśeṣaḥ | putrādayaḥ pāthikṛtīm
 kṛtvā "hitāgni-śarīrasā 'gnibhiḥ sambandha-paryamtaṃ mṛtavatsāyā goḥ
 payasā tūṣṇīm sarvabhutam juhuyuh | prajāpatim manasā dhyātvā svāhe
 'ti mantrēṇa bhakṣaṇa-varjam sāngam pradhānam kartavyam | athavā
 yājña-puronuvākyaḥ pūrnāhutim juhuyāt | athā "hitāgner apara-pakṣe
 maraṇa-śāpkā syāt tadā pakṣahoma-nyāyena 'vaśiṣṭā-'gnihotrā-"hutayo
 darśeṣṭā ca kartavyā || nā 'tra kālaniyamah || evam cāturmāsya-'ntarāle
 maraṇa-śāpkāyām..... || maraṇa-śāpkāyām karaṇa-'sambhave maraṇa-'nam-
 taram apy.....kāryāni || ³¹⁹ B āhatāgnibhiḥ C āhr(?) tāgnibhiḥ ³²⁰ BCD
 pitṛmedhe tena ³²¹ C yaṃ ³²² cf. K. Ś. 25. 4. 27 folg., wo die Fälle auf-
 gezählt werden, in denen dem Agni vratabhṛt geopfert werden soll.
³²³ cf. oben 2. 1. ³²⁴ Gemeint ist der schon oben zitierte Spruch
 = AV. XIX 59. 1. ³²⁵ RV. 8. 11. 1. ³²⁶ Diese und die in-
 zwischenliegenden Worte liest A: syātām anyayor arāṇyor vihr̥tya ta B
 syāt tayor arāṇyor vihatyam tam C syāt tayor ara vihr̥tya tam D syāt
 tayor arāṇyor vihr̥tyamta ³²⁷ Āśv. Prāy. 7a folg.: atha samārūḍheṣv
 agniṣv arāṇināṣe 'gnyādhēyam punarādhēyam vā kartavyam | vahnīṣu
 satsu arāṇi-nāṣe prāyāścittam punarādhāna-varjam || arāṇi-nāṣa-nimittāni ||
 dābo mamthanam ca || (Śloka:) manuṣyā-'atthi śaṇam viṣṭhā rajo viṇ
 mūtram eva ca svedo 'śru pūyikā śleṣma madyam cā 'medhyam ucyate ||
 śṛgālā-'mṛtyaja-kunapa-pratilomaja-rajāsvala-sūtikā-patita-śūdra-vāyasa-
 rāsabha-sūkara-kaka-kukkuṭādyāḥ || agnyādhānam go-pitr-yajñavarjam ||
 baudhāyanānam tasya prathama[h] || rayoga evā 'vaśyakatvāt || anyatarā-
 'raṇi-nāṣe 'nyatarām chittvā arāṇidvayam kṛtvā mamthanam kartavyam
 iti || arāṇi etaiḥ samspr̥ṣṭe bhavatam naḥ samanasāv (VS. 5. 3) iti jale
 nikṣipya 'māvāsyāyām nave arāṇi mamtrēṇa "hṛtya darśene 'śtvā navā-

'pākṛtaḥ paśuḥ prapatet³²⁸ kā tatra prāyaścittīḥ | spṛtibhir
juhuyād³²⁹ vāyave nyutvate yavāgūṃ³³⁰ nirūpyā³³¹ 'nyam
tadrūpaṃ tadvarṇaṃ ālabhetā³³² | "jyena 'bhighārya paryagni
kṛtvo 'pākurvītai | 'te³³³ vai³³³ devaspr̥tayo³³³ | agneḥ te vācam
spr̥ṇomi svāhā | vātāt te prāpaṃ spr̥ṇomi svāhā | sūryāt te
cakṣu spr̥ṇomi svāhā | candrāt te mana spr̥ṇomi svāhā |
digbhyas te jyoti³³⁴ spr̥ṇomi svāhā | 'dbhyas te rasaṃ
spr̥ṇomi svāhā | 'sthībhyas te majjānaṃ spr̥ṇomi svāhā | sne-
hebhyas te snāvānaṃ spr̥ṇomi svāhau | 'śadhībhyas te lomāni

'raṇyor agnīṃ mamtreṇa samāropya mamthanasyā "vṛtā mathitvā tantu-
matīm iṣṭīm kuryāt | agnīḥ tantumān devatā | tantum tanvan . . . priyaṃ
(RV. 10. 58. 7) sā-nvābārya-śarāva-parimita odano dakṣiṇā śeṣaṃ (?) paurṇa-
māsavat | atha vahnīṣu satsu jirṇā-ṛaṇi-prāyaścittam || jantubhir mam-
thanena jirṇe araṇi vijāyete | tat-sadr̥ṣe nave araṇi mamtreṇa āhṛtyā
'māvāsyaṃpratiṇādi darśene 'ṣṭvā jirṇāraṇi śalkikṛtya gārbhapatye kṣiptvā
prajvālyā dakṣiṇa-kareṇa navo-'ltarā-ṛaṇiṃ savyenā 'dharā-ṛaṇim ādāya
agner upari dhārayan niṣṭapati || udbudhyasvā 'gne praviśasva yonim
anyāṃ devayajyāyām vai jatavedaḥ | aranyaḥ 'raṇīm anusaṃkramaśva
jirṇāni nūm (?) ajirṇayā nudaśva || tato (')yaṃ te yonir ṛtviyo
'giraḥ (RV. 3. 29. 10) || iti samāropya mathitvā 'guta vihr̥tya manaśvatyā
caturgr̥hita-homaḥ || tantumatī-ṣṭīm pūrṇāhutīm vā kuryāt || ukta-nimi-
ttair araṇi-nāṣe pratyakṣa-vahnir yadi naśyet tadā 'gny-ādhanam iti bau-
dhāyanah || mūtra-vid-retas-ci[ti]ti-kāṣṭha-śleṣma-pūty-aśru-karpaṭā-'ethy-ādi-
bhir amedhyair agnisamarge samāropya mathitve 'ṣṭiḥ | tasyām devatā ||
agnir pavamānaḥ || agnir pavakaḥ || agniḥ śucir iti || pūrṇāhutayo vā ||
śaktau punas tvā "dityā rudrā vasavaḥ (samidhatām) punar brāhmaṇo
vasunītha rudraih gbr̥tena tvaṃ tanuvo vardhayaśva satyāḥ samtu yaja-
manasya kāmā (VS. 12. 44) iti mamtreṇo 'pasamidhanam kuryāt | u-
da-kabindu-pāte 'py etad eva || caṇḍāla-patita-rajavalā-sūtikasya [spa]r̥ṣe
agnyādhēyaṃ || caturdine anānāmantaram spar̥ṣe samāropya mathitvā
'gnaye śucaye 'ṣṭākāpālāṃ nirvapet || pūrṇāhutīm vā || cf. Agn. Prāy. 13 b:
agnīṣv aranyoḥ samārūḍheṣv aranyor nāṣe 'gnyādhēyaṃ punarādhēyaṃ
vā kartavyam | anyatarā-ṛaṇi-nāṣe 'pi bhavati | Der in obigen Zitaten
erwähnten Verunreinigung des heiligen Feuers gedenkt unser Traktat
nicht ausführlicher; dagegen sprechen z. B. Agn. Prāy. 19 a von einem
udakā-"dinā 'gny-upaghāta-prāyaścittam | : punas tvā . . . kāmāḥ (VS. 12. 44)
iti samit-prakṣepaḥ || und von Selbstentzündung des Opferfeuers der
gleiche Text ibid.: svayaṃ-prajvalana-prāyaścittam | uddipyaśva
paripātaye 'ti (TA. 10. 1. 4. 5) pratimamtram ekaikam samidham ādadhāt
(m)agnihotra-prārabdha-karmasu | ā samāpter.

³²⁸ cf. unten II. 5.³²⁹ Vgl. hierzu Ś. Br. 11. 8. 4. 6; K. Ś. 25. 6.³³⁰ BC yavāstaṃ.³³¹ A nirūpyā B tirṇhyā CD nirūpyām.³³² Das Entfliehen und Zugrundegehen des Opfertieres erblickt Sühne: K. Ś. 25. 9. 1; cf. unten 6. 7: āśvamedhe ced aśvo nā "gacchet . . .³³³ A 'kurvitetyevaidevaspr̥ta tayo B 'kurvitetyotavai CD 'kurvitenyotavai³³⁴ A jyoti, verändert in digbhya BCD diśām

sprñomi svāhā | prthivyaś te śarīram sprñomi svāhā | 'ntari-
 kṣāt³³⁵ ta ākaśam sprñomi svāhā | mānuṣāt³³⁶ ta ākaśād di-
 vyam³³⁷ ākaśam sprñomi svāhe | 'ndrāt te³³⁸ balam sprñomi
 svāhā | somāt te rājñah³³⁹ kirttim³³⁹ yaśaś ca sprñomi svāhe |
 'ti ca hutvā 'thai 'nam punaḥ pradiśati vāyave tve³⁴⁰ 'ty |
 atha yasyo 'pākṛtaḥ paśur mriyeta kā tatra prāyaścittih |
 sprtibhir eva hutvā 'thai 'nam anudiśaty ṛtave tve³⁴¹ 'ty |
 atha yasyo 'pākṛtaḥ paśuḥ samśriyeta kā tatra prāyaścittih |
 sprtibhir eva³⁴² hutvā 'thai³⁴² 'nam anudiśati | rakṣobhyas
 tve 'ti | nā 'nudeśanam ity āhur | yo vā eṣa prapatito bha-
 vati tad yad enam adhigacheyur³⁴³ atha tena yajetā | 'tha
 yāv³⁴⁴ etau śirṇa-mṛtau bhavatas³⁴⁴ tayoh prajñātāny avadā-
 nāny avadāye 'tarasya vā paśoh sampraiṣam kṛtvā brāhmaṇān
 paricareyur apo vā 'bhyupahareyuḥ sprtibhir³⁴⁵ | yadi vā 'nyaḥ
 syā[c]³⁴⁶ chāmitram³⁴⁶ enam prāpayeyus³⁴⁷ sprtibhir eva
 hutvā śāmitram evai 'nam prāpayeyur | ata ūrdhvaṃ pra-
 siddhaḥ paśubandho | 'tha ya upatāpinam yajayet³⁴⁸ kā tatra
 prāyaścittih | sprtibhir eva hutvā 'gado haiva³⁴⁹ bhavaty | atha
 ced bahava upatāpinaḥ syuḥ kā tatra prāyaścittih | sprtibhir
 eva hutvā 'gado hai 'va bhavaty | atha yo 'dhiśrite 'gnihotre
 yajamāno mriyeta katham tatra kuryāt | tatrai 'vai 'tat paryā-
 dadhyād yathā sarvaśaḥ samdahyete³⁵⁰ 'ty | athā "havanīya
 ājyāhutim juhuyād | yajña eti vitataḥ kalpamāna³⁵¹ | ity etaya

³³⁵ A liest statt dieser und der inzwischenliegenden Worte nur:
 'ntarikṣā samprñomi svāhā tte; BC lesen statt 'ndrāt te: 'ndrādhi
 D: 'ndrādvī ³³⁶ BC manuṣāt ³³⁷ C divām;
 D divam ³³⁸ A rājñ. BCD rājñā ³³⁹ ACD kirttir B kirtti
³⁴⁰ V. S. 7. 7. ³⁴¹ A ṛtam vetyety BCD ṛtave tvety

atha ³⁴² Bei A verderbt. ³⁴³ D adbhivyāyacheyur BC
 adbhivyāgacheyur; vyā offenbar nur dittographisch aus dhi entwickelt.

³⁴⁴ Statt dieser und der inzwischenliegenden Worte liest A yāceto sau
 śirṇamṛto bhavata BC yācāi [C vai] taugnau śirṇa (C rñṇa) mṛtau bha-
 vatas; D yā vaiṭagnau śirṇamṛtau bhavataḥ ³⁴⁵ A catasrbhir C

sprtibhi ³⁴⁶ BCD 'syām amitram ³⁴⁷ Das folgende, im Text Aus-
 gelassene ist ganz verderbt: A tad āha śaṃ vai samdhriyaṃ ca haratity
 atha nu katham iti tat paṃcāsayaṃvājya vahanti B tadāha śaṃ vi samdhī
 'yaṃ ca haratī 'ty atha nu kam iti tat paṃcāsapaṃcājya vaharanti C tadā
 śaṃ vi samdhriyaṃ ca haratity atha nu katham iti tat paṃcāsapaṃcājya
 vaharanti; D tad āha śaṃ cī sadhriyaṃ ca haratity atha nu katham iti
 tat paṃcāsapaṃcājyavaharamti; L etwa: tad āha śamyu sadhryāñcam
 haratī 'ty | atha nu katham iti paṃcāsa-paṃcāsa (?) vahanti ³⁴⁸ A

yojayet ³⁴⁹ haiva fehlt bei ABC.

³⁵⁰ cf. Ait. Brāhm. 7. 2.

³⁵¹ AV 18. 4. 13.

rcā | 'tha ya aupavasathye³⁵² 'hani yajamāno mriyeta katham
 tatra kuryāt | tatrai 'vai 'tat pradadhyād yathā sarvaśaḥ
 samdahyete 'ty | athā "havanīya ājyāhutim juhuyād | yajña
 eti vitataḥ kalpamāna³⁵¹ ity etayarcā | 'tha yaḥ samāsa-
 nneṣu³⁵³ haviṣṇu yajamāno mriyeta katham tatra kuryāt |
 tatrai 'vai 'tat³⁵⁴ paryādadhyād yathā sarvaśaḥ samdahye-
 rann ity | athā "havanīya ājyā-"hutim juhuyād | ape 'mam
 jīvā arudhan grhebhya³⁵⁵ | ity etayarcā | 'tha yo dīkṣito
 mriyeta katham enam daheyus | tair evā 'goibhir ity āhur |
 havyavāhanāś cai 'te me³⁵⁶ bhavanti tat kavyavāhanā ity | atha
 nu katham iti | śakṛtpiṇḍais tistra ukhāḥ³⁵⁷ pūrayitvā tēḥ
 prādadh[ya]us | tā dhūnuyus | tā³⁵⁸ susamāpā ye³⁵⁹ 'gnayo³⁶⁰
 jāyerams taiḥ samāpnuyuh | bahir³⁶¹ vā evam (bhavan)ti
 te no vai 'te | tasya³⁶² tad eva brāhmaṇam yad adaḥ³⁶³ purāḥ³⁶⁴
 savane³⁶⁵ pitṛmedha³⁶⁶ āśiṣo³⁶⁷ vyākhyātās | tam yadi pu-
 rastāt tiṣṭhantam upavadet tam brūyād vasūnām tvā devā-
 nām vyātte 'pi dadhāmi | gāyatriṃ parśām³⁶⁸ adhaḥśirā
 'vapadyasve 'ti | tam yadi dakṣiṇatas tiṣṭhantam upavadet tam
 brūyād rudrānām tvā devānām vyātte³⁶⁹ 'pi dadhāmi | traīṣṭu-
 bhīm³⁷⁰ parśām³⁷¹ adhaḥśirā 'vapadyasve 'ti | tam yadi paścāt
 tiṣṭhantam upavadet tam brūyād ādityānām tvā devānām
 vyātte 'pi dadhāmi | jāgatiṃ parśām³⁷² adhaḥ³⁷³ śirā 'vapadyasve
 'ti | tam yady uttaratas tiṣṭhantam upavadet tam brūyād³⁷⁴ |
 viśveṣām tvā devānām vyātte 'pi dadhāmi | anuṣṭubhīm parśām
 adhaḥśirā 'vapadyasve 'ti | tam yady antardeśebhyo vā tiṣṭha-

³⁵² A upavasathye, verändert in au*; BC pavasathye D apavasathye; cf. Ait. Brāhm. 7. 2. ³⁵³ A yaḥ samāsattreṣu B masamāsam neṣu; C samā-sasattreṣu D mamāsanneṣu; unsere Lesung nach Ait. Brāhm. 7. 2. ³⁵⁴ A tat
³⁵⁵ A V. 18. 2. 27. ³⁵⁶ D ne ³⁵⁷ Die Maa. scheinen uṣāḥ zu lesen.
³⁵⁸ A tāhsusamāpāpayed agnaye BD tāmasamāpāpaye gnyayo C tāman
 samānām samāpāpaye gnyayo ³⁵⁹ Bloße Wiedergabe einer kaum ver-
 ständlichen und jedenfalls sehr korrupten Stelle nach Ms. A. B barhiṣy
 eva bhavante no vai te tasya C barhir vā eva bhavanti tenodaite tasya
 D teno ete yad adobarhiṣā vā eva bhavati teno vai te tasya; l. etwa:
 teno ete yad adobarhiṣā vā eva bhavanti teno vai te? ³⁶⁰ D ahaḥ
³⁶¹ AB purasavane ³⁶² A pitṛmedhā ³⁶³ A āśiṣo
 B āśiṣo cf. Gop. Br. 1. 5, 22. ³⁶⁴ D parśām ³⁶⁵ In den
 Maa. vyātte = vyādatte; so D an dieser Stelle und bei allen ihren
 Wiederholungen. ³⁶⁶ B traīṣṭubham C bhā ³⁶⁷ BC pariśamdhah
³⁶⁸ B pariśamdhah C pariśamdhah ³⁶⁹⁻³⁷⁰ A läßt diese und die in-
 zwischenliegenden Worte aus.

ntam upavadet tam brūyāt³⁷⁰ | tasmai namas kuryāt | sa cet prati namas kuryāt kuśalenai 'vai 'nam³⁷¹ yojayet³⁷² | sa³⁷³ cen³⁷³ na³⁷³ prati namas kuryāt tenā 'bhicaret | savyam³⁷⁴ agranthinā prasavyam agnibhiḥ pariyād³⁷⁵ | vatsaro 'si³⁷⁵ parivatsaro 'si samvatsaro 'si³⁷⁶ 'ti | tam³⁷⁷ yadi³⁷⁷ jighāmsed³⁷⁷ yayoh³⁷⁷ sarvam iti sūktena bādhakih³⁷⁸ samidho 'bhyādadhyāt | tṛtīyāham nā 'tijivaty³⁷⁹ | atha yo hotā 'rddhabuta ucohiṣṭaḥ³⁸⁰ syāt³⁸⁰ sabaiva tenā 'camyā 'guir mā pātu vasubhiḥ purastad³⁸¹ ity etām japtvā yathā 'rtham kuryād yathārtham kuryāt || 9 || iti yajñaprāyaścittē dvitīyo 'dhyāyaḥ samāptaḥ³⁸² ||

athā 'to somarūpāni vyākhyāsyāmaḥ | prajāpatir manasi | sāravato vāci³⁸³ viśrṣṭāyām³⁸³ | vidhānam³⁸⁴ dikṣāyām | brahmavrate savitā³⁸⁵ samdhiyamāne³⁸⁶ 'ndho 'cheto³⁸⁶ divyaḥ³⁸⁷ suparnaḥ parikhyāto | 'ditiḥ prāyaṇīye³⁸⁸ | paśuṣṭhā nyup-to³⁸⁹ | yajño³⁹⁰ hūyamāno³⁹¹ | bhadro vicīyamānaḥ³⁹² | chaṃdāmsi miyamāno³⁹³ | bhagaḥ panyamāno | 'suraḥ krito | varuṇo 'pasamṇaddhaḥ | pūṣā somakrayaṇe³⁹⁴ | śīpi- viṣṭo 'rāv³⁹⁵ āsādyamāno³⁹⁵ | bṛhaspatir utthito | vāyur³⁹⁶ abhīhriyamāno³⁹⁷ | 'dhipatiḥ prohyamāno | 'gnīṣomīyaḥ paśav³⁹⁸ | atithi³⁹⁹ (rudro | varunaḥ⁴⁰⁰) sadātithye | varunaḥ samrād | āsadyām⁴⁰¹ āsādyamāna⁴⁰¹ | aindrāgno⁴⁰² 'gnau⁴⁰³

³⁷⁰ Den zweifellos hier fehlenden Spruch haben sämtliche Mss. ausgelassen. ³⁷¹ A kuśalam evainam C kuśalenaiteṇam ³⁷² D yajayet

³⁷³ A sa vempā B sa ce tan ra C sa cenra; D sa cet ³⁷⁴ fehlt bei B.

³⁷⁵ Bei BCD fehlt: pariyād vatsaro si ³⁷⁶ VS 27.45. ³⁷⁷ A

tayamdirjighāmsaghamyoh BCD tam yadi jighāmsavyayoh ³⁷⁸ Ver-

wendung des bādhaka-Holzes bei bösem Zauber: s. Pet. Wb. u. bādhaka und die allerdings unklare Stelle AP 24. 1. 6. ³⁷⁹ CD nātijivatyaty

³⁸⁰ A utsiṣṭhasyāt BC u(c)chiṣṭa syāt L: uttiṣṭhaset (vgl. PW.) ³⁸¹ AV. 19. 17. 1.

³⁸² D ity atharvavede vaitānasūtre prāyaścittaprasaṃge

daśamo 'dhyāyaḥ || ³⁸³ vāvivisṛṣṭāyām C vaccivi* ³⁸⁴ D vidhāna

³⁸⁵ D savitāram ³⁸⁶ Texte unklar 'māne adaste? 'māne a-uste?

³⁸⁷ C divyaṃ ³⁸⁸ C prāyaṇīyo B prāyaṇī ³⁸⁹ So nach BC.

³⁹⁰ C yajñe ³⁹¹ D 'māne ³⁹² ABCD vai bhī* ³⁹³ AD vai

miyamāno BC vai mīmāno ³⁹⁴ ABC 'nā D 'nam ³⁹⁵ A 'ṣṭor āsā*;

BCD 'ṣṭorāvasā*; sprachlich möglich wäre es, statt ūrāv: ūrū zu re-

konstruieren, unter Anwendung eines anfechtbaren Sandhi also zu lesen:

'ṣṭo 'rv āsā*; vgl. śīpiviṣṭa āsāditaḥ TS. 4. 4. 9. 1 K. Ś. 34. 14. ³⁹⁶ C dhāsūr?

³⁹⁷ A abhīdhiyamāno B abhīhriyamāno CD abhīhriyamāno ³⁹⁸ BCD

paśave ³⁹⁹ A atithye ⁴⁰⁰ BCD varunaḥ ⁴⁰¹ H āsadyam vatsādyamāna C āsamccāvatsādyamāna D āsamdyāvatsādyamāna ⁴⁰² ABC 'gnau

⁴⁰³ ABCD lassen 'gnau weg.

mathyamāna | aindrāgno 'gnau⁴⁰⁴ prañyamāne⁴⁰⁴ | sāma⁴⁰⁵
 tānūnaptre⁴⁰⁵ | tapo 'vāntaradikṣāyām | prthivy upasady | anta-
 rikṣam upasadi | dyaur upasadi | yajñasya pramā⁴⁰⁶ 'bhimo
 'nmā⁴⁰⁶ pratimā vedyām kriyamāṇāyām | paśava uttarave-
 dyām | dyaur havirdhāne | 'ntarikṣam āgnidhriye | prthivi
 sadasi || 1 || prāṇa uparaveṣu | bhrātrvyā dhiṣṇyeṣu | paśavo
 barhiṣi⁴⁰⁷ | vedyām stīryamāṇāyām | apsu⁴⁰⁸ visarjane⁴⁰⁸ | pra-
 jāpatir hriyamāno⁴⁰⁹ | 'gnir āgnidhriye | vaiṣṇava āsanna-
 karmani | hasto viśṛṣṭo⁴¹⁰ | vaiṣṇavo yūpa | osadhayo raśanā-
 yām⁴¹¹ | medha āpriṣu⁴¹² | haviḥ paryagnikṛtaḥ⁴¹³ | pitṛde-
 vatyah paśau samjñapyamāne | yajñasya mithunam pannejane-
 ṣu⁴¹⁴ | rakṣasām bhāgadheyam vapāyām⁴¹⁵ udgrhyamāṇāyām |
 yajñasya samtatir vasativarigv abhihriyamāṇāsv⁴¹⁶ | indrā-
 gnyor dhenur daksinasyām⁴¹⁷ uttaravedi⁴¹⁸-śronyām⁴¹⁹ avasā-
 dayati⁴²⁰ | mitrāvaruṇayor dhenur | uttarasyām uttara-
 vedi⁴¹⁸ śronyām⁴¹⁹ avasādayati⁴²¹ | viśveṣām devānām āgni-
 dhriye | chandāṁsey upavasathe⁴²² | havir upāvahṛtaḥ⁴²³ |
 sārassvataḥ⁴²⁴ prātaranuvāke | 'tharvā 'bhuytāḥ | prajāpatir
 vibhajyamāne | devatā vibhakte | 'ndro vṛtrahe 'ndro⁴²⁵ 'bhi-
 mātihendro⁴²⁶ indro vṛtratur⁴²⁷ unniyamāna | āyur upāṁśv⁴²⁸
 antaryāmayor | yamo 'bhibitaḥ || 2 || nibhūyapurādhāva-
 niye⁴²⁹ supūtaḥ pūtabbṛti suṣukra⁴³⁰-śrīr⁴³¹ mamtha⁴³²-śrīḥ

⁴⁰⁴ fehlt bei A; D 'gno ⁴⁰⁵ A sārassvato nupāpte B sāsatī
 nūyāpte C sāsatī yāpte; D sāsatītaghrāme ⁴⁰⁶ A pramā-
 bhimatōnmā pratimā vedyantarikṣam upasadi dyaur upasadi yajñasya
 pramābhimatōnmā pratimā B setzt an Stelle dieser Wiederholung:
 pramādisamōnmā C pramāhisamōnmā; D pramābhimāte hi mā ⁴⁰⁷ ABC
 barhiṣu ⁴⁰⁸ A āsuvisarjane C āsūtisarjane ⁴⁰⁹ A
 hriyamāne C hriyamāne D hriyamāno ⁴¹⁰ C viśṛṣṭo ⁴¹¹ B
 raśanāyām C raśāśanāyām ⁴¹² D āpriṣya ⁴¹³ A
 paryagnittatam ⁴¹⁴ ABCD patnija⁴¹⁵ A capāpām
 B vamaṇyām ⁴¹⁶ A abhidriyamāṇāsv B abhihriyamāṇāsv
 D abhihriyamāṇāsv ⁴¹⁷ D uttarasyām; vielleicht beaser.
⁴¹⁸ B 'vedih ⁴¹⁹ ABC 'nyām ⁴²⁰ A vacasam
 nodayati D vamaṇyām nodayati BC vasamnodayati; vielleicht die Lesart
 von BC (vasan no 'da') beizubehalten. ⁴²¹ B vasannodayati
 D vedinnodayati (sic!) C vasamnodayati A avasādayati; vielleicht auch
 hier mit BC zu lesen. ⁴²² BC upavasatho; D upavathyo
⁴²³ A upāvahataḥ B upāhataḥ C upāvahūtaḥ D ūvahataḥ ⁴²⁴ C
 sārassvataḥ ⁴²⁵ fehlt bei B. ⁴²⁶ A bhimātir⁴²⁷
 D bhimater⁴²⁸ ⁴²⁷ A vṛtraghna D vṛtraghnir ⁴²⁹ B
 upāṁśv ⁴³⁰ AD nidhāya⁴³¹ BC śukrah ⁴³² C
 śrī ⁴³² A matha D mayah

saktuśrīḥ kṣīraśrīḥ kakubhaḥ pātreṣu ⁴³³ | vāyur bahiṣpa-
vamāne ⁴³⁴ | hotrā ⁴³⁵ pravare | vasavaḥ prayājeṣu | yaddevatyāḥ
somas ⁴³⁶ taddevatyāḥ ⁴³⁶ paśur | vaiśvadeva unniyamāna ⁴³⁷ |
aindrāgna unniṭo | rudro hūyamāno | vāto māruto gaṇo ⁴³⁸
'bhyāvṛtto | nṛcakṣāḥ ⁴³⁹ pratikhyāto ⁴⁴⁰ | bhakṣo bhakṣyamā-
naḥ | sakḥā ⁴⁴¹ bhakṣitaḥ | pitaro nārāśamsā ⁴⁴² | [ā]gneyam
prātaḥsavanam | aindram mādhyamdinam savanam | yajño
dakṣiṇāyām | aindrāṇi prsthāni | vaiśvadevam tṛtīya-sava-
nam | vaiśvānaro 'gñiṣṭomam | aindrāvaruṇam maitrāvaruṇa-
syo 'ktham ⁴⁴³ bhavaty | aindrābārhaspatyam ⁴⁴⁴ brāhmaṇa-
cchamsina uktham ⁴⁴⁵ bhavaty | aindrāvaiṣṇavam achāvākasyo
'ktham ⁴⁴⁶ bhavaty | aindrah ṣoḍaśīrātraḥ ⁴⁴⁷ | paryāyā ⁴⁴⁸
'gneyo ⁴⁴⁹ | rāthamtarāḥ sandhiḥ ⁴⁴⁹ | sauryam āśvinam ⁴⁵⁰ | ahar
yajña | ādityā anuyājeṣu | yad antarā kriyate sa samudro | varuṇo
'vabhrthe ⁴⁵¹ | samudra rjīṣe | yad ⁴⁵² avāre ⁴⁵² tīrtham ⁴⁵² tat
prāyanīyam | yat pāre tad udayanīyam ⁴⁵³ | vaiṣṇavo vaśāyām |
svar divi | kāsū ⁴⁵⁴ brahma ⁴⁵⁴ samīṣṭyām ⁴⁵⁴ | 3 | yasyā ⁴⁵⁵
yasyā ⁴⁵⁵ 'mtataḥ ⁴⁵⁵ somo vyāpadyeta tasyai tasyai devatāyā ⁴⁵⁶
iṣṭim nirvaped ājyahomān vā | 'tha juhuyāt | tvām ⁴⁵⁷ yajño
viṣṇur ⁴⁵⁸ iti ca | tvām yajño viṣṇur yajña-viṣṇu anūnam ⁴⁵⁹
hitvā ⁴⁶⁰ ātmānam deveṣu vidayāmiti ⁴⁶¹ | vanaspate ⁴⁶² 'mta-
taḥ ⁴⁶³ syā 'nuṣṭubham chandaso yam tam abhyukta etena
saṃdadhāmī 'ti saṃdhāya yan me skannam ⁴⁶⁴ iti skanne |
yad asmṛti ⁴⁶⁵ 'ti ca karmaviparyāse 'ti ⁴⁶⁶ ca ⁴⁶⁶ tad ⁴⁶⁶ yad ⁴⁶⁶

⁴³³ C pavitreṣu ⁴³⁴ ABC barhi- ⁴³⁵ B hotrāḥ C hotra;
vgl. Kāth.: hotrāḥ. ⁴³⁶ fehlt bei D ⁴³⁷ C 'ne
⁴³⁸ gaṇe ⁴³⁹ AC nṛcakṣā ⁴⁴⁰ A praticakṣāto; dann folgt bei A bhakṣo
bhakṣyamānaḥ sarvobhakṣitaḥ B bhakṣo yamānaḥ sarvobhakṣitaḥ C bhakṣo
bhakṣyamānaḥ sarvobhakṣita ⁴⁴¹ A sarvo BC sarvo D sarvo.
⁴⁴² C nārāśamsā ⁴⁴³ AC 'varuṇasyo 'cham B 'ayecchu ⁴⁴⁴ B 'bār-
haspatye ⁴⁴⁵ AC uccam B ucca ⁴⁴⁶ ABC cham ⁴⁴⁷ A ṣoḍa-
śīrātriḥ BCD ṣoḍaśīrātri ⁴⁴⁸ ABCD paryāyāgneyo. ⁴⁴⁹ A saṃdhi
BC saṃdhiyā ⁴⁵⁰ A āśvina ⁴⁵¹ A vabhrthe ⁴⁵² A yad avāre
tīrtham B yad ācātīreṣu CD yad ācāre tīrtham ⁴⁵³ A udayanīyam
B udayanīyam ⁴⁵⁴ B kāsūbrahmamīṣṭyā C kāsūbrahmāsamiṣṭyām; D kā-
subrahmaṇyām iṣṭyām ⁴⁵⁵ A yasyām yasyām amтатаḥ C yaayā yasyā tataḥ;
D yaayām yasyā amтатаḥ ⁴⁵⁶ C devatāyāḥ ⁴⁵⁷ D tvā ⁴⁵⁸ Korrupt.
⁴⁵⁹ D ān (mit Virāma) ⁴⁶⁰ A hatvā ⁴⁶¹ A devayāmiti ⁴⁶² D 'ti
⁴⁶³ BD 'mtata ⁴⁶⁴ Kauś. 6. 1 f.; Vait. 16. 17. ⁴⁶⁵ AV 7. 106. 1.
⁴⁶⁶ A karmaviparyāsetayad ṛktaṃ om ■ karmaviparyāsetiyacadaḥ om
C karmaviparyāseti ya ca yaddṛktā tu; D karmaviparyāseti ya cad ṛkta.
Zum folg. vgl. Gop. Br. 1. 3. 3.

rkta⁴⁶⁶ om⁴⁶⁶ bhūr janad⁴⁶⁷ iti gārhapatyē juhuyād | yadi
yajuṣṭa⁴⁶⁸ om bhuvo⁴⁶⁹ janad⁴⁷⁰ iti dakṣiṇāgnau juhuyād |
yadi sāmata⁴⁷¹ om svar janad⁴⁷⁰ ity āhavanīye juhuyād |
yady atharvata⁴⁷² om bhūr bhuvah svar janad om ity āha-
vaniya eva juhuyād | atha daivatāny | āgneyam hautram |
vāyavyam ādhvaryavam | sauryam audgātram | cāndramasam
brahmatvam | tasya ha vā agnir hotā "sīd | vāyur adhvaryuḥ |
sūrya udgātā | candramā brahmā⁴⁷³ | pṛthivi vā rcām⁴⁷⁴ āya-
tanam | agnir jyotir antarikṣam (vai)⁴⁷⁵ yajuṣām āyatanam⁴⁷⁶ |
vāyur jyotir dyaur⁴⁷⁷ (vai)⁴⁷⁵ sāmnam āyatanam | āditya
jyotir āpo 'tharvaṇām āyatanam⁴⁷⁵ candramā jyotir iti
ca || 4 || atha yad avocāmā⁴⁷⁸ "pattau⁴⁷⁹ somam⁴⁸⁰ ce 'ti⁴⁸¹
yajamānam ced⁴⁸² rājānam⁴⁸² stena⁴⁸³ ha vā prathamā⁴⁸⁴
cā "hareyus cittavyāpatyur⁴⁸⁵ vā bhaved⁴⁸⁶ | ity āhā 'śmara-
thyo | ne | 'ty āhatuḥ kāmva-gopāyanau | yadai 'va karmā 'bhy⁴⁸⁷
adhvaryur⁴⁸⁷ vihitā⁴⁸⁸ tadai 'va sarvakratūn praty āpado
vihitā | ity āhur ācāryā | atha katham atra⁴⁸⁹ yajamānakarmāṇi
syur | upacārabhaksapratīś⁴⁹⁰ ce⁴⁹⁰ | 'ty adhvaryur asya yaja-
māna⁴⁹¹. karmāṇi kuryād⁴⁹² | atra⁴⁹³ yajamānā-"sane mār-
jāliye vā camasau nidhāya tatrā 'sya bhakṣakāle bhakṣāny
upasthāpayeyur ā samīṣṭa-yajuṣo homāt | prāk samīṣṭa-yajur⁴⁹⁴

⁴⁶⁷ fehlt in ABCD. ⁴⁶⁸ A yajuṣṭam C yajuṣṭam ⁴⁶⁹ A bhuva
⁴⁷⁰ fehlt bei A. ⁴⁷¹ A sāmataṃ ⁴⁷² A atharvatam; cf. Brāhm. Pray.
5b: tatra bhūḥ svāhe 'ti gārhapatyē juhoti 'ti varttate | tathau (!) ttarayor
api yojyam | yajuṣṭo bhuva svāhe 'ti dakṣiṇāgnau sāmataḥ svaḥ svāhe
'ti dakṣiṇāgnau sāmataḥ svaḥ svāhe 'ty āhavanīye ibid. Bl. 6a: tatrā
"dhānā-'nukrameṇa pūrvam gārhapatyē dakṣiṇāgnāv āhavanīya iti homo
vidhiyate | ṛgvedā-"dīnām ca gārhapatyā-"dibhir abhiśampamdhah | śru-
tyamtare ṛgvedo gārhapatyō yajurvedas tu dakṣiṇāḥ sāmavedas tu āhava-
nīyata iti | ⁴⁷³ Vgl. zu diesen Ausführungen KŚ 25. 1. 4—10.
⁴⁷⁴ kṣavām B unklar C yām ⁴⁷⁵ fehlt bei BCD ⁴⁷⁶ B fügt sāmā ein.
⁴⁷⁷ OD dyach ⁴⁷⁸ A avocāmā BC avocāmo ⁴⁷⁹ l.: [u]pattau?
Der folgende Passus ist ganz korrupt und mir völlig unverständlich.
⁴⁸⁰ AO saumam ⁴⁸¹ D teti ⁴⁸² A ced rājāna B cemd rājānam
C yemd rājānaḥ D camdrojānas ⁴⁸³ l. stenā? ⁴⁸⁴ C pramas
⁴⁸⁵ l.: vittam? D vyāpalyur ⁴⁸⁶ BC bhavedad D bhavanysad ⁴⁸⁷ A
karmābhyadhvaryau BCD karmābhyuddhvaryau ⁴⁸⁸ A vihitat (?)
⁴⁸⁹ Bei ABC fehlt atra ⁴⁹⁰ A āpavārabhaksapratīścety B upacāra-
bhaksapratīścāity C upacārabhaksapratīścety; l.: prāyaścittety? ⁴⁹¹ BC
yajamānasya ⁴⁹² ACD fügen hinter kuryād ein: adhy B acya ⁴⁹³ A
fügt hinter atra ein: bhakṣābhakṣāpāya B bhakṣābhakṣānāpāya C bhak-
ṣābhakṣānāpāya D bhakṣābhakṣānāpāya l.: anyatra bhakṣābhakṣānāt
pāyaya? ⁴⁹⁴ BC "yajūa D "yajū

homāc⁴⁹⁵ ced⁴⁹⁵ yajamāna⁴⁹⁵ āgacchet samastān eva bha-
kṣajapān japtvā bhakṣayec cheṣam | samāpyā 'vabhr̥tham
abhyupeyuh⁴⁹⁶ || 5 || atha ha yam⁴⁹⁷ jivan⁴⁹⁷ na⁴⁹⁷ śrutipatham
gachet⁴⁹⁸ kiyantam asya kalam agnihotram juhuyur | yady
eva hitam āyus tasyā 'śeṣam prasamkhyā[ya]⁴⁹⁹ tāvantam⁵⁰⁰
kalam⁵⁰⁰ tad⁵⁰¹ asyā⁵⁰¹ 'gnihotram hutvā 'thā 'sya prāya-
nīyena pracareyur | vyākhyātāh pātraviniyogo⁵⁰² 'pi⁵⁰³ yathai 'va
śarīrādarśane | sa cej jivann⁵⁰⁴ āgacchet⁵⁰⁴ katham vā proṣyā⁵⁰⁵
'gatāya⁵⁰⁵ yathākāryam⁵⁰⁵ karmāni kuryāt | sa⁵⁰⁶ cet svayam-
uttha[h] syād punar asyā 'gnin ādhāyā 'dbhutāni⁵⁰⁷ vācako
japam | iti hutvā mārjayitvā tato 'yam āgatah karmāni kuryāt⁵⁰⁸ |
sa cet punar anuttha[h]⁵⁰⁸ syāt⁵⁰⁸ tathā samsthitam evā 'sya⁵⁰⁹
tad agnihotram bhavati | jarāmaryam⁵¹⁰ vā etat sattram⁵¹¹ yad
agnihotram | iti ha śrutir bhavati⁵¹² || 6 || atha ya⁵¹³
āhitāgnir⁵¹³ vipravasann agnibhih⁵¹⁴ pramtyeta⁵¹⁴ katham
tatra pātraviniyogam pratiyād | ity āhā 'śmarathyo⁵¹⁵ | yady
anyāni pātrāni yajñā-'yudhāni⁵¹⁶ 'ty upasādyā vihr̥tyā 'gnim
āhṛtya prajvālya vibhareyur nirmathyam⁵¹⁷ vā prajvālya vihared |
ity etāvata 'mgaprabhṛtibhih⁵¹⁸ samsthāpyai 'vam pātraviniyo-
gam ity anuchādayed⁵¹⁹ | 'yad yad utsannāh⁵²⁰ syur vāraṇ-
sahitāni⁵²¹ pātrāni | 'ty apsu samāvaped⁵²² | eṣā te 'gne⁵²³ |

⁴⁹⁵ A. homādyajamāna ⁴⁹⁶ ■ upahareyuh C hareyuh ⁴⁹⁷ B jivantah
D jivanah; (st. yam l. yo) ⁴⁹⁸ Ein ähnlicher, z. B. Ait. Brāhm. 7. 9
erwähnter Fall ist der, daß man von dem Āhitāgni fälschlich hört, er sei
gestorben; cf. (Āsv. Prāy. 8b): yasminst āhitāgnau jivaty eva mṛtasābdah
ēryeta | tadā 'gnaye surabbaye pūrṇāhutih | cf. Agn. Prāy. 14b: surabhaya
eva yasminś jive mṛtasābdah | yasminn āhitāgnau jivaty eva mṛta iti
yadi śābdah samjāyeta tadā surabbimate 'stih (!) kartavyā | ⁴⁹⁹ D
'khyai ⁵⁰⁰ A. ti varttāmānakalam A tā vratam ⁵⁰¹ A. tasyā
⁵⁰² A. 'viniyoge ⁵⁰³ fehlt bei BCD ⁵⁰⁴ B jivanamntāgachet CD jī-
vanam nā "gachet" ⁵⁰⁵ A prokṣāgatakāyadhākāya B proṣyagata-
kāya C proṣyagatakāyadhākāya; D presyāgatāya yathā kārya ⁵⁰⁶ Diese
und die dazwischenliegenden Worte fehlen bei D. ⁵⁰⁷ B ādhāy-
āmbhutāni C ādhāyādbhutāni ⁵⁰⁸ Mss. unklar; sie lesen hinter
uttha syād die Silbe at; C utthāsyād at. ⁵⁰⁹ BC syām ⁵¹⁰ BC
jarāmarya A jarāmardyam D jarāmāyam ⁵¹¹ A sarvatra ⁵¹² D
vadati ⁵¹³ ABC yat tryāhitāgnir ⁵¹⁴ cf. oben Anm. 308; —
"agnibhih" ist wohl zu streichen. ⁵¹⁵ A. 'śmayorathyo B imayorathyo
⁵¹⁶ A. yajñāni yudhāni B yajayudhinity ⁵¹⁷ B nirmathya ⁵¹⁸ C
'ngah prabhṛt" ⁵¹⁹ A. anutsādayed B anuchāvayed ⁵²⁰ A udet
samnā B utthamntā C utamnā D utthamntā; zu erwarten wäre etwa:
mārttikah cf. unten 6. 6. ⁵²¹ C vārupi; l.: varuṇa? ⁵²² cf. oben
Anm. 58. ⁵²³ VS 2. 14?

yo agnis⁵²⁴ | tayā me⁵²⁵ hy āroha tayā me hy āviśe⁵²⁶ | 'ty a-
śmamayāni vā⁵²⁷ lohamayāni vā brāhmaṇebhyaḥ prada-
dyād⁵²⁸ | daśarātram niyatavratā[h] syuḥ | samvatsaram cā 'pi
gotriṇa | ekādaśyām keśaśmaśru - lomanakhāni⁵²⁹ vāpayitvā |
'dbhutāni prāyaścittāni⁵³⁰ vācākāṃ⁵³¹ japam iti hutvā mā-
rjayitvā⁵³² tato yathāsukhacārino⁵³³ bhavanti || 7 || atha
yady enam anāhitāgnim iva vṛthā-'gninā⁵³⁴ daheyur evam
asyai 'śa⁵³⁵ mṛtpātraviniyoge⁵³⁶ | 'ti patnya⁵³⁷ bhavati | 'ty
āhā 'śmarathyo | ne 'ty ābatuḥ kāvagopāyanau | yadai 'va
karmā 'bhy⁵³⁸ adhvaryur⁵³⁸ vihitas tadai 'va sarvakratūn praty
āpado vihitā | ity āhur ācāryā | atha katham asyām āpattau
yathai 'va śarirā-'darśane vā samāmnātānām āpadām⁵³⁹ ka-
tham tatra pātraviniyogaṃ pratiyād ity āhā 'śmarathyo |
'raṇyor agnir samāropya śarirāṇām ardham eṣā⁵⁴⁰
tūṣṇīm nirmatbhyā prajvālyā vihrtya madhye 'gninām⁵⁴¹ edhām⁵⁴¹
citvā darbhan samstīrya tatrā 'sya 'śarirāni nidadhyur | bhāru-
ṇḍasāmāni gāpayed|yady⁵⁴² agāthah⁵⁴³ syād athā 'py asāma⁵⁴⁴
kuryā[c] | charirā-'darśane pālāsa-tsarūṇy⁵⁴⁵ āhṛtyā 'thai
'tāni puruṣā-"kṛtini kṛtvā ghṛt[en]ā 'bhyajya māmsa⁵⁴⁶-tvag-
asthy asya ghṛtam ca bhavati 'ti ha vi(r)jñāyate⁵⁴⁷ | yady
āhavanīyo devalokaṃ yadi dakṣiṇāgniḥ pitṛlokaṃ yadi gārha-
patyo mānuṣyalokaṃ | yadi yugapat sarveṣv asya⁵⁴⁸ lokeṣv⁵⁴⁸
avaruddham bhavati 'ti ha vijñāyate | tasmād yugapad
eva sarvāṃt sādāyitvā 'tha yady enam an[v]ālabheta punar
dahet | stenam⁵⁴⁹ iva⁵⁴⁹ tv⁵⁴⁹ eva brūyād | yat kim cā 'vidhi-
vhitam karma kriyate tasyai 'śai 'va sarvasya kṛptiḥ sarvasya
prāyaścittiś ce | 'ti hi⁵⁵⁰ śrutir bhavaty⁵⁵¹ | athā 'py atrā 'gner

524 AV. 12. 2. 7? 525 B pre 526 a. Gop. Br. 2. 4. 9; Vait. S. 24. 14.
527 BOD ca 528 Vgl. das unten unter 4. 1 und 6. 5 Gegebene; s. a.
K. Ś. 25. 7. 32 folg. 529 BC roma* 530 D citta* 531 BCD
kāṃ statt vācākāṃ vgl. oben 3. 6: vācako japam 532 fehlt
bei D 533 AB 'vāriṇo 534 bei D fehlt gñinā 535 B asyaivā;
AC asyaishā D asyaishāt 536 bei D fehlt mṛt 537 A. patrya;
l.: pātriyo? 538 D karmābhy uddhvāryau 539 A āpadim 540 eṣā
unverständlich; davor jedenfalls eine Lücke; D eṣām 541 AD
'nāmedhām B 'nām medhām G 'nāmedhyam 542 D yathā
543 ABC agāthā D gāthā 544 ■ asama C asāme D āsame
545 so mit sämtlichen Mss., vgl. Āp. 9. 11. 23. K. Ś. 25. 8. 15. 546 BCD
māmsam 547 cf. Ait. Brāhm. 7. 2. 548 A unklar B avasya lokeṣv
549 D svenam ity 550 B ha 551 Hier endet nach D der Abschnitt 8;
der Rest fehlt.

ayatā⁵⁵² somatanūr⁵⁵² bhavati | samanvāgamevāvām⁵⁵³ kar-
masu samanv ā 'trā "gamayed | yat kimcid yajñe viriṣṭam
āpadyeta tasyai 'śai 'va sarvasya kṛtiḥ sarvasya prāyaścittis
ce | 'ti hi śrutir bhavati | 8 | athā 'taḥ sattrīṇām⁵⁵⁴ vakṣyā-
mah | pravṛtte⁵⁵⁵ tantre 'ntastantre vā grhapatir⁵⁵⁶ upatā-
pāḥ⁵⁵⁷ yasyā⁵⁵⁸ "yur⁵⁵⁹ grhi[t]vā⁵⁶⁰ 'nugacheh⁵⁶¹ kāmam
tasya putram bhrātaram vo 'padikṣya⁵⁶² samāpnuyur | (na⁵⁶³
samāpnuyur) | na⁵⁶³ vā rtvijām cai 'kam iva⁵⁶⁴ | ne 'ty⁵⁶⁴ āhā
'śmarathyo | na hi grhapater⁵⁶⁵ upadikṣā⁵⁶⁶ vidyate | grhapatiṃ
samikṣya⁵⁶⁷ yadi manyeta | jived ayam ahorātrāv ity ekāhāny
(ekadvivāsavane)⁵⁶⁸ sarvāṇi savanāni samāveśayed | yasmims
tu samāveśayet tasya savanasya vaśam upayānti 'tarāni | sa-
vanāni nānātantrāṇi ced api bhavanti durgāpattau ca⁵⁶⁹ sa-
māse⁵⁶⁹ ve 'ṣṭīnām⁵⁷⁰ samāveśa[yed]⁵⁷¹ vakṣyakāmo⁵⁷¹ | yāḥ⁵⁷²
kāś cai 'katantrā⁵⁷² iṣṭaya[h]⁵⁷³ syur avyavahitāḥ⁵⁷⁴ kāmam tā
ekatantre⁵⁷⁵ samāveśya haviṣām ānupūrvyeṇa pracaret | prak
sviṣṭakṛto⁵⁷⁶ mukham tu pañcā-"jyā-"hutir juhuyād | agnaye
somāya viṣṇava indrāgnibhyām prajāpataya iti | yadi sauviṣṭa-
krtyā pracaranti khalu vai yadi bahūni vā sruveṇa yathāvadā-
nenā⁵⁷⁷ 'tikrāmet | 9 | athā 'taḥ sa[t]trīṇām vakṣyāmah |
pravṛtte tantre samnaddhe-'dhmā-barhiṣi paścāc candramasaṃ
paśyed | ya⁵⁷⁸ eṣā 'mā(mā)vāsyāyām⁵⁷⁸ āgneyaḥ puroḍāśas taṃ
pāthikṛtaṃ⁵⁷⁹ karoti prakṛtye 'taraṃ vinai | 'tad yajñas chi-
dyate ya etām antareṣṭiṃ tanvite | 'ti hi śrutir bhavaty | atha

552 l.: āpattau? so 'tanur? 553 B samalage vācām C saman-
vagevācā (tvā?) karma; sāma tv āgamayed (vāvām) karmasu sāma vā 'trā
"gamayed || āgāpayed statt āgamayed zu lesen? also; im ersteren Falle
soll man zu ihm wie zu einem Diebe (d. h.: leise) reden? l.: samanv-
āgame vācām? 554 ABC sattrīṇām 555 ABD
prakṛpte. 556 A ditt: grhpati 557 BD upatāpa 558 BCD ayā
559 B "yu 560 B gahivā 561 CD "nugachah; dem Wortlaut nach
für mich nicht rekonstruierbar. Dem Sinne nach: „Wenn der Hausherr
während oder nach Vollendung eines Opfers krank wird oder stirbt . . .“
562 B "padī C padikṣam 563 B ne C läßt na aus. 564 ABCD
ivānityā 565 ABCD* tir 566 upadikṣya; A wiederholt die
Worte von samāpnuyur bis upadikṣā (sic!). 567 C samikṣā 568 Soll
wohl Glosse sein und gelautet haben: ekadivāsāni 569 A vasamāso
BCD casamāsan. 570 B vaiṣṭīnām 571 A sāmā* BC samāveśa-
vakṣakāmo 572 BC yāścaika* D kāścaikam* 573 B drṣṭayaḥ
574 A avyavahita BC avyaveditāḥ 575 B yekatantrai 576 ABCD
krta 577 C yathāvasidānenā 578 B yeśamā 579 B pākṛtaṃ
C pāvi (?)kṛtaṃ

yasya paurnamāsyam (vā⁵⁸⁰) vyāpadyeta kāmam tatra prā-
kr̥tiḥ⁵⁸¹ kuryāt | tad⁵⁸² ya[h] kratur [dyāvākrato vā vāyo]
vidyate⁵⁸² 'tha nirvapaty | āgneyam aṣṭakapālam aindram
ekādaśakapālam āsādy havimṣi prāyaścittir⁵⁸³ juhuyād | yad
udagān mahato mahimā asya⁵⁸⁴ māno asya jagataḥ pārthi-
vasya mā naḥ prāpad uchunā⁵⁸⁵ kācid anyā | kasmai devāya
haviṣā paridadema svāhe 'ty | athā 'taḥ paśubandhaḥ | pari
yajñasya bhojyasya⁵⁸⁶ bhojyavatkā⁵⁸⁷ mo⁵⁸⁸ ye⁵⁸⁹ kecit ta-
trasthāḥ paśavaḥ somakāriṇa⁵⁹⁰ teṣāṃ bhakṣabhakṣaṇam | tad
yathā | varāha-mārjā[ra]-māhiṣam⁵⁹¹ śakuno⁵⁹² 'nyo 'vadānāni
māmsāni jāṅgalāni ca yady aśiṣaḥ⁵⁹³ syān māsi māsi śaḍdho-
tāram juhuyāt | sūryam te cakṣur gacchatu vāto ātmānam
prāno dyām prsthāntarīkṣam ātmāngair yajñam prthivīm
śarīraiḥ vācaspate 'chidrayā vācā 'chidrayā juhvā devāvrdham
divi hotrām airayat svāhe 'ti śaḍdhotāram hutvā⁵⁹⁴ prajā-
patiḥ sarvam eve 'dam utsrjed | iti hi śrutir bhavati⁵⁹⁵ || 10 ||
(ity⁵⁹⁶ atharvavede 'vaitānasūtre prāyaścitta - prasamge ekā-
daśo 'dhyāyaḥ⁵⁹⁵ iti yajñaprāyaścittē tṛtīyo 'dhyāyaḥ sa-
māptah.

(sānnāyām⁵⁹⁷ yad udbo-) dhayeyuṣ⁵⁹⁸ ced vatsā⁵⁹⁹ vāyavyā-
(yā)⁵⁹⁹ yavāgvā⁵⁹⁹ sās[nnāy]yam⁵⁹⁹ yajetā⁶⁰⁰ | 'py⁶⁰⁰ ekasyā[m]

⁵⁸⁰ vā fehlt bei B. ⁵⁸¹ AC prākṛti B kṛti ⁵⁸² A
liest statt dieser und der zwischenliegenden Worte: vā krator vā vāyo
vidyata; D nahyakraudyāvākrator vā vāyo vidyate; — statt ya kratur
vermute ich: prakṛti; möglich auch: tad yaḥ krto vā yo vā 'krto vidyate
⁵⁸³ A. prāyaścittir B 'ścitti C 'ścitti; D 'ścittim ⁵⁸⁴ A asyam; dieses
Zitat ist für mich unermittelbar. ⁵⁸⁵ l.: uchunā? ⁵⁸⁶ fehlt bei B.
⁵⁸⁷ l. vielleicht: bhuktva ⁵⁸⁸ l.: 'mi? ⁵⁸⁹ A pe ⁵⁹⁰ BD soma-
kāriṇam ⁵⁹¹ A 'māhiṣam BC 'hiṣa; D 'hiṣu ⁵⁹² B śakuno AD
śakunā; zu erwarten wäre: māhiṣāṇām śakunāṇām ⁵⁹³ ACD 'śiṣa;
gemeint ist etwa: aśiṣiṇḥ; der Sinn des Satzes findet sich wieder z. B.
Brāhm. Prāy. 77a: yadi śyeno vā mām[sam] haret | anyad vā sattvam
anyad vā 'vadānam yad apā[nṛkṣac chakunir?] iti juhuyāt | jede Be-
rührung durch räuberische Tiere wie z. B. die Krähe ominös: AP 87. 2. 1.
⁵⁹⁴ ABC vibhṛtvā K. Ś. 6. 1. 36. Zur Fassung dieses Textes gegenüber
einer Reihe von anderen (s. Bloomfield, Conc. u.: vācaspate chidrayā...) neigen unsere Mss., wie die Lesungen von A: airaya B: airayamt CD
airayam beweisen. ⁵⁹⁵ Diese und die zwischenliegenden Worte fehlen
bei A; D 'śaḍdhotāram hutvā prajāpatiḥ ⁵⁹⁶ fehlt bei A. ⁵⁹⁷ AD
sāmāyam; cf. Āp. 9. 1. 24 ff. ⁵⁹⁸ A udabodhayeyuṣ B udbhaddoyeyuṣ....
⁵⁹⁹ B vatsāyavyāthavāgvāsāmyam C vatsāvāyavyāvāgvāsa; D vat-
sāvāyavyayā yavāgvā sāyam; zu diesem Abschnitt vgl. Āāv. 3. 13. 13 folg.
⁶⁰⁰ AD 'tāth

dhītāyām adhitā dohayed | adhitābhiḥ samsthāpya⁶⁰¹ dhītānām
vatsān⁶⁰² apākṛtya⁶⁰² śvaḥ⁶⁰³ sāmñāyyena⁶⁰⁴ yajeta⁶⁰⁵ | sāyam-

⁶⁰¹ A samātha ⁶⁰² A vatsānapākṛtya II vatsānasākṛta C... tsāna-
thākṛtyaḥ; cf. Brahm. Prāy. 17 b (äußerst korrupt); K. Ś. 25. 4. 39. ⁶⁰³ A
sva B śruḥ ⁶⁰⁴ A sāmñāyyena B sāmraḥyena CD sāmñāyyena
⁶⁰⁵ Hierzu findet sich in dem Passus Brahm. Prāy. 17a folgende, durch
Korruption fast jedes Wortes leider verschleierte Parallele (ich zitiere
ohne Veränderung des Textes): yadi vatsā apākṛtā dhayeyuḥ tatra nā
"dhānam vidhiyate | kiṃ tarhi mitratveno 'padyate tatsaidam prāyaś-
cittam vaks[y]amānam bhavati | vatsaprahāṇam kiṃ vatsānādhāne prāyaś-
cittam | mrgānāpasūnāndhāne prāyaścittam mā "bhūd ity apākṛtā iti
apākṛtair dhāne prāyaścittam | ... apare tu tatra dṛṣṭvā tu vṛthā eve
'chanti vāyavye 'ti devatā-viśeṣa-niyamārtham | yavāgve 'ti ... var-
ttamāne vatsān apākṛtya punar yajete 'ti ... vāyavyā yavāgvā praca-
ryeta | ... nirvāpakalo na viśasyate | tatra nimittakāla eva nirvāpaḥ
kuta etad gamyate | sāyamdohārtā vaksyati imdṛāya vṛthā nirvapeta
śvobhūte teṣv anunirvaped iti ... śvobhūteṣv eva vṛthi-yavesu vā pra-
krtebhyo 'gnyādhibhyo 'nyādhibhyo 'nunirvaped | ... sāmñāyābhāvād dhotā
nirgatayānābhyuditeṣṭi yasya sāmñāyyam candramā abhyuditi darśa-
nāt | ... vgl. oben 2. 1 u. Brahm. Prāy. 22a: sāyamdoham iti samastatā
yam doham iti samasta-sāyamdohasyā 'pahāre doṣe vā dvaidhe dohanam (!)
avayavāpahārasaṣeṇa yāga eva bhavati | atha dvaidham dohane prasrute
tatra dugdhāsu vatsā-'pakāraṇādi dvitīyasāyam kubhyāṃ dohaḥ kartta-
vyaḥ | ekasya dvayoḥ paśūnām vā ekatra dugdhāsu vatsāpakāraṇādy
anyasyām tāvatyo dugdhāseṣe dvaidham dohayet | dvaidham dugdhe āya-
sya sāyamdohasyo 'palanobhayoḥ pracāraḥ karttavyaḥ | ... Bl. 22 b: yadi
sāyamdoha ārttim niyād indrāya vṛthā nirvapeta ... yadi sāyamdohē
vatsā dhayeyuḥ prātardohārttiḥ syāt tatra vāyavyā puroḍāśau karttavyaḥ |
sāyamdoha-prātardohē dbite puroḍāśau vāyavyā ca yadi sāyamdoha ārttir
iti vṛthāyo niruptā vijñānam pūrvā vatse dbite indrāya vṛthā yavān vā ...
nirvāpaḥ karttavyaḥ | yady ubhāv aimdraṃ paṃcaśarāvam odanam pacet |
yady ubhāv iti prakṛtau sāyamdohaprātardohau tau pratyavamṛsyete |
yady ubhāv [v] a[r]tti[m] niyetām . . ity arthah | tatre 'dam prāyaścittam paṃ-
caśarāvam odanam pacet | yad iha vidhiyate yavāgūḥ puroḍāśaḥ pañca-
śarāvo vā sarvaskanne naṣṭe duṣṭe ve 'ty asyā yavād indrāye 'ti yamā-
rtham ahamdrayājino 'pī 'ndrāyāgāvacanādyah prakṛto yogo yavāgū
puroḍāśaḥ pañcaśarāvo vā tat-sambandho yāga syāt | — Bl. 24a: yasya
sāmñāyyam haviś candramā abhyudiyāt vatsān u pratnudet sāyamdohē
havarātamecanam vrato yathākālam yajeta ... Bl. 25a: dbite [']dhiteṣv
ārttigate vā vatsān apākṛtya punar yajet | cf. unten 5. 3 und Brahm.
Prāy. 26 b: yasya sāmñāyyam candramā abhyudita abhyuditasyā 'nantaram
paśūkamo 'māvāsyam iṣṭvā tūṣṇim sarvān vatsān apākaroti . . cf. Agn.
Prāy. 6 b: vatsānām dhāne vāyave yavāgūṃ | sāmñāyā-'rtham apākṛtānām
vatsānām pāne(m) vāyu-devatyā yavāgūn nirūpya tayā yaṣṭavyaḥ sarva-
pāne etat prāyaścittam | pīta-śiṣṭam eva haviṣaḥ paryamtam cet | vyāhṛti-
homa eva na yavāgūḥ | yavāgvā yāgam kṛtvā punar yāgaḥ karttavyaḥ |
vgl. Āśv. Prāy. 3a: sāmñāyārtham apākṛtānām sarvapāne vāyudevatyām

doham⁶⁰⁶ ced⁶⁰⁶ apahareyuh⁶⁰⁶ prātardoham dvaidham kṛtvā
'nyatarat sāyamdohasthāne kṛtvo 'bhābhyām yajeta⁶⁰⁷ | prā-
tardoham⁶⁰⁸ ced⁶⁰⁸ apahareyuh sāyamdoham dvaidham⁶⁰⁹
kṛtvā 'nyatarat⁶¹⁰ prātardohasthāne kṛtvo 'bhābhyām yaje-
to⁶¹¹ | 'bhan ced duṣyeyātām aindram pañcaśarāvam⁶¹² oda-
nam⁶¹² nirupya⁶¹³ "gneyena pracaryai "ndreṇā 'nupraca-
red uttarām upo 'sya(to) v(ād)o 'bhābhyām yajeta | sarvāṇi
ced dhavīṃṣy apahareyur duṣyeyur⁶¹⁴ vā "jyena ca devatā

yavagūṃ nirupya śrapayitvā yaṣṭavyam | sa tvam no ... (RV. 8. 26. 25)
īśānāya prahutiṃ yas ... (RV. 7. 90. 2); vājy asi vā* (RV. 10. 56. 3) iti
yajyānuvākye | avadāna-paryāptene 'ṣṭvā punar yajeta |

⁶⁰⁶ A sāyāyamdoham vekṣasvabareyuh B sāyamdoha cadepahareyuh
⁶⁰⁷⁻⁶¹¹ Diese und die inzwischensliegenden Worte fehlen bei D. ⁶⁰⁷ Brahm.
Prāy. 68a: tathā 'nyataranāśe ekam api sa pūrva[m] dvaidhikṛtya nir-
mathya ity eke; — zu dem ganzen Passus Ath. Prāy. 4. 1 vgl. Āp. Ś. 9.
1. 21 ff.; cf. Āśv. Prāy. 17b: sāyamdohe naṣṭe prātardohaṃ dvaidhā vi-
bhājayai 'kam bhāgam ātapya tābhyām yāgaṃ kuryāt || prātardohē naṣṭe
tad-devatyam paroḍāṣam kṛtvā yāgaḥ || āmikṣānāśe 'py etat || tasyāḥ prā-
tardoha-vikāratvāt || āmikṣām eva utpādyā tayā yajete 'ti kecit || vājina-
nāśe ājyena yāgaḥ || sānnāyē ubhaya-doṣe aindram pañcaśarāvam oda-
nam gārhapatyē śrapayitvā tene 'mdra-yāgaḥ || atra sarva-prāyaścittam
viṣṇu-smaraṇam ca kāryam | ⁶⁰⁸ A prātardhi cen ⁶⁰⁹ A cedvai-
dham || dvaidhyam C dvaidham ⁶¹⁰ A 'nyatarata ⁶¹¹ A yajñeto
B yajete ⁶¹² A pañcaśarāvodanam; cf. Āśv. 3. 10. 27; K. Ś. 25. 5. 2;
s. auch unten in 4. 4. ⁶¹³ ABC nirūpyā* D setzt mit dem

korrupten Passus wieder ein: tau bhau ce duṣyen mā tām aindram
pañcaśarāvam odanam nirūpyā ⁶¹⁴ Brahm. Prāy. 7a bringen folgende
Klassifizierung des rituell Unreinen: duṣṭam trividham varṇayanti | ...
jātiduṣṭam āśrayaduṣṭam saṃsargaduṣṭam ca | jātiduṣṭam palāṃḍu-grn-
janakā-"di | ... āśrayaduṣṭam anāryādi-parigrhitam tatṛā 'pi mlechā-
"dibhir anāryaiḥ saba saṃvyavahāra ... saṃsargaduṣṭam malā-"dibhiḥ |
... evam ādibhir upahatam dravyam apo 'bhyavaharet | apaḥ pratiga-
mayet || vgl. ibid. 7b: ... tad vā prakṣepya tatṛai 'vo 'dakam āśiñcet....
ibid. 8a: atha pārāṇy apo 'bhyavahared iti varttate ... nirlikhed dāru-
mayam ... niṣṭapan mārṭtikam | adbhīḥ sauvarṇa-rajatam saṃśodhayed
iti śeṣaḥ | athavā nirlikhed iti varttate | nirlekhanam ca saṃśodhanam
mārṭtikasya niṣṭapanam sauvarṇa-rajatasyā 'dbhīḥ eva saṃśodhanam | iti
upasargaḥ || — Über den Begriff des Substituts findet sich ibid.
Bl. 9a folg. eine Auseinandersetzung. Nachdem eine Stellvertretung des
Opferfeuers und des Opferherrn als ausgeschlossen hingestellt ist (Bl. 9a:
aguer na pratinidhiḥ avāmināś ca pratinidhir nā 'sti | samavāyāt | yo hi
yajate sa eva phalena sambadhyate | tasmād yajamānasya pratinidhir nā
'sti ||) sagt der sehr korrupte Passus, in interessanter Weise den Begriff
der Opferbarkeit umschreibend: ... yathā māśā(?)-maśūra-kodravā-"di
yasya yaṃ(?) saṃyogaḥ | sarvatrai 'va pratiśidhyate | ayajñiyā vai maśāḥ |
ayajñiyāḥ kodravā iti ... und ibid. 10a: atha yajñiyam anapratinidheyam

yajetā⁶¹⁵ | 'thā 'nyām adosām iṣṭim tanvitā(m | a)po duṣṭam⁶¹⁶
 abhyavahareyur⁶¹⁷ | brāhmaṇair abhaks[y]a[m] duṣṭam havir |
 bhūtam⁶¹⁸ ced ājyam skanded⁶¹⁹ bhūpataye⁶¹⁹ svāhe 'ti⁶¹⁹
 tribhir prādeśair diśo mimāya tad yajamāno devān⁶²⁰ janam⁶²⁰
 agann⁶²⁰ ity⁶²⁰ anuṣaṅgo⁶²¹ | yajñasya tvā pramaye 'ti
 catasrbhiḥ parigrhñiyāt | yajñasya tvā pramayo-'nmayā-'bhi-
 mayā pratimayā (paridadema)⁶²² svāhe⁶²² 'ty | anutpūtam

yathā palāśasya pāribhadrakah | āsvatthasya gardabhāṇḍaḥ khadirasya
 kadira(?) bhavati sāmānyena tu kvacit tatas teṣām aparigrahaḥ | anyatrā
 'ooditavāt pratīśidbhasya ca māśāde(?) aparigraha eva tatā 'nugrahiḥ
 ukta-vrīha(?)-yavā(?)-puroḍāśasya teṣām alābhe tuṣavatfām tamḍulavati-
 nām oṣadhbhāṇḍaḥ puroḍāśān kurvamti māśādi-varjam iti . . . ; vgl. auch
 ibid. 28a: sarvaskanne naṣṭe duṣṭe vā yathāpūrvam punaḥ saṁskaraṇam |
 und die ganz verderbte Stelle 29b: āsanneṣu haviṣṣu sarvasmin duṣṭe
 dugdhe vā naṣṭe vā sarvam saṁśodhya vatsāpākaraṇādi-sadyahkriyā
 ṣoḍāśa-dārvidbmapiṇḍapitrya . . . vedyāḥ saṁskaraḥ kṛta eva | mṛt pra-
 diyate | āyatr aumamitraṇam uā 'gnihotraṁ doḥādi siddham | vedam
 kṛtvā(?) paristararāḍipātrayogaḥ siddham anyat | Vgl. auch K. Ś. 25. 4.
 13 folg., — verunreinigtes Wasser wird weggegossen: AP 37. 18. 1. Das
 nirlekhanam resp. saṁśodhanam der Opferinstrumente erfolgt mit der
 Hand: [śuddhir] yajñapātrāṇām pāṇinā yajñakarmaṇi (Agnip. 156. 4).

⁶¹⁵ cf. Āp. 9. 15. 14 f. ⁶¹⁶ cf. Brahm. Prāy. Bl. 6b: duṣṭam apo
 'bhyavaharet | und Bl. 7a: tathā ca dharmaśāstre | vāsā śukram aṣṭ
 majjā vip mūtram karṇavaṇ nakhāḥ | ślemā-'śru duṣikā(?) svedo dvādaśai
 'te nṛṇām malāḥ | cf. K. Ś. 25. 5. 9 folg., vgl. Anm. 58 und die dort zitierten
 Stellen. ⁶¹⁷ Āsv. Prāy. 17a folg.: vyāpannam havir jale vinikṣipet ||

tatrā 'jyena svīṣṭakṛt | prayāja-'dy-aṅga-havir-nāṣe tu tad dhavir ut-
 pādyate na yajeta || na tatrā 'gnyanvādhānādi punaḥ prayogaḥ ||
⁶¹⁸ Nur verständlich als Korruptel einer älteren Fassung von Āp. 9.
 15. 17: yad āryāṇām abhojanīyam syān na tena yajeta; — statt bhutam
 l.: pūtam? vgl. unten: anutpūtam ⁶¹⁹ A skandet tad adbhūtayeye

svāhe 'ti || made skande ced bhūtamyece cet svāhe 'ti CD skande
 ced bhūpataye cet svāhe 'ti; vgl. Āp. 9. 13. 6, 7; 14. 28. 6. ⁶²⁰ A

devām janmāṅga nityam B devām janmāgamnityam CD devām
 janmāṅgam nityam; dieser Vorschritt entspricht genau Āp. 9. 13. 5.

⁶²¹ Brahm. Prāy. 30b: devān janam agan . . . iti skannam abhimatryā
 'po ninayet | Āsv. Prāy. 9a: athe 'gñi-madhye haviṣām skannam abhi-
 mṛśet || devān janam agan yajñas . . . amhaso (Āsv. 3. 13. 15). bhūpataye

svāhā bhuvanapataye svāhā bhūtānām pataye svāhā yajñasya tvā pramayo
 'nmayā 'bhimayā pratimayā drapsāś caskamda ceti (RV. 10. 17. 11). . . .

Auch des Überlaufens des Opfermuses wird gedacht: Āsv. Prāy. 16a:
 carau śrāpyamāṇe prāgdīś tāpād utsikte . . . dakṣiṇatāś ced . . . paścāc ced

. . . uttaratāś cet . . . yugapat sarvatāś cet . . . vidikṣu [cet] . . . || utsiktam
 carum āpyayati || ⁶²² So BC; A liest: yajñasya tvā pramadānmayā-

bhimayā paridadema avāhe 'ty. Bl.'s Index verzeichnet nur: yajñasya tvā
 pramayonmayābhimayā pratimayā, so auch die wahre Meinung der korr.
 Fassung von D; vgl. Āsv. 3. 13. 15; zu vgl. ist ferner: Āp. 9. 13. 6.

ced ājyam skanded⁶²³ vittam⁶²⁴ prānam⁶²⁴ dadyāt⁶²⁵ | tatho
'tpūtam⁶²⁶ utpūyamānam ced ghṛtam⁶²⁷ dadyād atho 'tpū-
tam⁶²⁸ utpūyamānam ced ghṛtam⁶²⁹ prānam dadyād⁶³⁰ deva-
tāntare⁶³¹ ced⁶³¹ ghṛtam⁶³¹ | āhutilopavyatyāse⁶³² | tvam no
agne | sa tvam na⁶³³ | iti sarvaprayāścittam⁶³⁴ juhuyāt |
tvam no agne varuṇasya vidvān⁶³⁵ devasya hedo 'vayāsi-
sisthāh | yajistho vahnitamah śośucāno viśvā dveṣāmsi pramu-
mudhy asmat || sa tvam no agne 'vamo bhavoti nediṣtho
asyā uṣaṣo vyuṣṭau | ava yaksva no varuṇam rarāṇo vihi
mrđikam suhavo na edhi svāhe 'ti | devatā-'vadāne yājyā-
'nuvākya-vyatyāsa⁶³⁶ 'nāmnāta⁶³⁶-prāyaścittānām vā⁶³⁷ yady

⁶²³ AB skandet C skande ⁶²⁴ cf. Āp. 9. 13. 1. ⁶²⁵ cf. Mān. Ś. 3. 1. 2. 1.
Auch die Verunreinigung der Schmelzbutter verlangt Sühne (Āsv. Prāy. 17 b):
ājyo-'pahatau tajjale prakṣipyā 'nyat samskrtya tena pracārah ||; vgl. ibid.
18a: avattadv-avadānā—"deh ślemādinā nāṣe punar āyatanād evā 'vadāya
sarvaprayāścittam kṛtvā yaṣṭavyam || eka-dvy-ādy-avadāna-vaikalyene 'ṣṭvā
tvam no agne sa tvam no agne (Āp. 9. 12. 4) ity etābhyām sruvāhuti hutvā
punar avadāya yajete 'ty uktaṁ prāyaścitta-candrikāyām || ⁶²⁶ D anu-
pūtam ⁶²⁷ A unklar; BC vṛtam; cf. M. S. 1. 4. 13. ⁶²⁸ A 'tpūyam
⁶²⁹—⁶³¹ Diese und die inzwischenliegenden Worte fehlen bei D. A ve
vittam || va cica C ve cinva ⁶³⁰ cf. Āp. 9. 13. 2 yady utpūtam citram
deyam. Dieß ist ursprünglich der Sinn des hier gänzlich korrumpierten
Passus gewesen. ⁶³¹ A evatāmlaravedvittam || devatānāmnarecā-
cittam C devatāntare cec cittam; so D, jedoch: 'tara cec ... ⁶³² Das
Zuviel oder Zuwenig bei dem Hersagen von Mantra erheischt Sühne
(Āsv. Prāy. 18a): āśrāvāna-pratyāśrāvāna-vaṣatkāreṣu mantrāntara-nyūnā-
'tīreke sati āśrāvitam atyāśrāvitam (Āp. 3. 11. 2) ity adhvaryuḥ sruveṇa
juhuyāt || Des Ausfalls des ganzen Agnihotra-Opfers wird gedacht in
Agn. Prāy. 10 b: prasaṅgād dhomaṁ lopaprayāścittam likhyate | ekasya
dvayor bahūnām api vichede caturgr̥hitam manasvatyā juhuyāt | anekā-
'gnihotrā-'tipatti-nimittam manasvatyā caturgr̥hitam honyām 'ti samkalpyā
'gnim vihr̥tya manasvati[r] juhuyāt | kecīd yāvaṁtāh kāla- [l.: lā?] homena
vichinnās tāvato(m) ekaikam kālam prati(!) ekaiko homaḥ kartavyaḥ |
na manasvadite-āvr̥tīh | pakṣahoma-nyāyena tān homān kuryād iti prāya-
ścitta-pradipe | ⁶³³ RV. 4. 1. 4 f.; cf. Brahm. Prāy. 14 b: ... devatāvadāna-
yājyā-'nuvākya- mantra-karma-viparyāse 'nāmnāta-prāyaścitt ... āpadi
tvam no agne sa tvam no agna ... bhinna-krama-yogo(!)-viparyāsaḥ ..
cf. „karmaviparyāsaḥ" oben in 3. 4. — devatāviparyāsa: K. Ś. 25. 5. 19.
⁶³⁴ CD 'prāyaścittim cf. hierzu Āp. 9. 16. 10. ⁶³⁵ RV. 4. 1. 4. ⁶³⁶ A
'tyāsenātyāta B 'tyāsenāmnātāh C 'tyāsenātyāta D 'tyāsenvāmnāta;
vgl. Āsv. 3. 13. 14. K. Ś. 25. 5. 19. ⁶³⁷ vgl. Āsv. Prāy. 17 b: yagāt
prāg dhotur yājyā-'nuvākya-viparyāse sati und ibid.: kṛte tu yāge
anuvākya-viparyāsa-jāte prāyaścittam eva na tu yāgā-'bhyasaḥ || yājyāyam
api avihita-devatāyām tad-devatāyām anyadevatāyām vā vihita-devatā-
'deṣam kṛtvā vihitam eva devatām dhyāyan yadi vaṣat kuryān na tadā

rkto⁶³⁸ 'bhy ābhādhāḥ syād⁶³⁸ bhūr janad iti gārhapatyē juhuyād | yadi yajusta om bhuvo janad iti dakṣiṇāgnau juhuyād | yadi sāmata om svar janad ity āhavanīye juhuyād | yady⁶³⁹ anājñātā brahmata om bhūr bhuvāḥ svar janad om ity āhavanīya eva juhuyād⁶³⁹ ājyabhāgānte sve⁶⁴⁰ devatām āvāhayīṣyan yasyai ('va) havir nirupatam syāt tato-'ntayā yajeta "jyasyai 'tāni nirupya⁶⁴¹ | yadi bhāginīm⁶⁴² nā "vāhayed⁶⁴² yatra smaret tatrai 'nām upo-'tthāyā "vāhyā⁶⁴³ "vāpa-ssthāne⁶⁴⁴ yajeta⁶⁴³ | barhiṣi skanne⁶⁴⁶ nā "driyeta | da-

yāgā-'bhyāsaḥ pūrvoktam prāyaścittam viṣṇusmaranam ca kāryam || avihitayājyām vadann avihita-devatā-"deśe dhyāne [l. 'nam] kurvan yadi vaṣat kuryāt tadā pūrvoktam prāyaścittam kṛtvā punar avadāya yajeta || aṣṭa-kṛd-anantaram smaraṇe ājyene 'tyādi pūrvavat || agniṣomīyena puroḍāśenā "gneye yāge kṛte uktam prāyaścittam kṛtvā "gneyenā 'gniṣomīyayāgaḥ || sarva-prāyaścittam viṣṇusmaranam ca || cf. ibid.: devate anuvākye yājye vā vipariḥṛtyā "jye avadāne haviṣi vā | devatā-viparyāsa āvāhanā-"diṣu vyutkramah | anuvākyā-viparyāso 'nyadīyam anyasyā 'nubhūyāt | evaṃ yājyā-viparyāsaḥ | ājya-viparyāso jauhvau-"pabhṛtaylor ity ādi | avadāna-viparyāsaḥ pūrvārdhāt pūrvārdhāt pūrvam ity ādi | havir-viparyāso nirvāpādi | yāge cā 'nyadīyasyā 'nyasya yāgaḥ | eteṣāṃ madhye anyatara-nimitte satī prāyaścittam kartavyam | yad vo devā . . . nidhetāna svāhe 'ti (Āp. 3. 11. 2) tiṣṭhann ājyāhutim hutvā jānv ācya bhūr iti gārhapatyē juhuyād yadi yajusta bhuvā iti dakṣiṇāgnau | vgl. dazu ferner Stellen wie Āśv. Prāy. 9b: athā "vābanā-"diṣu devatānām viparyāse yājyānuvākyāviparyāse vā jubū-'pabhṛd-dhruvā-"jyānām paryāse vā pūrvārdhā-'vādāna-samaye aparārdhā-"dy-avadāne vā havir-viparyāse vā yad vo devā atipātayāni . . . (Āśv. 3. 13. 16) ity ājyāhutim brahmā juhuyāt || tasmai yajamāno mukhyaṃ dhanam dadyāt || yāgāt prāg yājyā-'nuvākyā-viparyāsa-jñāne prāyaścittam kṛtvā punaḥ samuccārya yāgaḥ kāryaḥ || yāgānantaram jñāne prāyaścittam eva || Über die Vertauschung der Opfermaterialien sprechen auch Āśv. Prāy. 16a: jubū-'pabhṛd-dhruvā-"jyānām viparyāse yad vo devā iti aruvābutim brahmā juhuyāt || tasmai yajamāno mukhyaṃ dhanam dadyāt |; vgl. ibid. 16b: haviṣām viparyāsena 'dvāsane brahmā yad vo devā iti pūrvavaj juhuyāt || tasmai yajamāno mukhyaṃ dhanam dadyāt || kapālānudvāsane (?) adhvaryur āśrāvayati cet tadā 'gnye vaiśvānarāya pūrnāhutih ||

⁶³⁸ A rcohbhyābādhasyā B rktobhyābādha syād om O rcohbhyātvādha syād om D rcohbhyābādha syād om; ⁶³⁹ AD lassen diese und die inzwischensliegenden Worte aus; vgl. *Gop. Br.* 1. 3. 3. ⁶⁴⁰ l.: sva-? ⁶⁴¹ D nirūpya ⁶⁴² A bhāgininām nāvahayed B bhāginināvahayed

Brahm. Prāy. 36a: bhāginīm cen nā "vāhayet | bhāgo asyā 'ti 'ti mam-trarthyā iti bhāginī yasyā nirvāpaḥ kṛtāḥ śāstreṇa yāgāś coditāḥ sā bhāgini tām cen nāvāhayet. cf. *Āśv. Prāy.* 18a: hotā yastavyam devatām anāvāhye 'taram karma yadi kuryāt tadā yatrai 'va smaret tatrai 'vo 'tthāya tām devatām āvāhayet || na mamdra-svara-niyamaḥ | manase 'ty eke || yady asthāninīm āvāhayet tadā nigameṣu tām nigamayet || sthāninīm cā 'dhva-

ksinena ced yajetā 'rddharcāt⁶⁴⁷ pratisthām dadyāt | puro-
dāṣe du[h]śrite⁶⁴⁸ sarpiṣy annam catuḥśarāvam odanam
brāhmaṇebhyo dadyāt⁶⁴⁹ | tatas tam eva punar nirvāpet |
purodāṣe vikṣāme⁶⁵⁰ yato⁶⁵⁰ 'syā 'kṣāmah⁶⁵¹ syāt tato
yajeta⁶⁵² | dvesyāya tam dadyād dakṣiṇām ca⁶⁵³ | puro-

ryuś ca yāgakale caturgrhitena dhrauvājyena yaṣṭavyām yajet || tad-deva-
tye yājyānuvākye hotrā paṭhanīye || anumamtraṇam yajamānena || tato
viṣṇusmarāṇam || viparyāsenā "vāhane brāhmā pūrvavat yad vo devā iti
juhuyāt || tasmai yajamāno mukhyaṁ dhavam dadyāt || cf. Agn. Prāy. 16a:
sthāninīm anāvāhya devatām upotthāyā "vāhāyena manase 'ty eka ājyena
'sthāninīm yajet | yadi kasmimś cit karmaṇi yaṣṭavyā[m] devatām anā-
[vā]hyai 'vo 'tiaram uttarām uttarām karma kuryāt tadā yāvati gate
smarati tad evo [l.: 'aivo] 'potthāyā "vāhayet | yady asthāninīm pramādād
āvāhayet tadā 'minn eva krameṇa tām ājyena yajet | nigameṣu ca niga-
mayet | ⁶⁴³ A bāhyā ⁶⁴⁴ BC vāpasthāne ⁶⁴⁵ A. yajed B yajetta;
Āśv. 3. 13. 19 cf. Āśv. Prāy. 17b: anubrūhi 'ty atra bhāgīny-ullekhe
hotary apī bhāgīnīm puro 'nu vā vadati prāg vadanāt smarāṇe sati catur-
grhitena dhruvājye yāgaḥ kartavyaḥ || avadānā-'namtaram smarāṇe sati
abhāgīnīm iṣṭvā punar avadāya bhāgīnyā yāgaḥ kāryaḥ || ⁶⁴⁶ Āśv. Prāy.
12b: upari sthāpitam śākhē-dhmā-barhīr-ādi yady adhastāt patati tadā
brahmapratisthā-manaso brahmavāco brahma-yajñānām haviṣm ājyasya
cā 'tiriktam namtreṇa pūrvavat samethāpyā 'jyam samakṛtya sruk-
sruvam samprjya tenaiva namtreṇa svābhākārāmtēnā "havanīye 'dhva-
ryuḥ sruvā-"hutīm juhuyāt || yajñāya brahmaṇa idam || ājya-bhāgā-
'namtaram sthālyājyena hutvā viṣṇu-smaraṇam kuryāt || śākhē-dhmā-bar-
hīr-prastara-veda-paristaraya-pavitra-vidhrti-paridhy-upaveśā-"di-dravyā-
ṇām dāhā-"dinā nāṣe (cf. oben in 2. 5.); viṇ-mūtrā-"dy-upahatau vā
'dhvaryus taj-jātiyam anyad vidhāya svasthāne niyojayet || tata ājyam
samakṛtyā "jya-bhāgā-'namtaram vā sruvāhuti juhuyāt || tvam agne ayāsi
(Āp. 9. 12. 4) "sajam svāhā || agnaye yasa idam || prajāpate na 'nam svā-
hā || prajā "idam tato viṣṇusmarāṇam | pavitra-nāṣe miṃdādi-gaṇo prāya-
ścittam ity uktaṁ prāyaścitta-pradipe || ājyā-'valokanā-'namtaram etat
prāyaścittam tat-prāk miṃdā-gaṇa iti kecit || aa cā 'gre vakṣyate || earvadā
samuccayo vā || idhmā-barhigoh prayājā-'nuyājāṇam ca *nyūnā-'tīreke* . . .

⁶⁴⁷ AD 'rddharātrāt ⁶⁴⁸ cf. Brahm. Prāy. 31b: yasya purodāṣau
duḥśrītāv iti brāhmaṇoktam prāyaścittam pradhāneṣv eva tad bhavati |
gemeint ist M. S. 1. 4. 13. ⁶⁴⁹ cf. Āp. 9. 15. 18; Āśv. 8. 14. 1.

⁶⁵⁰ A vikṣāmeṇato B vikṣābheyato cf. M. S. 1. 4. 13. ⁶⁵¹ A kṣāma
BCD kṣāmaṁ ⁶⁵² cf. oben 2. 1; vgl. Āśv. 3. 14. 2 und Brahm. Prāy. 32a:
atha yasya purodāṣau kṣāyata iti śrutidarśanāt piṇḍapitṛyajñādiṣu punaḥ-
samakāra eva kartavya ity uktaṁ | Agn. Prāy. 16a: haviṣi duḥśrte catuḥ-
śarāvam odanam brāhmaṇān bhojayet | yadā havir apakvam bhavati tadā
tenai 'va haviṣā tat karma samāpya catuḥśarāva-parimitam vrihibhir
odanam paktvā caturo brāhmaṇān bhojayet | dakṣiṇāgnīm vihrtya ta-
sminn odanam paktve 'ty āpastambah | ⁶⁵³ Agn. Prāy. 17b: kṣāme
śiṣṭene 'ṣṭvā punar yajeta | ekadeśa-dagdhe prāyaścittam na bhavati |
[yadā] 'vadāna-paryāptam nā 'sti cet tadā tenaiva mātṛ-'pacāreṇaiva

dāśe sarvaksāme nirvapaṇaprabhṛtyām udāhṛtya⁶⁵⁴ | ka-
pāle⁶⁵⁵ naṣṭa⁶⁵⁶ ekahāyanam dadyād⁶⁵⁷ | dhātā dadhātu pituḥ

yāgaḥ kartavyaḥ | tantraṁ samāpya punar-viharaṇā-⁶⁵⁸ "di tasyaiva yāgaḥ
kartavyaḥ | avadāna-dvaya-paryāptam aksāma-dravyam asti cen naiva
prāyaścittam | idam ekadeśam adagdhasya lakṣaṇam | aśeṣa punar-āvr̥ttih |
aśeṣa-dagdhe punar-āvr̥ttih kāryā | sarva-dagdha ity abhiprāyaḥ | punaryā-
ga-punarāvr̥tyor ayaṁ viśeṣaḥ | varttamāna-karma(n) samāpya punar ādi-
ta evā "rabhya 'mtataḥ kriyā punar-yāgaḥ | punar-āvr̥ttis tu varttamāna-
prayoge naṣṭasya haviṣaḥ punar-utpādanam iti punar-utpāditena haviṣā
sa eva prayogaḥ samāpāyitavyaḥ | ayaṁ anayor viśeṣaḥ | kṣāme
śiṣṭene 'ṣt[va] 'ty asmin prayoge yā dakṣiṇā sā dveṣṭre dātavyā |

⁶⁵⁴ A nudāhatya B mudāhyatya C 'hṛtya ⁶⁵⁵ Diese und die dazwischen-
liegenden Worte fehlen bei D. ⁶⁵⁶ M naṣṭe ACD naṣṭe; cf. Ait. Brāhm.
7. 9: yadi kapālaṁ naśyet . . . aśvibhyāṁ dvikapālaṁ purodāśaṁ nivāpet |
⁶⁵⁷ Āśv. 3. 13. 9; cf. Āśv. Prāy. 8a: purodāśa-śraṇaṇam ārabhya kapālo-
'dvāsana-paryantaṁ kapāle naṣṭa idam (nāmlich: agnaye vaiśvānarāya
pūrṇāhutih) eva prāyaścittam || udvasanād ūrdhvaṁ na doṣaḥ || pātrā-
"śādanā-"disraṇaṇād arvāk kapāla-bhedane gāyatryā śatākṣarāyā saṁ-
dadhāmi 'ti (Āśv. 3. 14. 10) saṁdhāyā 'bhinnā gharṇo anusaṁtaraṇtu
(ibid.) prati dadhmo yad atra svāhā yajño 'pyetu devān (ibid.) iti
mamtrābhyām apsu nikṣipet || evaṁ śvā-"dibhir ghrātāny api kapālāni
pūrva-mamtrābhyām apsu nikṣipet | anyāni mṛṇmayāni pātrāni bhinnāni
asuci-saṁbandhīni vā bhūmir bhūmim agān bhidyatām (Ā. Ś.
3. 14. 12) iti mamtreṇā 'psu nikṣipet || baudhāyana-"cārya-vāde kapālā-
nudvāsane adhvaryur āśrāvayati cet tadā 'gnaye vaiśvānarāya pūrṇāhutih ||
Āśv. Prāy. 14b: purodāśa-śraṇaṇād ūrdhvaṁ api kapālo-'dvāsana-pary-
antaṁ kapāle naṣṭe iṣṭy-śaktau srucam dvādaśa-grhiteṇa caturgrhiteṇa vā
pūrayitvā juhuyāt || agnaye vaiśvānarāya svāhe 'ti || agnaye [vaiśvānarāye
'dāp- || pātrā-"śādanā-"di yāvaca-chraṇaṇam kapāla-bhedane gāyatryā tvā
śatākṣarāyā saṁdadhāmi saṁdhāyā 'bhinnā gharṇo anusaṁtaraṇtu
(Āśv. 3. 14. 10) || traysastriṁśad devān (ibid.) iti mamtrābhyām apsu prakṣipet ||
evaṁ śvādibhir āghrātāni kapālāni pūrvamamtrābhyām apsu prakṣipet ||
tataḥ kapālā-'ntaraṁ prokṣaṇādi kṛtvā yojayet || sarvaprayāścittam viṣṇu-
smaraṇam ca kuryāt || yathokta-samkhyā-"dhiko-'padhāne nyūno-'padhāne
vā kapālānām paraspāram samyān-melanā-'bhāve vā 'ṅgula-dvayo-'rdhva-
pramāṇābhāve vā "jyābhāgā-'namtaram adhvaryur vyāhṛtibhiḥ sruvāhutir
juhuyāt || kapālo-'padhānakāle nihitā-'ṅgāre purodāśo-'padhānāt pūrvam
anugate manusvatim āhavanīye hutvā punaḥ kapāleṣv aṅgāraṁ nida-
dhyāt || anyāni mṛṇmayāni pātrāny akṛta-prayojanāni bhinnāni asuci-saṁ-
bandhīni vā bhūmir bhūmim agān bhidyatām iti mamtreṇā 'psu kṣi-
pet || sarva-prāyaścittam kṛtvā pūrvavat pātrā-'ntaraṁ yojayet || yasmin-
kasmimś-cid dārumaye pātre tat-śtāne 'nyan nidhāya bhūr āyur me
dhārayata prāṇam me dhārayata prajāṁ me dhārayata paśūn me dhā-
rayata āyuh prāṇaḥ prajāḥ paśavaḥ parśaidhyerann (TS. 3. 1. 8. 1) ity abhi-
mamtrya mīmādi-gaṇena dvādaśa-grhiteṇa srucam pūrayitvā jātavedasi
sunavāma-soma mano jyotir (Āśv. 2. 5. 14) [iti] dvābhyām tīrṇbhir mahā-
vyāhṛtibhir juhuyād eṣa durgādi-gaṇaḥ || durgādi-gaṇena hutvā bhūmir

pitānaṣṭo ⁶⁵⁸ gharma viśvāyur yato jātas tato 'py avāṃ ⁶⁵⁹ svāhe
'ti juhuyāt ⁶⁵⁵ | kapāle bhinne gāyatrīā tvā śatākṣarayā sam-
dadhāmi 'ti ⁶⁶⁰ samdhāya dhātā dadhātṛ ity eva juhuyād |
āgneya[m] ekakapālaṃ nirvaped āsvinaṃ dvikapālaṃ vaiṣṇa-
vaṃ trikapālaṃ saumyaṃ catuḥkapālaṃ ⁶⁶¹ | naṣṭe bhinne ca
bhārgavo hotā ⁶⁶² kiṭā-vapannaṃ ⁶⁶² sānnāyāṃ madhya-
mena parṇena mahi dyaur ⁶⁶³ ity antahparidhidesse ni-
nāyen ⁶⁶⁴ | mahi dyauḥ prthivī ca na imaṃ yajñam mimi-

bhūmim ity āhavanīye praharet | pātra-madhye jalādan varttamāna idaṃ
prayaścittam || kevala-pātrabhede āhavanīye prācya mīmādir eva na
bhūr āyur ma ity uktaṃ prayaścittam candrikāyām || cf. Agn. Prāy. 14 b:
kapāle naṣṭe 'nudvāsīte 'bhyāśrāvīte vā | 'udvāsanāt pūrvam kapālasya
'śuci-saṃsarga-nimittam | yeṣāṃ śrapaṇā-nantaram udvāsanam teṣāṃ
anudvāsīte kapāle saty āśrāvaṇādi kṛtam ced ubhaye | nimittayor anya-
tara-nimitte sati vaiśvānareṣṭiḥ kāryā |

⁶⁵⁸ Mān. S. 3. 1. 25.

⁶⁵⁹ I. agāṃ — agān

⁶⁶⁰ Āp. Ś.

9. 13. 8. Āsv. 3. 14. 10. M. S. 1. 4. 13. A wiederholt kṣāme yato syā kṣā-
mam syāt tato yajeta dveṣyāyatam dadyād dakṣiṇām ca puroḍāse; cf.
Brahm. Prāy. 32 b: yadi kapālaṃ bhidyeta gāyatrīā tvā śatākṣarayā sam-
dadhāmi ity samdhāyo 'padadhyāt ⁶⁶¹ cf. K. Ś. 25. 5. 1. — Brahм. Prāy.
33a sehen noch folgende Möglichkeit vor: dvayo[h kapālayor] bhinnayo[r]
behūnām cai 'vam eva prthak samdhāyo 'padhānam ekaikasya tathā
prakṣepaḥ kecid icha(m) ichamti yato jātam tad apy aro (?) tayato jāte
tad apy agātām (?) yato jātāni tad apy agur iti ye tu madhyama-puru-
ṣeṇa pracaramti tad apy agā svāhe 'ti ... 33 b: atha yasya kapālaṃ
naṣyati 'ti (vgl. M. S. 1. 4. 13) prakṣālya (?) yadā tat (?) haviḥ samtiṣṭhe[t]
tathā-gṇaye vaiśvānarāya dvādaśakapālaṃ nirvaped iti ... 34a: naṣṭādh-
gataṃ kapālaṃ apsu praharet iti varttate viśvāyur jato (?) tātam tad
apy agā svāhe 'ti ... namas te rudra ity anumamtraṇam. — vgl. Agn. Prāy.
17 a: kapālaṃ bhinnam anapavṛtta-karma gāyatrīā ... samdadhāmi 'ti
samdhāya 'po 'bhyavahareyuh | puroḍāsa-śrapaṇāt prāk kapāla-bhede gāya-
trīā tvā ... 'mī 'ty anena mamtreṇa samdhānaka-dravyaiḥ samdhānam
kṛtvā 'bhinnō gharma jiradānur yata ārttas (nach Āsv. 3. 14. 10) tad
agan yajñō 'pyeto devān (Āsv. S. 3. 14. 10, cf. Āp. 9. 13. 9) iti
dvābhyām apo 'bhyavahareyuh | evam apalidhā 'bhikṣipteṣu | śvādibhir
abhiṣiptāni tad-aśanā-'dibhir abhyasyā 'śuci-sambandhāni kapālāny abhi-
nuṇāy apy evaṃ kuryāt | abhinno gharma ity ādi pūrvavat | tato vaiśvānare-
'ṣṭiḥ | ata evā 'nyāni mṛṇmayāni | kapālebhyo 'nyāni mṛṇmayāni bhinnāny
abhinnāni ca | bhūmir bhūmim agān mātā ... bhidyatām ity apa evā
'bhyavaharet ⁶⁶² A hotyātākitābhiḥ na D hotākidyadyaunam; cf. Āp. Ś.
9. 2. 5; vgl. oben Anm. 119. ⁶⁶³ RV. 1. 22. 13. ⁶⁶⁴ A niyen B ni-
nayeta C ninayet; Āsv. 3. 10. 23 f. Āp. Ś. 9. 2. 4; — cf. Agn. Prāy. 5 b: yadi
havi[h]su muhyeyuh pātrīā samayā vibhajyā 'nupūrveṇa pracared ity
evaṃ devayāniḥ (I.: 'yonih) | bhinna-siktāni ca | ... prajāpate na tvad
etāny anya (RV. 10. 121. 10) iti valmikavapāyām (vā) sānnāyāṃ duṣṭam
madhyamena palāsa-parṇena juhuyāt | ... anena svāhākārāntena mam-

kṣatām | pīrtām no bharimabhiḥ⁶⁶⁵ svāhe 'ti | prāk prayāje-
bhyo⁶⁶⁶ 'ṅgāraṃ barhiṣy adhiṣkanden⁶⁶⁷ namas te astv āya-

trena vahnikadvāre prasimcet | apsu vā tūṣṇīm | viśyamidamā(da)naṃ
mahī dyauḥ ity antaḥparidhidesē nirvapeyuh |

⁶⁶⁵ cf. Āśv. Prāy. 16a: sānnāyāṃ pāka-samaye kuṃbhīm aśitya bahiḥ
patati cet tadā tat pātrāṃ[ta]re ādaya paridhi-deśe mahī dyauḥ pṛthivī ca
na ity anena ninayet | sarvaprāyaścittāṃ kṛtvā 'vaśiṣṭena yajet | sarva-nāśe
punar-dohā-⁶⁶⁶di || āmīkṣa-yāge 'py etat samānam || tasyāḥ payo-vikāratvāt ||
⁶⁶⁶ D prayājebhyām ⁶⁶⁷ cf. Komm. zu Āp. 9. 1. 17: purā prayājebhyo
bahiṣparidhy aṅgāraḥ skandet ... vgl. Brahm. Prāy. 34a: yadi prāk prayā-
jebhyo bahiṣparidhy aṅgāra skandet tam abhimamtrayeta adhvaryu[m]
mā 'himsir ity evam ādibhiḥ purastād dakṣiṇataḥ pāścād uttarata iti
mamtraviśeṣair uktam abhimamtraṇam } yasyāṃ diśi skanno bhavati
tatra yo 'vaho mamtraḥ tenaiṣa 'bhimamtraṇam bhavati (anyeṣāṃ ādi-
tyaṃ purastāt paridadhūti aparimānatvād ādityasya purastāt skanne
prāyaścittāṃ na bhavati 34b: yadi bahavo 'ṅgārā bahiṣparidhi
skannā bhavanti tadā 'bhimamtraṇādi-prakṣepāntaṃ karma pṛthak kartta-
vyam abhihomāḥ tu śaḍ ete ce 'ti abhijuhoti brahma-prāyaścittāni
sruveṇa juhoti 'ti; vgl. auch oben 2. 6 und Āśv. Prāy. 16a: prāk prayā-
jebhyaḥ paridhi-deśād bahir yady aṅgāraḥ patati purastāt tadā brahmā
tam aṅgāraṃ sruva-damḍena nidadhyāt || mā tapo mā yajñas tapan mā ya-
jñāpatas tapan || namas te astv āyate namo rudrāya te namo yatra niṣi-
dasi adhvaryuṃ mā himsir yajamānaṃ mā himsir iti || yadi dakṣiṇataḥ
patet sa eva sruvadamḍena nidadhyāt || mā tapo 'si brahmānaṃ mā him-
sir yajamānaṃ mā himsir iti || yadi pāścāt patet tadā hotāraṃ mā
himsir patniṃ mā himsir yajamānaṃ mā himsir iti || yady uttarataḥ patet
tadā āgnidhraṃ mā yajamānaṃ mā ... iti || athainaṃ anupra-
haret || ahaṃ yajñam dadhe nirṣter upasthāt ... māmadata iha no
devā yacchate 'ti || prahr̥tam aṅgāraṃ abhijuhuyāt || sahasra-śṛṅgo
vṛṣabho jātavedā ... pratikāḥ || mā no himsīd dhimsito na tvā jahāmi gopo-
ṣaṃ ca no virapoṣaṃ ca no yaccha svāhe 'ti || tataḥ sarva-prāyaścittāṃ
viṣṇusmarāṇaṃ ca || cf. Agn. Prāy. 18a folg.: prāk prayājebhyo 'ṅgāraṃ
bahiṣparidhi nirvṛttaṃ sruvadamḍanā (l.: 'damḍenā) 'bhinidadhyāt | yadi
prayājebhyaḥ prāḥ bahiṣparidhy aṅgāraṃ gachet tadā sruva(m)-damḍena
prādayet | paridhi-grahaṇaṃ deśo 'palakṣaṇā-r̥thaṃ | na paridhi-graharaṇo-
'tāram eve 'ti niyamah | mā tapo mā yajñas tapan mā yajñāpatas tapan |
namas te astv āyate namo rudra parāyate namo yatra niṣidasi | iti prati-
diśaṃ japitvā tato (yadi) purastād ced adhvaryu[m] mā himsī[r] yaja
[l.: 'jñam] mā himsīr yaja[mānaṃ] mā himsīr iti | yadi pāścād dhotāraṃ
mā himsī[r] patniṃ mā himsīr yaja[mānaṃ] mā himsīr iti | yady uttarata
āgnidhraṃ mā himsīr yaja[mānaṃ] mā himsīr iti | pratidiśaṃ pūrva-
mamtra-śeṣaḥ | athai 'nam anuprah[ar]jed ahaṃ yajñam dadhe
śarma yachate 'ti tam abhijuhuyāt sahasraśṛṅgo vṛṣabho jātavedāḥ etoma-
pṛṣṭho ghr̥tavān supratikāḥ | mā no himsīd dhimsito na tvā jahāmi gopo-
ṣaṃ ca no virapoṣaṃ ca yacha (Āśv. Ś. 1. 12. 37) svāhe 'ti | Dieses Zitat
ist ein besonders deutlicher Beleg dafür, daß die Agn. Prāy. die Mantra

te⁶⁶⁸ namo astu parāyate | namo yatra niśidasi⁶⁶⁹ 'ty abhima-
ntryā "ham yajñam dadhe nirṛter upasthāt⁶⁷⁰ tam deveṣu pari-
dadāmi vidvān | suprajās tvam śatam hi māmādanta iha no
devā mahi śarma yachate 'ty ādāya sahasraśrṅga⁶⁷¹ ity
anuprahṛtya | mā no mahāntam⁶⁷² | tvam no agne⁶⁷³ | somā-
nam svaranam kṛnuhi⁶⁷⁴ brahmanaspate kaksivantam ya auśi-
jah | sa tvam no 'gne⁶⁷⁵ | vṛṣabham carṣaṇinām viśvarūpam
adābhyam brhaspatiṁ varenyam⁶⁷⁶ | ud uttamam mumugdhi
no vi pāśam madhyamam crta avādhamāni bādhta⁶⁷⁷ | ud
uttamam varuṇe 'ty⁶⁷⁸ etābhir juhuyāt || 1 | sarvāni⁶⁷⁹ ced
āhutivelāyām⁶⁸⁰ patny⁶⁸¹ anālabbhukā⁶⁸² syāt tām apa-
rudhya⁶⁸³ yajeta⁶⁸⁴ | samāpyā 'mo 'ham asmi sā tvam⁶⁸⁵

in der speziellen Fassung des *Āśv. S.* bringen; statt: „na“ liest unser Ms. hier und Blatt 16a: „ne“, also doch wohl: ne 't.

⁶⁶⁸ A. V. 11. 2. 15.

⁶⁶⁹ Āp. 9. 2. 9.

⁶⁷⁰ Āp. 9. 2. 10.

⁶⁷¹ Gemeint ist wohl: AV. 4. 5. 1.

⁶⁷² AV. 11. 2. 29.

⁶⁷³ RV. 4. 1. 4.

Brahm. Prāy. 34 b: sahaṁ yajña ity anena mamtrenā "dṛte sahasraśrṅga
ity anuprabarati ⁶⁷⁴ RV. 1. 18. 1. ⁶⁷⁵ RV. 4. 1. 5. ⁶⁷⁶ RV. 8. 62. 6.

⁶⁷⁷ RV. 1. 25. 21. ⁶⁷⁸ AV. 7. 83. 3.

⁶⁷⁹ Korrupt! etwa: savane zu

lesen? ⁶⁸⁰ BC āhutavelāyām; Āp. 9. 2. 1 ff. T. Br. 3. 7. 1. 9. Die
fast wörtliche Übereinstimmung beider Stellen ist textgeschichtlich
bemerkenswert. ⁶⁸¹ A palp ⁶⁸² A anālabbhukā; Komm. zu Āp.

9. 2. 1: ārtava-vaśād sparśanā-'narbā ⁶⁸³ AC aparudhya B arupadhye

⁶⁸⁴ K. Ś. 26. 11. 13 folg. bestimmen, daß die menstruierende Frau die zur
Weihe notwendigen Geräte niederlegen und auf Sand sitzen resp. stehen,
nach Ablauf von drei Tagen mit Wasser, dem Kuhurin beigelegt wor-
den ist, sich reinigen und erst alsdann zu bestimmten Diensten zugelassen
werden soll; vgl. *Āśv. Prāy.* 18 b: sūtikām putravatīm viṁśati-rātreṇa
karmāṇi kārayet || māśena strījanīm | tataḥ prāḡ yajamāna eva rajasvalā-
yām apī ca karmāṇi kuryāt || sūtake (!) yajamānaḥ karmakāle snātvā kar-
māṇi kuryāt ||; (vgl. auch oben Anm. 257). — *Āśv. Prāy.* 12 a: anvādhāna-
dine patnī ṛtuma(tī) cet tām vibhāye 'śtīḥ | yo kramam [am]tarvedyām (?)
udag-agram vidhāya patnī-mamtrān yajamāno jayet || etad [dvītiya-prayo-
ge || vikatīṣu (l: vikṛtīṣu) dvītiyo 'pakramo na bhavati || upakramo-'ttara-
kām ṛtumatī cet sarvatra tām vibhāye 'śtīḥ || prathama-prayoge 'nvāram-
bhaṇīyāyām vrato-'panayanād ūrdhvam ced ṛtumatī tām vibhāye 'nvāram-
bhaṇīyām samāpya yasyā 'nvārambhaṇīyā tat-karma samāpayet || yathā
"huh || iṣṭy-anvārambhaṇīyāyām pāsuke vaikṛtīṣu || vratād ūrdhvam ṛtum
drśtvā kuryāt kāryam na lopayet || proṣite yajamāne vrātye 'hani ṛtumatī
cet tadā paṁcame hi yāgaḥ || proṣite 'pi saṁkalpo-'ttarakālam cet tām
aparudhya kuryāt || cāturmāsyeṣu vaiśvadeva-parvaṇo yāge kṛte varuṇa-
praghāsā-'diṣy anvārabdhṛv api malinā-'mbarāyām sve sve kāle 'pa-
rudhyai 'va yāga ity uktam śaradvayyām || ādhāne dakṣiṇā-pratigrhāt
pūrvaṁ ced ṛtumatī tadā 'gnayo laukikā bhavanti || sarvam utsṛjyam
haviṛ apsu kṛptvā punaḥ samayā-'mtare 'gnyādhānam kuryāt | dakṣiṇā-

iti tasyā dakṣiṇam hastam anvālabhyo 'pāhvayitā⁶⁸⁶ | 'butis ced bahiṣparidhi⁶⁸⁷ skanded āgnidhram⁶⁸⁸ brūyuh⁶⁸⁹ samkrahīṣyām⁶⁹⁰ tvā juhudhi 'ti⁶⁹¹ | tasmai pūrṇapātram dadyāt⁶⁹² | purodāśa ced adhiśrita udvijed utpated⁶⁹³ vā⁶⁹⁴ tam udvāśya barhiṣy āśādayet kim utpatasi kim utprosthāh⁶⁹⁵ śāntaḥ śānter ihā "gahi | aghoro yajñiyo bhūtvā "sida sadanam

pratigrahā-namṭaram ced rtumati tām aparudhya samāpayet || śodhy-anamṭaram agnibotrā-rambhah ||⁶⁸⁶ AV. 14. 2. 71 cf. Āp. 9. 2. 3.
⁶⁸⁶ A 'pākuvitā' D 'pā[gr]h[ui](y)itā' . ⁶⁸⁷ ABC bahiṣparidhi (A läßt dhi aus) ⁶⁸⁸ D 'dhre ⁶⁸⁹ A brūya ⁶⁹⁰ C unklar; wohl: sakrayiṣyān; denkbar wāre samgrahiṣyān; vgl. Āp. 9. 16. 1 und die Bestimmung in Āśv. 3. 13. 16. ⁶⁹¹ Brahm. Prāy. 36b: yadi bahiṣparidhy āhutih skanded agnidham brūyāt (?) etām samkasya juhudhiti...; der folgende Komm. liest samkasya... kasyati gatyarthah; zweifellos besser samkasya; wörtlich identisch mit MS. 1. 4. 13; cf. Mān. Ś. 3. 1. 3. 1 vgl. Āśv. Prāy. 9b: āhuter bahiṣparidhi-skandane pūrvavad abhimrāyā "gnidhras tām āhutim juhuyād || yajamānas tasmai dhānyādi-pūrṇapātram tadānim eva dadyāt | Agn. Prāy. 16a: āhutis ced bahiṣparidhy āgnidhra etām juhuyād dhutavate pūrṇapātram dadyāt | yadi hūyamānā "hutir bahiṣparidhi skandet tadā skannā-bhimarsane kṛte āgnidhras tām ādāya tūṣṇim eva juhuyāt | homam kṛtavate āgnidhrāya tadānim eva yena yena kena cid dhānyādinaḥ rasādinaḥ vā pūrṇa-pātram dadyād iti | Der Sühne bedarf ■, wenn die geopferte Speise auf die Streu herabfällt (Āśv. Prāy. 18a): āhutir hūyamānā yadi barhiṣy adhipatet tadā "gnidhraḥ devāḥ janam agan yajñah cakamde 'ti (Āp. 9. 10. 16) tām anumamīrya tūṣṇim eva juhuyāt || yajamānas tasmai dhānyādi-pūrṇapātram dadyāt || sarva-prāyaścittam viṣṇumaranam ca kuryāt || — oder wenn sie nicht ins Feuer fällt (ibid.): hute haviṣi anagnau patite tram no agne sa tvam no agne (RV. 4. 1. 4 folg.) ity etābhyām adhvaryuḥ sravāhuti hutvā punar eva dāya yajeta ||⁶⁹² Āśv. 3. 13. 17. ⁶⁹³ AB utyuted ⁶⁹⁴ Āśv. Prāy. 18a sieht auch folgende, für die ausgebildete Kasuistik der Sühnezereemonien interessante Möglichkeit vor: ekakapālāḥ purodāśaḥ sarva-hutaḥ tat-paryāvaritane prāyaścittam || yady ekakapālāḥ purodāśaḥ sarva-hutaḥ pariyājavafṛtaḥ taḥ tam adhvaryuḥ] avasthāne pratiṣṭhāpayet || prajāpater varttanim anuvarttasva nayantu (Āp. 9. 14. 1) yajamāno 'numamtrayate || pratikṣatre namaḥ (Āp. 9. 14. 2) || adhvaryuḥ aruvāhuti juhuyāt || askām dyaur prajanayatu (Āp. 9. 6. 7) svāhā || yajñāye 'dam || askān ajani prājani prajaniṣimahi (Āp. 9. 6. 7) svāhā || yajñāye 'dam ||; cf. Agn. Prāy. 17B: yadi purodāśaḥ sphuted vo 'tpated vā | yadi purodāśo bhidyāt | uduched (i. udvijed?) vā tadā kim utpatasi sadanam evam iti barhiṣi nidhāya tato mā himsre asminn āsida barhiṣi ity abhimaṇtrayet |⁶⁹⁵ cf. Āp. 9. 16. 11; Āśv. 3. 14. 13; Āśv. Prāy. 16b: purodāśasya bhedane patane vā kim utpatasi kim utprosthāh śāntaḥ śānter ihāgāhi sadanam evam iti || barhiṣi nidhāya 'bhimaṇtrayate || tam [mā himsre devaprerita . . . barhiṣi 'ti || abhimaṇtrya sarva-prāyaścittam juhuyāt ||

svam āśīda sadanam svam || mā himsir deva preṣita ājyena
tejasā "jyasva mā naḥ kimcana ririṣo | yoga-kṣemasya śāntyā
asmin āśīda barbir iti | taptam cet karma (guṇo) tv⁶⁹⁶ an-
tariyāt⁶⁹⁶ sarvaprāyaścittam hutvā mo 'dvijen⁶⁹⁷ | (nā 'ngā
"hutim⁶⁹⁸ antarahitām dadyān | na ta-pa-varga-nimittā-'bhāvāt
pradhānalope 'ntarāye⁶⁹⁹ vā nirvaped vyāpadyeta) | śeṣ(ād a-
vadyeṣ)as ced vyāpadyetā "jyena sviṣṭakṛd-ide samāpnuyāt |
samāpte ced duṣṭo⁷⁰⁰ na kṛtām antaram vā vidyāt punariṣṭir
abhyāvarteta | yajño yajñasya prāyaścittir bhavati 'ti || 2
agnyādheye samitsv āhitāsu nā 'gnim grhād uddhareyur nā 'nyata
āhareyur | na prayāyān nā 'nugached | yadi prayāyād anu-
gached vā samvatsaram samvatsarābhiprāyo vā yadi tvared
brahmaudanam paktvā punaḥ samidham abhyādadyā | agni-
hotram ced anabhyuddhṛtam śaraśarāsyād⁷⁰¹ amuṃ samū-
he⁷⁰² 'ti brūyād | viṣyannam⁷⁰³ agne⁷⁰⁴ tvam⁷⁰⁵ na iti⁷⁰⁶ ju-
huyān | madhyamena parṇena mahi dyaur⁷⁰⁷ iti⁷⁰⁸ tan⁷⁰⁹
(madhyame palāśāvānaparṇena mahi dyaur iti⁷⁰⁹ tan ma-
madhyame palāśāvānaparṇena⁷¹⁰ mahi dyaur⁷⁰⁹ ity⁷⁰⁹) antaḥ-
paridhidesē ninayed⁷¹¹ | (d)uhyamānā⁷¹² ced avabhi[n]dyād anya-

⁶⁹⁶ A tvāmtariyā B 'nvāyāt; D 'nvāmtariyāt ⁶⁹⁷ A madvijetā
BC mādvijenā ⁶⁹⁸ ABC 'hutim ⁶⁹⁹ D ntaye ⁷⁰⁰ AD,
duṣṭe ⁷⁰¹ ABCD śaraśarā (BC 'rāt) syād; a. auch Āp.
9. 6. 10; cf. Āsv. 8. 11. 19; śaraśarāyat; Komm. in Brahm. Prāy. 43 a
faßt dies Wort onomatopoetisch auf: yady adhiśritam . . . śaraśire
'ty eva[n] śabdām kuryāt; so auch Āsv. Prāy. 4a: agnihotradravyam
adhiśritam śaraśarā-śabdām karoti . . . vgl. Agn. Prāy. 8b: agnihotram
śaraśarāyat samoṣāmum iti dveṣṭāram udāharet | adhiśṛtam agnihotra-
dravyam yadi śabdāyet tadā 'bhīmantrayeta | ⁷⁰² Āp. 9. 6. 10.
⁷⁰³ A viṣyannam B viṣantam C viṣyamtam ⁷⁰⁴ A agnis ⁷⁰⁵ A
tam C tvam ⁷⁰⁶ Zitiert ist: RV. 5. 24. 1. ⁷⁰⁷ RV. 1. 22. 13;
vgl. Āsv. Prāy. 4a: atho "dvāsitam tāpavaśena viṣyandamānam agni-
hotra-dravyam tadā mahi dyauḥ prthivi ca na iti mantrēṇa āhavanīyasya
bhāsmānte ninayet | sthāligatena homaḥ | tad-abhāve dravyāmtareṇa
homaḥ | atha bibhatse dravye madhyama-palāśa-parṇena valmika-vapā-
yām prajāpate na tvad etāny anya ity ṛcā prakṣipyā dravyāmtareṇa
homaḥ || āthavā tūṣṇim prakṣipyā dravyāmtareṇa homaḥ | ⁷⁰⁸ D
ityamtam ⁷⁰⁹ Diese und die inzwischenliegenden Worte fehlen
bei B. ⁷¹⁰ D palāśaparṇena ⁷¹¹ Āp. 9. 2. 5; cf. oben Anm. 93
und Agn. Prāy. 8b: viṣyandamānam mahi dyauḥ prthivi ca na ity āha-
vanīyasya bhāsmānte ninayet | viṣyandanam tu pūrvavat | adhiśritā-'va-
sthāyam pay[o]-yavāg-vādy-agnihotra-dravya-viṣyandamāna yadā 'gnim
prāpyate tadā sthāli-gata-dravyo-'pary udakam upaśimcet | athai 'nad
dakṣiṇena pāṇinā 'bhīmāya jāpati | divam trīṇyam devān yajño agāt
pūrvahūtau (Ait. Brāhm. 7. 5. 3) | ity etābhyām tata[h] sthāligatam apsu

syām sthālyām⁷¹³ dohayitvā 'dhiśrayed⁷¹⁴ | adhiśriyamānam⁷¹⁵
 ce[t] skanded adhiśritam unniyamānam⁷¹⁶ unnitam punar eva
 sannam⁷¹⁷ ahutam⁷¹⁷ skandet⁷¹⁸ punar āniyā 'nyām⁷¹⁹ do-
 hayitvā 'dhiśrityo 'nniya juhuyāt⁷²⁰ | prācīnam ced dhriyamā-
 nam skandet prajapater viśvabhṛtaḥ skannāhutam asi svāhe
 'ti⁷²¹ | dohanaprabhṛtyā homa⁷²² skandet⁷²³ samudraṁ tvā

prakṣipet | udvāsīte viśyamdanena yadā bhūmim prāpyate
 tadā mahi dyauh bharimabbir (RV. 1. 22. 13) ity āhavanīyasya
 bhasma-madhye prakṣipet tataḥ punar-utpatīr ubhayatra | ⁷¹³ ABC
 uhyamānā; cf. Āp. 9. 5. 7.

⁷¹³ cf. AP 37. 3. 1 ājyasthālī cyavate pracalati vā ibid. 37. 20. 1
 atha cet (udapātraṁ) prabhajyeta ⁷¹⁴ Brahṁ. Prāy. 41 b: yadi duhya-
 mānā 'vabhinidyād anyām āryakṛtīm prakṣālya punar dohayet. Daß ārya-
 kṛtīm statt āryatātīm des Textes zu lesen ist, beweist der unmittelbar
 folgende Komm.: yadi duhyamānā 'vabhinidyād iti brāhmaṇadarśanād
 anyām āryakṛtīm . . . Agn. Prāy. 6 b: agnihotraṁ adhiśritam eravad abhi-
 mamtrayeta | adhiśritam agnihotra-dravyaṁ sthālī-mūlena yadi eravati tadā
 eravam abhimamtrayeta | garbhaṁ sravaṇtam agadam akarmā 'gnir
 (akarma nach Āśv. S. 3. 10. 81) parastād (Āp. S. 9. 4. 1) iti bhinnam
 siktam vā 'bhimmamtrayeta (soweit wörtlich gleich Āśv. Prāy. 8 a folg.) |
 sthālī-bhedeṇa vikṣiptam agnihotra-dravyaṁ duṣṭam bhavati | skandana
 ca vikṣiptam ubhayaṁ yavat skannam tāvan-mātraṁ duṣṭa[m] bhavati na
 pātragataṁ (cf. oben Anm. 724) | samudraṁ vā prahīnomi svām yonim
 api gachata | ariṣṭā asmākaṁ vīrā mayi gāvāḥ samtu gopatāv (Āśv.
 3. 11. 6; cf. unten in 4 4) iti mantrēṇa duṣṭasyā 'bhimmamtrāṇā-'bhi-
 marśane tamtrēṇa kuryāt | tata āpo (!) [']bhyavahareyuh | skanne payasy
 etad abhimamtrāṇam na bhavati agre vakṣyamānatvāt | ⁷¹⁵ A adhi-
 śrayamānam ⁷¹⁶ Bei A dittographiert. ⁷¹⁷ A sūnamahutaṁ
 B sannamāhutaṁ C samnamamhutaṁ ⁷¹⁸ Brahṁ. Prāy. 42 a

werden folgende Möglichkeiten aufgezehlt: yady adhiśritam skanded
 yad udvāsyamānam yad[ya ud]vāsitam yadi vo 'unliyamānam (?) yady
 unnita[m] yadi purāḥ purāhṛtam (?) [cf. Komm. zu Āp. 9. 6. 2] homāya
 punar avaniyād vāruṇim nigadya vāruṇyā 'jyam juhuyāt (!) imam
 me varuṇa (RV. 1. 25. 19) ity ādyā ca nigadya tat tvā yāmi (RV.
 1. 24. 11) 'ty uttarayā juhuyāt tatra karma pradarśyate; — in den Worten
 uneres Textes: punar eva . . . ahutam skandet kann eine Korruption von
 yadi purāḥ parāhṛtam skandet (s. o.) gesehen werden. ⁷¹⁹ ABC anyān

⁷²⁰ Āp. 9. 5. 8 f. ⁷²¹ Vergl. dazu: prajāpater viśvabhṛti tanvaṁ hutam
 asi svāhā Āp. 9. 6. 3; Āśv. 3. 11. 11. ⁷²² BCD homā; I: ā homāt;

⁷²³ cf. Āśv. Prāy. 3 b: atha dohanādi-prācī[na]-haraṇāt prāg yadi skanne
 samudraṁ va iti mantrēṇa yad adya dugdham pṛthivīm asṛpta tan
 mayi 'ti [Āśv. 3. 11. 7] cabhimamtryo 'pāśu jāpet | tad apsu prakṣipyā
 pātragata-śeṣena homaḥ | homā-samarthe śeṣe 'nyām dugdhvā homaḥ |
 Der Anfang dieses Passus ermöglicht ein Verständnis, wo nicht eine Re-
 konstruktion, des obigen Textes; s. auch die unmittelbare Fortsetzung
 der Āśv. Prāy.: atho 'nnayanādi-pūrvāhuti-paryamtaṁ dugdhā-"di-sādha-

prahīṇomi ⁷²⁴ 'ty apo ⁷²⁵ niniyo ⁷²⁵ 'd uttamam ity abhima-
ntryo 'd uttamam mumugdhi na ⁷²⁶ ud uttamam varuṇe ⁷²⁷ 'ti
vāruṇy(en)ā ⁷²⁸ 'jyā-⁷²⁸ hutir ⁷²⁸ juhuyā[c] ⁷²⁹ | (chāvali ⁷³⁰ deva)

raṇa-homa-dravye skanne prajāpater viśvabhṛti tanvaṃ hutam asī 'ty
[Āp. 9. 6. 3] abhimrśya apsu prakṣipyā homasa[mar]thaśeṣeṇa vāruṇiṃ
japitvā vāruṇyā pūrvābutiṃ juhuyāt | anya-homakāla-paryamṭam yajamā-
nasyā 'naśanam bhavati | aśeṣe skanne sthālyāḥ punar-unnyanam kā-
rayitvā pūrvavaj juhuyāt | sthālyāṃ apy abhāve ājyam samakṛtyo 'nni-
yā pūrvavad dhomādi kartavyam | athavā śeṣeṇa juhuyāt punar unniyā 'śeṣe
ājyam aśeṣe iti nimittatraye prakṛtivad dhomaḥ | vāruṇi japo vāruṇi
homo 'naśanam ca yajamānasya naimittikam karmatrayam punarhomaṃ
ca gānegāriḥ || ājyam aśeṣa iti tṛtiya eva nimittam tat trayam śeṣa-
homaḥ punar unniyā homa iti kecit | Āsv. Pray. 4b: prācina-haraṇā-
'nantaram duṣṭe punar-unnyanam ||

⁷²⁴ AV. 10. 5. 28; Āp. 9. 5. 6; daher werden unreine Substanzen dem
Wasser übergeben; cf. oben Anm. 58. Āsv. 3. 11. 6; Brahm. Prāy. 41b:
samudraṃ vaḥ prahīṇomity anena mamtrēṇā 'pa upaziniya nicau [l.:
nicair] dravyam prāpyam yatra skandet tad apo ninayed iti brāhmaṇam
yad adya dugdham abhimantrayati . . . Āsv. Prāy.: atha sthālī-bhedād
bhinnam skannam vā sādharāṇam agnihotra-dravyam abhimamtrayet |
samudraṃ vaḥ gopātāv (Āsv. 3. 11. 6) ity apsu prakṣipet |
⁷²⁵ AB ayoninyo C apo minīyo D apo niniyo ⁷²⁶ RV. 1. 25. 21.
⁷²⁷ RV. 1. 24. 15; cf. Agn. Prāy. 7a: āhuti-dvayaśyā 'paryāptau anyam
dravyam . . . juhuyāt | etad dohanā-'dy ā prācina-haraṇāt | prācinaharaṇāt
prāg agnihotra (l.: 'tre) skanne samudraṃ va ity anenā 'bhimrśya
yad adya dugdham (cf. Āp. 9. 5. 6) iti payasi | payo-vyatirikte dravye
adhiṣṭitā-'vasthāyām skanne vakṣyamāṇam brāhm[āṇ]oktam viṣyamdane
yad abhimarśanam tad bhavati | tataḥ skannam apo 'bhyavahareyuh |
prakṛta eva homaḥ | prajāpater viśvabhṛti tanvaṃ hutam asī 'ti
(Āp. 9. 6. 3) tatra skannābhimarśanam śeṣeṇa juhuyāt punar unniyā
'śeṣe ājyam aśeṣa etad ā homād vāruṇiṃ japitvā vāruṇyā juhuyād
anaśanam ā 'nyasmād dhoma-kālāt | tata[h] prayogaḥ | prācina-haraṇādy-
uttarāhuti-madhye yady agnihotraṃ skandet tadā prajāpater . . . asīti
payo-'bhimarśanam samudraṃ va ity anena tanḍulādy-abhimarśanam
kṛtvā tataḥ skannam apo 'bhyavaharet | tataḥ śruci madhye homa-dvayaśyā
paryāpta-dravyam cetainaiva [l.: cet tenaiva] mātṛā-'pacāreṇaiva homaḥ nā
'trā 'bhyānayanam | yadi sarvaṃ skandet tadā punar unniyā homaḥ |;
vgl. Ait. Brāhm. 7. 3: yasyā 'gnihotry upāvasṛṣṭā duhyamānā spandeta
. . . sā yatra skandayet tad abhimrśya japet . . . tatra yat pariṣiṣṭam
syāt tena juhuyād yady alam homāya syād | yady u vai sarvaṃ siktam
syād athā 'nyām āhūyā tām dugdhvā tena juhuyāt . . .; cf. Āsv. Prāy. 3b:
pātra-gataṃ tad duṣṭam śeṣa-'bhāve dravyāntareṇa homaḥ | ⁷²⁸ A
vāruṇye dadydāyāhutir BC vāruṇyo nadyād ājyāhuti D vāruṇyadogdhā-
dājyāhutir ⁷²⁹ Āp. 9. 6. 1; — Brahm. Prāy. 42b: vāruṇi prāyaścittam
kartavyam varuṇo vā etat (!) yajñasya grhṇāti yad ārchati cf. oben Anm. 724.

⁷³⁰ D 'vaṇi

sāyam [yasya] skanno⁷³¹ homaḥ⁷³² syāt⁷³² prātar nā 'śniyāt |
 prāta[r ya]sya skanno⁷³¹ homaḥ⁷³³ [syāt] sāyam nā 'śniyān |
 (mantraskannam)⁷³⁴ ced abhivarsen mitro janān yātayati⁷³⁵
 'ti samidham ādhāyā 'nyā(m) dugdhvā punar juhuyād⁷³⁶ | mitro
 janān yātayati bruvāno mitro dādhāra prthivīm uta dyām |
 mitraḥ kṛṣṭir animiṣā 'bhicaṣṭe mitrāya havyam ghṛtavaj
 juhota svāhe 'ti⁷³⁷ mantra-samskr̥tam⁷³⁸ | kiṭā-vapannam hira-
 nyagarbha⁷³⁹ iti valmika-vapāyām⁷⁴⁰ avaniyā⁷⁴¹ 'nyām dugdhvā
 punar juhuyāt⁷⁴² || 3 || agnihotram ced anabhyuddhrtam sūryo

731 ABC skanno D skannā 732 A homām syāt B homāsyā
 C homāt D homā syāt 733 BCD homāt cf. Āp. 9. 6. 9; Agn. Prāy.
 8 a: varuṇi-japo vāruṇa-homo 'naśanam ca | 734 l. vielleicht:
 *trasamskr̥tam; a. im folg. 735 RV. 3. 59. 1; Āp. 9. 2. 6 (fast
 wörtlich übereinstimmend); Āśv. 3. 11. 22; K. Ś. 25. 11. 23. 736 Brahm.
 Prāy. 42a: avavr̥ṣtam nā mṛd eva kṛttakasecanam divyādīr adbhīḥ sam-
 sarga ity arthaḥ | paśalādi-dravya-vihṛtair ity arthaḥ ... tatra bhūr bhuvā
 svar iti purastād dhoto vidad ity evam-ādi brāhmaṇa-darśanāt | vyāhṛtir
 agnihotram iti vo 'ecārya mitra iti pūrvām āhutiṃ juhuyāt parisamāpte
 tasminn aparahomānte stome ca parisamāpte 'pare punaḥ (!) ahomo vā
 'parayor ity etat sūtram etad vratam ichamti | teṣām iha prāg aparahomād
 anyām dugdhvā 'tha punar agnihotram juhuyāt (!) anyām dugdh[ve] 'ti vā
 'n[y]ena dohanam niyamate | kiṃ tu punar agnihotram vidhiyate anyā[d]
 dravyam upādēya punar agnihotram hotavyam iti payasi vā 'vavr̥ṣṭe ni-
 yamaḥ | kiṃ tarhi sarvadravyeṣv eva vr̥ṣṭeṣu tatra (!) avavr̥ṣṭavaśena
 etat | nai 'tan naimittikam | cf. Agn. Prāy. 9 a: mitro janān yātayati
 bruvāno iti samid-āghanam | aragāte (?) 'gnihotra-dravye yadā var̥ṣet tadā
 nimittā-'nantaram mitro juhote 'ty āhavanīye samidham ādadhāt |
 tatas tenaiva homaḥ || vgl. Āśv. Prāy. 4 b: agnihotra-dravye vr̥ṣṭir
 idam (?) ścota(m)ti tadā mitro juhota avāhā || mitrāye 'dam || iti samid-
 aptaram nimittā-'nantaram eva juhuyāt || athavā prākṛta-mamtra-sthāne
 ayam tamtraḥ | 737 ABC 'hote 'ti 738 ABCD mamtram.
 739 AV. 4. 2. 7. 740 ABC vapām 741 Mss. ape* resp. api*.
 Als Mittel, sich eines unreinen Gegenstandes zu entäußern, gilt das
 Herausgießen resp. Aussetzen desselben auf einen Ameisen- oder Maul-
 wurfbügel, das Aufhängen auf Bäumen, das Fortwerfen in Wasser.
 Letztere drei Arten bei Beseitigung eines Fötus angewendet: K. Ś. 25.
 10. 14. 742 Āśv. 3. 10. 23; Brahm. Prāy. 43 b: kiṭāvapannam
 prajā(va)patyarcā valmika-vapāyām avaniya bhūr ity upatiṣṭheta ...
 prajāpatyarcā ... hiraṇyagarbha ity etayā aparī punaḥ prajāpate na hi
 tvattāni 'ty etayā viśya (?) samvā valmika-vapāyām kiṭāvapannam
 amṭahparidhy avavr̥ṣṭe vā vidhānam avanayed iti ...; cf. Agn. Prāy. 5 b:
 duṣṭāni havim̐ṣy apsu prakṣipet sarvatra | prajāpate na tvad etāny anya
 (AV. 7. 80. 3) iti valmika-vapāyām vā sannāyām duṣṭam madhyamena
 palāsa-parpene juhuyāt | prajāpate ... rāyīnām (!) ity anena avāhakārāṇ-
 tena mamtreṇa valmika-dvāre prasimcet | apsu vā tūṣṇīm |

'bhyudiyād⁷⁴³ ihai 'va kṣemya edhi⁷⁴⁴ mā prahāsir⁷⁴⁵ mām
amum āmuṣyāyaṇam⁷⁴⁵ iti śamayitvā prāṇiḥ pravṛttā⁷⁴⁶ tipa-
ttau⁷⁴⁶ maitraṃ caruṃ nirvapet sauryam⁷⁴⁷ ekakapālam |
varo⁷⁴⁸ dakṣiṇā | 'gnin upasamādbāya yajamānaḥ patni vā 'bhuñ-
jānau vāgyatāv⁷⁴⁹ arañipāṇi⁷⁵⁰ sarvāhnam⁷⁵¹ upāsiyātām⁷⁵² |
dvayor⁷⁵³ gavoḥ⁷⁵³ sāyam agnihotraṃ juhuyād⁷⁵⁴ | agnaye

⁷⁴³ Brahm. Prāy. 51 a: anuddhṛtaṃ ced abhyudiyād uttarato gārha-
patyasya samstirya 'gnihotra-pātrāṇi prayujya samstirya (?) pavitram
utpādyā pavitre prakṣa... (?) sruvaṃ juḥm ājyasthālīm co 'ttarataḥ
prayujya agnihotrasya daśahotrābhi ... rśanāntaṃ kṛtvā saṃśādanāni
gārhapatyasya pakayajñadbarmenā "jyaṃ samstuty 'ttarataḥ agnihotra-
pātrāṇām avasthāpya caturgrhitaṃ grhitvā pavitre gārhapatyē akṛtvā
"jyasthālīm apaniḥ siddham | ⁷⁴⁴ Āp. 9. 7. 6. (Die differenzieren-
den Bestimmungen finden sich in 9. 7. 2 ff.; cf. 9. 7. 10); Āsv. 3. 12. 7.

⁷⁴⁵ D prahāsīd idam abam amuṣyāyaṇam iti ⁷⁴⁶ A pravṛttāpitau
B pravṛttānīpattau C pravṛttāpipacau ('tvau?) a. hierzu Āp. 9. 7. 6; —
Brahm. Prāy. 58 a folg. behandeln das gleiche Thema; ... prātar agni-
hotraṃ ced abhyudiyād anv agnir nṣasām agram akaśād (M. S. 1. 8. 9) ity
unnītam abhimamtrayate | (Komm.) prātar agnihotragrahaṇāt praṇite
gnau prātar agnihotrārtham abhyudiyāt ... na hi sūryābhyudaya eva
yasyā 'hutam agnihotraṃ sūryo 'bhyudiyād brāhmaṇa-darśanāt tatre 'daṇi
prāyaścittam anuṣaṅgam kuryād anv agnir ity unnītam abhimamtrayate
brāhmaṇadarśanāt anādeśād adhvaryur evābhīmamtrayate ābavanī-
[yaṃ] yajamāna ihai 've 'ty abhimamtrayate ... mām amum iti nāma
grhṇāty āmuṣyāyaṇam iti gotraṃ mām yajñadattaṃ bhāradvāja ity evam
anyatrā 'thā 'mum iti ... prātar vastor iti āntato 'nuṣajed iti sāyam-
agnihotra-kālātikrama uktam | hutai maitraṃ caruṃ nirvapet | sauryam
ekakapālam hute butamātre sadyahkriyā syād iti | imdhānau dam-
pati vāgyatāv anāṣṇamtaṃ sarvāhnam upāsiyātām | ... agnisamipe ...
āsiyātām dvayor gavoḥ sāyam agnihotraṃ juhuyād ... sāyam patny
anvāste na prātar iti patnyā pratar-anvāsanam eva pratiśidhyate ... prātar
agnihotraṃ ced abhyudiyād ... anuddhṛtaṃ oddharanād ārabhya
prak pūrvasyā "huter idam prāyaścittam ... vgl. oben 1. 2. ⁷⁴⁷ ABCD
saurya; cf. Āp. 9. 7. 7. ⁷⁴⁸ A vanaro B caro; cf. Āsv. 3. 12. 8.

⁷⁴⁹ Auch der Bruch der Schweigepflicht verlangt Sühne (Āsv. Prāy. 17 a):
yatra vāgyama vihitas tad-bhreṣe ato devā (RV. 1. 22. 16) iti japed api
vā 'nyām vaiṣṇaviṃ || upāmā-madhyamā-'dir yatra svaro vihitas tad-
bhreṣe 'dhvaryur ābhīr girbhīr syāma (Taitt. Brāhm. 3. 7. 11. 4—5)
svāhe 'ti sruvāhutim juhuyāt || yatra ekaśruty-ādi vihitam tad-bhreṣe
viṣṇuṃ śrutvā tad eva punaḥ paṭhet || ⁷⁵⁰ BC arañipāṇi D arañi-
yāṇi ⁷⁵¹ A sarvātsam BC sarvāhnam ⁷⁵² B upāsidhātām; cf. Āsv.
3. 12. 9. ⁷⁵³ BC dvayokamchoḥ; dvayor gathoh; verbessert nach
Āp. 9. 7. 9. ⁷⁵⁴ Brahm. Prāy. 47 a: yadi rudraḥ paśūn abhimanyeta
dvayo gavo sthālyā dohana ca dohayitvā samāniya sajur jāavedā (M. S.
1. 8. 6) iti pūrvām āhutim juhuyāt | dvayor gavyo sthālyā dohanena
ca (?) dohayitvā atha sthālyam samāniya bhūr bhuvah svar agni-

vaiśvānarāya dvādaśakapālaṃ puroḍaśaṃ nirvaped | yadi hy
 ayam divā prajāsu hi manyeta sajur jātavedo⁷⁵⁵ divā prthi-
 vyā haviṣo vihi⁷⁵⁶ svāhe 'ti sajūruho⁷⁵⁷ vā syāt sajur agnaye
 divā prthivyā haviṣo vihi svāhe 'ti dvādaśarātram agnihotraṃ
 juhuyād | yadi na viramayē agnaye⁷⁵⁸ suśrīyatamo⁷⁵⁹ juṣasva
 svāhe 'ty aparaṃ dvādaśarātram⁷⁶⁰ niśāyāḥ sāyamāhuter
 atipattir⁷⁶⁰ prātaraśe prātārāhuter āsādyā 'gnihotraṃ ā⁷⁶¹ ta-

hotraṃ sajur iti co 'ktvā pūrvām āhutiṃ juhuyāt Bl. 48 a: dvayor
 gavor ekasyā dvayor vā niśdane punaḥ prāyaścittam ity upajātam iti
 kṛtvā prāyaścittam bha[va]ti. Bl. 60 b: dvayor gavoḥ sāyam agnihotraṃ
 hutvā ...

⁷⁵⁵ Äp. 6. 14. 12. ⁷⁵⁶ C vrīhi ⁷⁵⁷ A sajūrudvo B sajūruho
 D sajuśaho gemeint: sajur u hai 'va? ⁷⁵⁸ Statt dieser und
 der inzwischengeschalteten Worte setzt D: niśā ⁷⁵⁹ A suśrīyatapto
 B suśrīyatamo C aruśrīyatamo ⁷⁶⁰ cf. K. Ś. 25. 10. 23; Agn. Prāy. 4 b:
 atha rātreḥ prathamāḥ praharaḥ sāyamhoma-kālāḥ || dasa ghaṭikāḥ prā-
 tarhoma-kālāḥ || svakāle prāṇiteṣv agniṣu (!) uktakālā- 'tikrame prāyaścittam
 ucyate | sāyamkālā- 'tipattau ājyaṃ saṃskṛtya caturgrhitam grhītvā
 āhavanīye juhuyāt | doṣā vast[o]r namaḥ svāhe 'ti manṭreṇa | pariśa-
 mūhanādikuṣeṣū 'pasādanāntam kṛtvā bhūr bhuvāḥ svar iti jāpitvā
 brāhmaṇāya gām dattvā samid-ādhānā- 'di-homa-śeṣaṃ samāpya teṣv evā
 'gniṣu vāruṇim iṣṭiṃ pūrṇāhutiṃ vā kuryāt | atha prātaḥ-kālā- 'tipattau
 prātar vast[o]r namaḥ svāhe 'ti caturgrhitam hutvā kuṣeṣū 'pasādanān-
 tam kṛtvā gām dattvā homaśeṣaṃ samāpya (!) āhavanīyam evā 'nuga-
 mayen na dakṣiṇāgnin || punar gārhapatyād āhavanīyam prapayet | ihaiva
 kṣemya edhi mā prahāśid [d]evadattam mā bhāradvājaṃ iti prapayet |
 atra manṭre yajamāna-nāma iṣṭir mitraḥ sūrya iti devate ||
 abhi yo mahinā divaṃ prthivīm (RV. 3. 59. 7) | pra sa mitra
 marto dūrāt (RV. 3. 59. 2) iti mitrasya caror yājyānuvākye |
 taraṇir viśvadarśatāś anikam (RV. 1. 50. 4) iti sūryasya || pūr-
 ṇāhutyau vā kurye | tato dāmpatī vāgyatau (s. oben 4. 4) tān evā 'gnin
 jvalaya[m]to upāsiyātām | homakāle anāśnamtau ekasyā gor dugdham
 adhiśrītya tasmin dvitīya-gor dugdham ānayet | tenā 'gnihotraṃ hutvā
 dakṣiṇāgny-āhavanīyayor na dhāraṇam | tataḥ prātaḥkāle agnihotraṃ
 hutve 'ṣṭiḥ | agnir vratabhṛd devatā | tvam agne vratabhṛc jātave-
 daḥ | (A. Ś. 3. 12. 14) || pūrṇamāsavad ānyat || pūrṇāhutiṃ vā || athā pra-
 ṇiteṣu homakālātipattau agnin vihrītya "jyam saṃskṛtya juhvām catur-
 grhitam grhītvā manasvatyā "havanīye juhuyāt || evam aneka-kālā- 'tipattāv
 apy eṣaiva prāyaścittih || atīta-homā api pakṣa-homa-nyāyena kartavyā
 ity eke |. Die Versäumnis eines Manenopfers muß rituell gesühnt wer-
 den (Agn. Prāy. 19 a): apastambo- 'kta-piṇḍapiṭṭryajña-lopa-prāyaścittam |
 piṇḍapiṭṭryajña- 'tipatti-nimittam caturgrhitena "jyena saptahotāraṃ ho-
 syāmī 'ti saṃkalpya caturgrhitam grhītvā | mahā(m)-haviṃ hotā | satya-
 havir adhvaryuḥ | acyutapājā agnī | acyuta-manā upavaktā | anādhṛṣyaś
 cā 'pratidhṛṣyaś ca yajñaśya 'bhigaran | ayāśya udgātā | vācaspate bhṛdvidhe
 nāman vidhema te nāma | vidhes tvam asmākaṃ nāma | vācaspatih somam

mitor⁷⁶¹ āsita | samsthāpyau⁷⁶² 'm bhūr bhuvaḥ svar janad
[d]oṣā vastoh⁷⁶³ svāhe 'ti juhuyād | atha prātar ahar-aha⁷⁶⁴
rātrim⁷⁶⁴ rātrim ity upasthāne syād | agnaye 'bhyujjuṣasva
svāhe 'ti sruveṇa gārhapatyē juhuyād⁷⁶⁵ | yasyā 'nnaṃ⁷⁶⁶ nā
'dyāt⁷⁶⁶ tasmai brāhmaṇāya⁷⁶⁷ dadyāt⁷⁶⁷ adhastāt samidham
āharet | smrtāgnihoṭrī tiraśco darbhān dakṣiṇāgrān⁷⁶⁸ kuryād |
yasyo 'bhāv anugatau sūryo 'bhiniṃloced⁷⁶⁹ abhyudiyād vā
'raṇim⁷⁷⁰ gatā vā naśyeyur⁷⁷¹ asamārūdhā⁷⁷¹ vā prakṛtyai

apād mā daivyaś tamtuś chedi mā manuṣyaḥ | namo dive namaḥ pṛthi-
vyai (M. S. 1. 9. 1 Text variiert vgl. TA. 3. 5. 1) svāhā vācaspataye brah-
maṇa idam ta ity āhavanīye juhōti | Das Verfehlen des richtigen Zeit-
punktes ist selbst bei Einzelheiten des Opfervollzuges ominös (Āśv. Prāy.
18 a): *vagaḥkāre* anāgate atite vā Noch mehr bedarf das ver-
sehentliche Auslassen eines Opfers oder Opfergliedes der Sühne (Āśv.
Prāy. 18 b): *prayājā-*"dy-amgā-'karaṇe aṣṭau vyāhṛtā ca sruveṇa
juhuyāt || pīṇdapitryajñā-'karaṇe 'py etat prāyaścittān || tad etat samīṣṭa-
yajusāḥ pūrvam kāryam || sarvatra 'karaṇe Die versäumte heilige
Handlung muß nachgeholt werden (ibid.): *prāyaścitte* kṛte pascād
atitam api karma vai kāryam ity eka ācāryā ne 'ty ane[ke] 'pi
vipaścitate || pathikṛn-mukhenā 'tipanna-yāgam vā juhuyād iti kecit || tad
etat iṣṭy-amtarā-'rambhāt prāg yadā tatra kāraṇa-vaśān na kṛtam tadā
pathikṛn-mukhene 'ṣṭy-amtaram kāryam || Auch bedarf es der Sühne,
wenn gegen die beim Opfer vorgeschriebene Observanz in irgend einer
Weise verstoßen wird (Agn. Prāy. 14 a): *athā* "gneyyā iṣṭayo vratā-
'tipetau vratapataye vrata-lopa-nimitta eve 'ṣṭiḥ kāryā | sāgnāv agni-
pranayane 'gnivate | oder wenn die heiligen Feuer bei ihrer Anlegung
verwechselt werden: *yady anyo 'gnir āhavanīyāyatane āhavanīyartham*
uddhriyate tam agnim anidhāyai 'va smarati cet tadā "yatanastham
uduhye "dānīm uddhṛtam nidadhyāt | tathā 'sati 'ṣṭir na bhavati | eta-
sminn api pakṣe yady anapavṛtta-karmo 'duhyeta tadā vyāhṛtibomaḥ
karttavyaḥ || apavṛttam tu na kipeid api prāyaścittam || tadā smṛtau
etasmin pūrva-praṇīte nidadhyāt tadā 'gnivate 'ṣṭiḥ kāryā ||

⁷⁶¹ A amtamitor

⁷⁶² A samānya BCD sāmāny

⁷⁶³ B

'vāstāḥ

⁷⁶⁴ ABCD -aha rātrim

⁷⁶⁵ Brāhm. Prāy. 2 b

zitiert als maßgebend für alle Sühnezeremonien: *brahmā prāyaścittāni*
sruveṇa juhōty etat sūtram. Agn. Prāy. 19 a: *sruveṇa juhuyād brahmā |*
sarvatre 'ṣṭika-prāyaścittēṣu brahmaiva karttā | Śroutapṛāy. Candrikā 1 a:
homa-sādhana-pātrā-'nuktāu juhuh | caturgrhitā-'di-viśeṣā-'nuktāu juh-
vām ekagrhitam | vahni-viśeṣā-'nuktāv āhavanīyaḥ | kartṛ-viśeṣā-'nuktāv
adhvaryuḥ | karma-madhye patitāni prāyaścittāni tu ājyena bha-
vanti |

⁷⁶⁶ A yasyānannādyāt

⁷⁶⁷ A 'dayadyāt

BCD 'yadadyāt

⁷⁶⁸ BC dakṣiṇāgnān

⁷⁶⁹ BC bhiniṃloced; B bhiniṃproced

⁷⁷⁰ C 'yānim

⁷⁷¹ B 'yu samā' C yuḥ samā' D yurasa-

mārūḍho

"va punar ādadhita⁷⁷² || 4 || iti yajñaprāyaścitte *caturtho*
*'dhyāyaḥ samāptaḥ*⁷⁷³ ||

⁷⁷² Āśv. 3. 12. 29 f.; Brahm. Prāy. 51 b: yasyo 'bhā[v]gārhapatyā-
 'havanīyāv anugatau sūryo 'bhyastam iyāt abhyudiyād vā punarā-
 dheyam eva tasya prāyaścittih; K. Ś. 25. 3. 24; cf. Āśv. Prāy. 10 b:
 gārhapatyā-'havanīyayor nāse tū 'bhaya-niṣṭha-bhasmanā 'raṇi ayaṃ
 ta (RV. 3. 29. 10) iti mantreṇa saṃsprāye 'taḥ prathamau jajñe agniḥ
 svād yoner prajānan (Kauś. S. 133. 6) mathitvā gārhapatya ābhāya
 tata āhavanīyaṃ praṇīya pūrvoktaṃ prāyaścittaṃ [d. h.: die beim Er-
 löschen des gārhapatya-Feuers angewandte] kuryāt || ubhayor ubhaya-
 sāpekṣatvena kramā-'nupattech || tata ubhayatrā 'nvādhāno-'pāsthāne ||
⁷⁷³ BC lesen statt dieses Kolophons: ity atharvavede vaitānasūtre prāya-
 ścitta-prasaṅge dvādaśamo 'dhyāyaḥ || 12 ||; B beginnt sodann mit: om
 D ity atharvavede vaitānasūtre prāyaścitta-prasaṅgo dvādaśo 'dhyāyaḥ |